

Når jeg har blitt forsker,
skal jeg reise til månen,
og bli den første
kvinne på månen.

Arati Thapa, Nepal

Støtten til utdanning økte
til over 16 prosent av totalen,
og lå dermed over Regjeringens
mål om at 15 prosent av all
bistand skal gå til denne sektoren.

Norad

Direktoratet for utviklingssamarbeid
Pb. 8034 Dep, 0030 OSLO
Ruseløkkveien 26, Oslo
Telefon 22 24 20 30
Faks 22 24 20 31

Foto:

Stein Inge Nesvåg, Odd Iglebæk, Gunnar Zachrisen, Mette Winter,
Bjørnulf Remme, Reidun Sandvold, Tone Bratteli, Kai Roger Gjestemoen,
Daniel van Gilst, S.P. Hardeberg, Scanpix, Tone Slenes,
Helene Bergman, Monika Thowsen, Reidun Roald, Bibiane Dahle Piene,
Fredrik Schjander, Astrid Versto, Sørvis

Design: See Design
Omslag: See Design/Kedar Sharma
Trykk: Mediehuset GAN

Innledning

Land

Innhold

Hovedsamarbeidsland

Malawi 4
Mosambik 6
Tanzania 8
Uganda 10
Zambia 12
Bangladesh 14
Nepal 16

Andre samarbeidsland

Angola 18
Eritrea 19
Etiopia 20
Mali 21
Nigeria 22
Sør-Afrika 23
Zimbabwe 24
India 25
Indonesia 26
Kina 27
Pakistan 28
Det palestinske området 29
Sri Lanka 30
Vietnam 31
Øst-Timor 32
Guatemala 33
Nicaragua 34

Kart over samarbeidslandene 36

Denne årsrapporten er den siste fra Norad hvor etaten har hatt hovedansvaret for det bilaterale samarbeidet. Fra å være en etat hvor forvaltning av det langsiktige bilaterale utviklingssamarbeidet har stått i fokus, har Norad fått en ny og mer konsentrert rolle i det norske utviklings-samarbeidet. Norad skal sørge for faglige råd til bistandsforvaltningen, samtidig som vi skal finansiere norske og internasjonale bistandsorganisasjoner og kvalitetssikre og evaluere Norges utviklingssamarbeid med fattige land. Slik skal Norad bidra til Regjeringens handlingsplan for bekjempelse av fattigdom og arbeidet for å oppnå FNs Tusenårsmål.

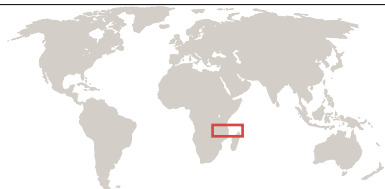
Andelen av den bilaterale bistanden til de minst utviklede landene (MUL) økte fra 57 i 2002 til 58 prosent i 2003. Totalt forvaltet Norad 4,9 milliarder kroner i 2003. Andelen av bistanden som gikk til de 24 samarbeidslandene for norsk bistand, som denne årsrapporten omtaler, økte fra 64 til 65 prosent. Støtten til utdanning økte til over 16 prosent av totalen, og lå dermed over Regjeringens mål om at 15 prosent av all bistand skal gå til denne sektoren. Også arbeidet med å øke innsatsen inn mot nye bistandsformer som budsjettstøtte ga resultater – fra å ligge på under fem prosent i 1999 var denne andelen i 2003 på 16,2 prosent av bilateral bistand.

Støtten gjennom norske og internasjonale bistandsorganisasjoner spiller en stadig større rolle i Norges bilaterale utviklings-samarbeid. Ikke noe annet giveland kanaliserte en så stor andel som Norge gjennom aktører i det sivile samfunnet. I 2003 gikk om lag 1/3 av pengene Norad forvaltet gjennom ulike organisasjoner og deres partnere i fattige land. Den bilaterale støtten gjennom norske og internasjonale organisasjoner skal også i framtida forvaltes av Norad.

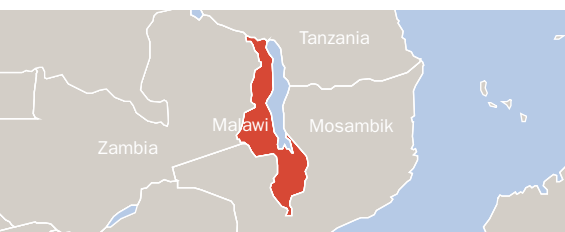
Alle FNs medlemsland har sluttet seg til Tusenårsmålene. FNs generalsekretær utarbeider årlige rapporter om fremdriften. Ifølge den siste rapporten fra september 2003, er det mulig å nå Tusenårsmålene globalt. Målene kan også nås nasjonalt i nesten alle land, selv om det er store variasjoner mellom land og innen enkeltland. Framskriving av trender viser samtidig at deler av verden risikerer å falle langt under måloppnåelsen, bl.a. på grunn av interne politiske forhold i det enkelte land og fordi den politiske og finansielle støtten til de vanskeligstilte regionene ligger langt under det som er nødvendig.

Tove Strand

Malawi

Fakta om Malawi

Statsform Republikk
Statsoverhode President Bakili Muluzi
Folketall 10,7 millioner*
Språk Engelsk (off.), Chichewa (off.)
Uavhengig 1964
Hovedstad Lilongwe
BNI per innbygger 170 US dollar
Folketilvekst 2,21 % (estimert for 2003)
Spedbarnsdødelighet 105.15 per 1000 fødsler (2002)*
Forventet levealder 36,6 år (2002)*
Lese-/skrivekyndighet 58 %
(72,8 % for menn, 43,4 % for kvinner)
Hiv-smittede ca. 14 %
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 65 %

Kilder

CIA World Factbook 2002.
World Development Indicators Database.
EIU Country Profiles *Anslåtte tall, CIA 2002.
(Oppdatert mars 2003)

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Malawi deltar blant andre disse norske og svenske institusjonene, bedrifter og organisasjonene: Kirkens Nødhjelp, Atlasalliansen, Norsk Handikapforbund, ABB, Kommunenes Sentralforbund, Fredskorpset, Chr. Michelsens Institutt, Utviklingsfondet, NORAGRIC, Universitetet i Oslo, Statistisk Sentralbyrå, LO, Svenske riksrevisjonen, Raoul Wallenberg Instituttet, SIPU International.

 Malawi var britisk protektorat – Nyasaland – fra 1891. I 1953 ble Nyasaland med i en føderasjon med Sør- og Nord-Rhodesia (senere Zimbabwe og Zambia). Føderasjonen med Rhodesia ble oppløst i desember 1963, og 6. juli 1964 ble Malawi en selvstendig stat med Hastings Banda som statsminister. Bandas styre utviklet seg etterhvert til et diktatur med Banda selv som eneveldig hersker. Demokrati og flerpartisystem ble først etablert i 1994. Ved valget dette året ble Bakili Muluzi valgt til president. Det skal avholdes nytt president- og parlamentsvalg 18. mai 2004. Malawi er et av Afrikas, og verdens, fattigste land og har få naturressurser bortsett fra jordbruksland. Det viktigste eksportproduktet er tobakk.

Malawi har vært hovedsamarbeidsland i det norske utviklingssamarbeidet siden 1997. Landet mottar relativt mye internasjonal bistand og er sterkt bistandsavhengig. I 2003 var den totale norske bistanden til Malawi 199 millioner kroner. Norge forvalter i tillegg svensk bilateral bistand til Malawi.

Malawis strategi for fattigdomsreduksjon ble utarbeidet i 2002. Norsk/svensk bistand er konsentrert om godt styresett, hiv/aids, makroøkonomisk reform og helse. Den negative økonomiske utviklingen og matvaresituasjonen har gjort at landbruk er inkludert som en hovedsektor.

Samordning med Sverige

I 2001 inngikk Norad og Sida en samarbeidsavtale om samordning av utviklings- samarbeidet med Malawi. Avtalen går ut på at den norske ambassaden i Malawi skal forvalte bistandsmidler på vegne av både Sverige og Norge. Bedret giverkoordinering med felles møter, rapporteringer og prosedyrer for utviklingssamarbeidet vil føre til mindre administrativt arbeid for mottakerlandet. Sidas rolle er å bidra finansielt og med faglig støtte ved behov.

Bakgrunnen for avtalen var at Sverige ønsket å øke bistanden til Afrika generelt samtidig som de ikke var representert i Malawi. I stedet for å opprette egen representasjon, kontaktet de Norad. Malawiske myndigheter har gitt sin tilslutning til det norsk-svenske samarbeidet, som skal evalueres i 2004.

Godt styresett

Norge støtter flere programmer knyttet til å styrke og utvikle demokratiet i Malawi. Blant annet har 60 parlamentarikere fått opplæring innen styresett, økonomi og konstitusjonelle spørsmål. All opplæring gjøres av malawiske ressurspersoner. I tillegg støtter Norge et ukentlig dramatisert radioprogram om demokrati og menneskerettigheter, og menneskerettighetsklubber i 29 videregående skoler.

Hiv/aids-situasjonen er svært alvorlig

Rundt 14 prosent av befolkningen i Malawi er smittet av hiv/aids. Norge skal bidra med 52,5 millioner kroner til Malawis nasjonale aidsplan frem til 2006. Syv andre givere bidrar også med store midler. Ett av målene er å øke andelen

hivsmittede som får behandling fra 3000 i 2002 til 85 000 innen 2008. Hiv/aids er i økende grad fremme i den offentlige debatten, og alle distrikter og de fleste departementer har utarbeidet egne aids-planer. Norge har også gått sammen med UNFPA og UNICEF om å støtte hivforebyggende arbeid blant elever i barne- og ungdomsskolen.

Kamp mot tuberkulose

Malawiske myndigheter har etablert et nasjonalt tuberkuloseprogram, som skal bidra til å bekjempe spredningen av tuberkulose og behandle folk som er smittet. Norge har støttet det nasjonale tuberkuloseprogrammet i Malawi siden 1987, og programmet er nå en del av den norsk-svenske innsatsen i Malawi.

Tuberkuloseprogrammet har oppnådd betydelige resultater til tross for hiv/aids-epidemien og beskjedne ressurser i helsevesenet. Dødeligheten er kraftig redusert og hele 70 prosent av tuberkulosepasientene blir friske. Dette er de beste resultatene som er oppnådd i regionen. Dette skyldes delvis at Malawi, i motsetning til de fleste land i regionen, har unngått problemer med multiresistens i behandling av tuberkulosepasienter.

Programmet har siden 1986 hatt faglig oppfølging gjennom den internasjonale tuberkuloseunionen (IUATLD) og Nasjonalforeningen for folkehelse. Programmet har et svært tett givingsamarbeid. Det er felles finansiering, felles rapportering, felles kvartalsvis revisjon og felles halvårslige styringsmøter kombinert med gjennomganger. Det malawiske arbeidet med å behandle smittede er så vellykket at Verdens Helseorganisasjon (WHO) vil bruke det som modell i andre afrikanske land.

Malawi har de siste årene opplevd flom og tørke som har ført til alvorlig matmangel for mange mennesker. I 2003 ble Malawi rangert på 162. plass av 175 land i UNDPs Human Development Index. Forventet levealder er i dag under 40 år, ned fra 48 år i 1990. Dette skyldes i første rekke hiv/aidssituasjonen. Smittetallet ligger på ca. 14 prosent av befolkningen mellom 14 og 49 år. Det er tegn til at smittenivået er i ferd med å stabilisere seg.

Malawi – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	51 609	27,7 %
Hiv/aids	13 272	7,1 %
Økonomisk utvikling og handel	72 451 *	38,9 %
Godt styresett	29 985	16,1 %
Miljø og energi	18 634	10,0 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	356	0,2 %
Totalt	186 307	100,0 %

* Hvorav 12,6 millioner kroner gikk til landbruk

Målet for helsesektorprogrammet er å sette distriktene i stand til å levere grunnleggende helse-tjenester til befolkningen. Foto: Odd Iglebæk

Statistikkkontoret ved Kasungu distriktssykehus bidrar til å bedre oversikt over helsesituasjonen i landet. Foto: Stein Inge Nesvåg

Mosambik

Fakta om Mosambik

Statsform Republikk

Statsoverhode President Joaquim Alberto Chissano

Folketall 18,9 mill. (anslått 2003)
UN Statistics Division i EU / 17,5 mill.
(anslått 2003) CIA

Språk Portugisisk (offisielt), lokale språk

Uavhengig 1975

Grunnlov 30. november 1990

Hovedstad Maputo

BNI per innbygger 210 US dollar (2002) WDI

Folketilvekst 0,82 % (anslått 2003) CIA / 2 %
(2002) WDI

Barnedødelighet 199 per 1000 fødte
(2003) CIA

Forventet levealder 41 år (2002) WDI

Lese-/skrivekyndighet 46,4 %
(voksne over 15 år) (2002/3) INE

Hiv/aids-syke 13,5 % (2002) MISAU

**Andel av befolkningen under
fattigdomsgrensen** 54 % (2003) INE CIA

Arbeidsledighet 21 % (anslått 1997) CIA

Kilder

CIA World Factbook 2003,
World Development Indicators Database,
Instituto Nacional de Estatística (INE),
Mosambik, Mosambiks Helsedepartement
(MISAU)

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Mosambik samarbeider Norad med en rekke norske institusjoner, bedrifter og organisasjoner. Blant de viktigste partnerne finner vi Oljedirektoratet, Norges Vassdrags- og energidirektorat, Fiskeridirektoratet, Vegdirektoratet, Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Redd Barna, NIBR, CMI, Norconsult og Havforskningsinstituttet.

Mosambik er en republikk i Sørøst-Afrika. Landet grenser i sør og vest til Sør-Afrika, Swaziland og Zimbabwe, i nordvest til Zambia og i nord til Malawi og Tanzania. Mosambik vant uavhengighet fra Portugal i 1975. Etter 17 år med borgerkrig ble en fredsavtale inngått i 1992. Avtalen førte til at flerpartivalg ble holdt i 1994. Neste president- og parlamentsvalg vil bli holdt mot slutten av 2004.

Mosambik har vært et av Norges hovedsamarbeidsland i utviklingssamarbeidet siden 1977, og er blant de største mottakerne av norsk bistand. Mosambik mottar mye internasjonal bistand og er sterkt bistandsavhengig. I 2003 var den totale norske bistanden til Mosambik 383 millioner kroner hvorav 378,5 millioner kroner ble kanalisert gjennom Norad.

Samarbeidet mellom Norge og Mosambik har fem hovedinnsatsområder: helse, energi, fiskeri, desentralisering og makroøkonomi/budsjettstøtte. Hovedmålet for utviklingssamarbeidet er å bidra til å redusere landets fattigdom i tråd med landets egen strategi for fattigdomsbekjempelse, som ble vedtatt i 2001. Strategien definerer utdanning, helse, infrastruktur, økt produktivitet i familie-jordbruket, styresett, reform i rettsvesenet og finans- og makroøkonomisk politikk som de fremste innsatsområdene i kampen mot fattigdom.

Utviklingssamarbeid med Mosambik

Innen helsesektoren bidro Norge, sammen med andre givere, med støtte til et generelt fellesfond for helse. Norge kanaliserer også midler til reproduktiv helse gjennom FNs befolkningsfond (UNFPA). I tillegg ytes støtte til import av medisiner og medisinske forbruksvarer, og til utbygging av helsetjenester på provins- og distriktsnivå. Samarbeidet innen energisektoren fokuserer på ansvarlig forvaltning av landets vannkraft og naturgassressurser. Det omfatter faglig og finansiell bistand til olje- og energidirektoratene, samt utbygging av et landsdekkende forsyningsnett for elektrisitet. Alle distriktshovedsteder skal ha elektrisitet innen 2005.

Innen fiskerisektoren støtter Norge institusjoner som ivaretar forvaltningen av fiskeriresursene og som arbeider for økt matvaresikkerhet, økt inntjening av utenlandsk valuta og bedre levekår for kystbefolkningen. Det gis også støtte til et program for landsbyutvikling langs kysten. En gjennomgang konkluderte i 2003 med at norske støtte til småskalafiskere viser lokalt eierskap, positiv utvikling innen maritim politikk og lovgivning, samt gode strategier for lokal ressursforvaltning. Norge bidrar til et større program innen desentralisering hvor den norske innsatsen er konsentrert om den nordligste provinsen Cabo Delgado. Norge gir støtte til rehabilitering av bygdeveier, utvikling av småindustri og kompetansebygging i provins- og distrikts-administrasjonen. I tillegg har Mosambik bedt Norge bistå med generell styrking av den statlige forvaltningen i henhold til reformprogrammet for den offentlige sektoren (2001-2011).

Norge bidrar sammen med 13 andre givere til et felles program for budsjettstøtte. I oppfølgingen av støtten legges det vekt på myndighetenes innsats for fattigdomsreduksjon, reformer i offentlig finansforvaltning og innenlandsk inntekts-generering. Sammen med andre givere støtter Norge en pågående reform av finansforvaltningen, som forventes å bidra til en effektivisering på området. Norge støtter også kampen mot korrupsjon, bl.a. gjennom støtte til Riksadvokatens kontor og gjennom dialog med myndighetene.

Giversamarbeid innen helsesektoren i Mosambik

Helsesektoren er blant de prioriterte innsatsområdene i Mosambiks strategi for fattigdomsreduksjon. Norge deltar på dette området i et bredt giversamarbeid. I april 2001 godkjente den mosambikiske regjering sin første femårige strategiske plan for helsesektoren. Planen understreker at strategien skal gjennomføres i samarbeid med regjeringens partnere, i en såkalt Sector Wide Approach (SWAP).

Helsesektorstrategien definerer følgende mål:

- Forbedre tilgangen til helsetjenester
- Forbedre helsetjenestenes kvalitet
- Forebygging og kamp mot omfattende epidemier
- Forbedre planleggings- og budsjettprosesser for å muliggjøre definisjon av prioriteringer i forhold til tilgjengelige ressurser
- Mer effektiv bruk og allokering av tilgjengelige ressurser/resultatbasert planlegging
- Utvikling av menneskelige ressurser og kapasitet
- Fremme deltakelse av private aktører i helsesektoren, både de som arbeider for profitt og de som har mer idealistiske motiver

Mosambik er et av verdens aller fattigste land, og av 175 land i UNDPs Human Development Index 2003, ble Mosambik rangert som nummer 170. En husholdsundersøkelse ferdigstilt ultimo 2003 viser at andelen som lever i absolutt fattigdom er redusert til 54 prosent av befolkningen. De aller fleste av disse bor på landsbygda. Mosambiks nasjonale fattigdomsstrategi har som mål å redusere den absolutte fattigdommen til 50 prosent innen 2010, og dette målet er helt klart innen rekkevidde

Mosambik – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	126 044	33,3 %
Hiv/aids	12 495	3,3 %
Økonomisk utvikling og handel	92 648	24,5 %
Godt styresett	59 533	15,7 %
Miljø og energi	87 259	23,1 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	555	0,1 %
Totalt	378 535	100,0 %

Norge støtter import av medisiner og utbygging av helsetjenester på provins- og distriktsnivå.
Foto: Gunnar Zachrisen

Tanzania

Fakta om Tanzania

Statsform Republikk
Statsoverhode Benjamin Mkapa
Folketall 37,1 millioner (2002)*
Språk Kiswahili (off.), engelsk (off.)
Uavhengig 9. desember 1961
Hovedstad Dodoma
BNI per innbygger 270 US dollar (2001)
Folketilvekst 2,5 % (2002)*
Barnedødelighet 77,85 per 1000 fødsler (2002)*
Forventet levealder 44 år **
Lese-/skrivekyndighet 76 % **
Hiv/aids-syke 7,8 % (2001)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 51 %

Kilder

CIA World Factbook 2002
World Development Indicators Database EIU
Country Profiles
*Anslåtte tall, CIA 2002
**UNDP Human Development Index 2003

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Tanzania samarbeider Norad med følgende norske institusjoner, bedrifter og organisasjoner: Vegdirektoratet, Finansdepartementet, Norges Landbrukshøgskole, Høgskolen i Agder, NIBR, CMI, Norconsult, NORPLAN, Selskapet for Norges Vel, Norsk Folkehjelp, CARE Norge, SOS barnebyer, Norsk Sykepleierforbund, Fredskorpset og LO.

Tanzania er en del av det øst-afrikanske høyfjellsplatået.

Store arealer er vernet i nasjonalparker, blant de mest kjente er Serengeti, Ngorongoro og Arusha. Politisk er Tanzania et av Afrikas mest stabile land. Etter frigjøringen i 1961 utviklet landet sin "afrikanske sosialisme" – også kjent under betegnelsen "ujamaa".

På 1980-tallet gikk man bort fra denne politikken, og i første halvdel av 90-tallet ble flerpartisystem innført og frie valg avholdt.

Tanzania er et av verdens aller fattigste land. Av 175 land i UNDPs Human Development Index 2003, rangeres Tanzania som nr. 160. Landet har vært prioritert samarbeidsland i det norske utviklingssamarbeidet siden 1966, og har vært blant de største mottakerne av norsk bistand i flere tiår. I 2003 var den totale norske bistanden til Tanzania 477 millioner kroner hvorav 380,9 millioner kroner ble kanalisert gjennom Norad. Utviklingssamarbeidet tar utgangspunkt i Tanzanias strategi for fattigdomsreduksjon, som ble utarbeidet i 2000. Fokus er på budsjettstøtte og sektorprogrammer innen godt styresett, sosial utvikling med vekt på utdanning og landsbygdet utvikling med vekt på tilførselsveier og naturressursforvaltning. Budsjettstøtten inkluderer støtte til finansforvaltning og oppfølging av fattigdomsplanen.

Etter at ujamaa-politikken og sterk statlig deltakelse i næringslivet ikke førte til de ønskede resultater, havnet Tanzania i en alvorlig økonomisk krise tidlig på 80-tallet. Dette førte blant annet til iverksettelse av flere strukturtilpasningsprogrammer med støtte fra Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken. Disse programmene fortsatte på 90-tallet. Sentralt i reformpolitikken er større satsing på private næringsinteresser, noe som har ført til en omfattende privatisering av statlig eiendom og liberalisering av finanspolitikken i løpet av 90-tallet.

Tanzania har satt i gang flere omfattende reformprogram i den offentlige forvaltningen de senere årene. Sentralt står reformen av lokalforvaltningen som skal delegere myndighet og ressurser til lokalt nivå for bedre tjenesteyting nær brukerne. Jordbruk er den klart viktigste økonomiske sektoren, hvor ca. 88 prosent av befolkningen finner sitt utkomme.

Den økonomiske situasjonen er nå preget av makroøkonomisk stabilitet, med en vekst i 2002 på 6,2 prosent og en inflasjon på ca. 4 prosent. Vekstraten er imidlertid for lav i forhold til det nivået den bør ligge på for å oppnå reell reduksjon av fattigdommen.

Reformprogrammet innen offentlig forvaltning vurderes som sentralt for å redusere korrupsjon i offentlig sektor. Dette innebærer bl.a. styrking av institusjoner som er etablert for å bekjempe korrupsjon. Det er registrert positiv fremdrift innen disse institusjonene, men pga. manglende kapasitet og kompetanse vil det ta tid før disse kan operere effektivt.

Utvikling på landsbygda

Sektorprogrammet innen miljø- og naturressursforvaltning, som skal bidra til fattigdomsreduksjon, særlig på landsbygda, har en framdrift som planlagt. Det er blant annet gitt bred opplæring i bruk av energisparende ovner, lokale viltvoktere har fått opplæring i viltforvaltning og på Mafia Island Marine Park har landsbybefolkningen begynt å få inntekter fra lovlige tiltak i stedet for naturødeleggende aktiviteter. Det legges vekt på at lokalbefolkningen trekkes inn i forvaltningen. Satsning bl.a. på kapasitetsbygging for at lokalmyndighetene skal kunne delta, har bidratt til økt matvaresikkerhet og økte inntekter for småbønder, særlig kvinner.

Transportutvikling på landsbygda har gjort nødvendig transport lettere og bidratt til at sosiale rammevilkår er bedret, særlig for kvinner. Veier er utbedret og kvinner får frigjort tid til produktive aktiviteter. Dette er oppnådd med et lavt kostnadsnivå.

Det er et mål å halvere andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen innen 2010, både i byene og på landsbygda. Fra 1991/92 – 2000/01 har andelen fattige under fattigdomsgrensen blitt redusert fra 38,6 til 35,7 prosent.

Tanzania – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	109 859	28,8 %
Hiv/aids	7 543	2,0 %
Økonomisk utvikling og handel	211 965	55,6 %
Godt styresett	24 589	6,5 %
Miljø og energj	26 716	7,0 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	260	0,1 %
Totalt	380 932	100,0 %

Utbedring av veien bidrar til frigjøring av tid som kan brukes til produktive aktiviteter. Foto: Mette Winther

Uganda

Fakta om Uganda

Statsform Republikk ("nullpartisystem")
Statsoverhode President Yoweri K. Museveni
Folketall 24,6 millioner (jfr. folketelling i 2002)
Språk Engelsk (offisielt), flere lokale språk
Uavhengig 1962
Hovedstad Kampala
BNI per innbygger 250 US dollar (2002)
Folketilvekst 2,96 %*
Spebarnsdødelighet 87,9 per 1000 fødte*
Forventet levealder 44,88 år
Lese-/skrivekyndighet 69,9 %
(voksne over 15 år)
Hiv-/aids-syke 600.000 (anslag 2001)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 38% (2002/2003)

Kilder

CIA World Factbook 2003 og World Development Indicators Database.
*Anslåtte tall, CIA 2003

Viktige norske partnere

I utviklingssamarbeidet med Uganda deltar følgende norske institusjoner og organisasjoner: Statistisk sentralbyrå, Statsskog SF, Norges Vassdrags- og Energidirektorat, Næringslivets Hovedorganisasjon, Landsorganisasjonen, Norsk Flyktningeråd, Redd Barna, Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp, Strømmestiftelsen, Selskapet for Norges Vel, Lions Aid Norge, Norges Blindforbund, Caritas Norge, Atlasalliansen, FOKUS, De Norske Pinsemenigheters Ytremisjon, Hånd i hånd Uganda, Kvekerhjelp, Den Norske Advokatforening, Norske fysioterapeuters forbund, Christian Relief Network, Venner av Uganda, Norplan AS, Jacobsen Electro, ABB og Norconsult.

 Uganda, ofte beskrevet som Afrikas perle, var et av de første prioriterte samarbeidslandene for norsk bistand. Samarbeidet ble avviklet i 1973, under Idi Amins terrorregime, og gjenopptatt i andre halvdel av 80-tallet.

Siden president Museveni tok over makten i 1986, har Uganda hatt et politisk "nullpartisystem". Grunnprinsippet er et individuelt deltakende demokrati. I 2001 ble president Museveni gjenvalgt for en ny, og etter grunnloven, siste femårsperiode.

Uganda mottar mye internasjonal bistand og er svært bistandsavhengig. Landet var det første i Afrika som lagde en egen fattigdomsplan i 1997. I 2003 var den totale norske bistanden til Uganda 271,6 millioner kroner, hvorav 247,9 millioner kroner ble kanalisert gjennom Norad. Fokus i utviklingssamarbeidet mellom Norge og Uganda er godt styrt, menneskerettigheter, demokratiutvikling, økonomisk vekst, utvikling av produktiv sektor og sosial utvikling. Gjennomgående vektlegges hiv/aids, korrupsjonsbekjempelse, kvinner og likestilling, institusjonsbygging og miljø.

Økonomisk utvikling

Uganda har hatt stabil økonomisk vekst på rundt seks prosent frem til de siste årene. Nedgangstider i verdensøkonomien, fallende priser på kaffe som er Ugandas viktigste eksportartikkel, og økte oljepriser, gjør det vanskeligere å opprettholde den høye veksten. Den økonomiske veksten er anslått til 4,4 prosent i 2003.

Budsjettstøtte

Norad kanaliserte i 2003 sin budsjettstøtte på 61,8 millioner kroner til Poverty Action Fund (PAF) som er øremerket primærhelse, grunnutdanning, bygdeveier samt oppfølgings- og kontrollmekanismer. Midlene i fondet er beskyttet mot utgiftskutt. Dersom Uganda får færre inntekter enn beregnet, må kuttene tas fra andre sektorer enn de som er tilknyttet fondet. I tillegg gis det øremerket støtte til helsesektoren som også kanaliseres gjennom PAF.

Utdanning

Allmenn grunnutdanning er innført, men familiene må dekke blant annet skrive-saker og skoleuniformer. Nær 80 prosent av barna begynner på skolen, men bare ca. 40 prosent fullfører fire års utdanning. Særlig er frafallet blant jenter stort. Satsingen har likevel gitt resultater – også for jentene. Antallet barn som kan lese og skrive er mer enn doblet siden 1999. Det synes likevel urealistisk at Uganda kan nå tusenårs målet om full grunnutdanning innen 2015. For aldersgruppen over 18 år er økningen i andelen som kan lese og skrive størst for kvinner, med en økning fra 51 prosent i 1999 til 64 prosent i 2002.

Helse

Uganda er et av de få landene i Afrika sør for Sahara som har slått tilbake aids-katastrofen. Antall hivsmittede har sunket fra ca. 20 prosent i 1992 til 6 prosent i 2003. Hovedgrunnen antas å være den åpenhet som politiske ledere har vist ved å fronte kulturelle tabuer rundt hiv/aids. Like fullt rammer effektene av hiv-/aids-katastrofen Ugandas befolkning hardt. I dag er det 1 million barn som har mistet sine foreldre som følge av aids.

Barnedødeligheten i Uganda er høyere enn i nabolandene. For å bedre situasjonen ble primærhelsetjenesten gratis fra 2001, og antall legebekker er økt med 77 prosent. Malaria tar flest liv i Uganda. En av grunnene til den store utbredelsen av malaria, er at kun 13 prosent av befolkningen har myggnett.

Energi

I perioden 1995-2002 har Norad støttet energisektoren med omlag 400 millioner kroner, det vil si ca. 50 millioner kroner pr. år. Støtte til opprusting/utvidelse av Owen Falls og elektrisitetsnettet har vært essensielt for å dekke økt etterspørsel etter kraft, og har redusert både rasjonering og uplanlagte driftsavbrudd. Andelen av befolkningen som er knyttet til nettet økt fra 5 til 7 prosent i en periode med svært høy befolkningsvekst

Uganda rangeres som nr. 147 av 175 land på UNDPs Human Development Index i 2003. Andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen anslås redusert fra 56 prosent i 1992 til 35 prosent i 2000. Nyere undersøkelser tyder på at andelen steg til rundt 38 prosent i 2002/03. Myndighetenes mål er å redusere andelen til 10 prosent innen 2017.

Uganda – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	102 768	41,4 %
Hiv/aids	5 838	2,4 %
Økonomisk utvikling og handel	77 723	31,3 %
Godt styresett	23 447	9,5 %
Miljø og energi	36 430	14,7 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	1 731	0,7 %
Totalt	247 937	100,0 %

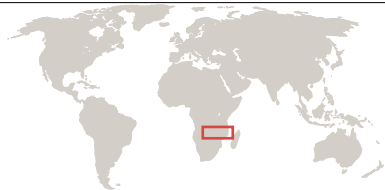
(3,4 prosent). Videre har støtten bidratt til en omfattende omstrukturering av elektrisitetssektoren med sikte på effektivisering og tilrettelegging for private investeringer. Tariffene er blitt økt og reflekterer nå faktiske kostnader. Statlige subsidier til elektrisitetsforsyningen er dermed redusert/tatt helt bort.

Norge har vært den viktigste samarbeidspartneren på skogsektoren i Uganda siden starten på utviklingssamarbeidet. Uganda opplever et økende gap mellom tilgang til og etterspørsel etter skogprodukter, som følge av avskoging og dårlig forvaltning. Ved og trekull utgjør mer enn 90 prosent av energiforbruket i landet, og hovedbyrden med å måtte gå stadig lengre avstander for å få

tak i brensel bæres av kvinner og barn. Hovedresultatet av den norske støtten er at det nå er vedtatt planer for en omfattende omstrukturering av skogsektoren, med sikte på bærekraftig, effektiv og mindre korrupt forvaltning av ressursene, og at det legges til rette for deltakelse fra lokalsamfunn og privat sektor i utvikling av skogressursene. Uganda har en svært rik naturarv (1300 tresorter og 11 prosent av verdens fugleslag), og bevaring av biodiversitet i skogområdene er en viktig målsetting for dette arbeidet.

Owen Falls kraftverk i Uganda.
Foto: Marianne Rønnevig

Zambia

Fakta om Zambia

Statsform Republikk

Statsoverhode Levy Mwanawasa

Folketall 9,9 millioner (2002)*

Språk Engelsk (off.), mange lokale språk

Uavhengig 24. oktober 1964

Hovedstad Lusaka

BNI pr. innbygger 396 US dollar (2003 estimat)

Folketilvekst 1,9 % (2002)*

Spedbarnsdødelighet 89,39 per 1000 fødte (2002)*

Forventet levealder 37,35 år (2002)*

Lese-/skrivekyndighet 78,9 %

Hiv/aids-smittede 16 %

Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 86 %

Kilder

CIA World Factbook 2002,

World Development Indicators Database,

EIU Country Profiles

*Anslåtte tall, CIA 2002

Viktige norske partnere

I utviklingssamarbeidet med Zambia er

det et tett samarbeid med følgende norske

institusjoner, bedrifter og organisasjoner:

Utdannings- og forskningsdepartementet,

Lærerhøgskolens internasjonale senter LINS

i Oslo, Kirkens Nødhjelp, Vegdirektoratet, SFT,

Agderforsk, Redd Barna, Det Norske Veritas,

Riksrevisjonen, WWF, Leger uten grenser,

Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité,

FOKUS, LO.

Zambia er et av Afrikas mest ressursrike land, med store mineralforekomster og gode forutsetninger for landbruk. Zambia hadde ved selvstendigheten i 1964 en på mange måter utviklet økonomi, med større industribase og høyere urbaniseringsgrad enn de fleste andre land i Afrika. Like fullt lever 73 prosent av befolkningen under fattigdomsgrensen. Lav økonomisk vekst, eksplosiv hiv/aids-epidemi, avhengighet av kobber for eksportinntekter, lite produktiv jordbruk samt svak planlegging og dårlig styresett er viktige årsaker til fattigdommen.

Zambia har vært ett av Norges viktigste samarbeidsland siden 1967.

Norge er blant de største bilaterale givere i Zambia, som mottar relativt mye internasjonal bistand og er sterkt bistandsavhengig. I 2003 var den totale norske bistanden til Zambia 252 millioner kroner. Zambias strategi for fattigdomsreduksjon ble utarbeidet i 2002. Hovedstolpene i utviklingssamarbeidet mellom Norge og Zambia er utdanning, godt styresett, viltforvaltning, vei og naturressursforvaltning. Norge støtter også landbruk, men denne støtten er kanalisert gjennom Nederland. Hiv/aids, likestilling og privat sektor utvikling er gjennomgående temaer.

Norge som utviklingspartner i Zambia

Norge er blant de største bilaterale givere til Zambia, etter Storbritannia, Japan og USA. Verdensbanken og andre deler av FN-systemet har også omfattende virksomhet i Zambia. I likhet med andre land som mottar mye bistand bruker Zambia svært mye ressurser på å forholde seg til de mange givene gjennom utallige møter og ulike

rapporteringskrav. I mars 2003 ble zambiske myndigheter og syv bilaterale givere fra Norden, Nederland, Irland og Storbritannia enige om et 'harmonisering i praksis' -initiativ. Med harmonisering menes at givere opptrer koordinert og samlet, og at de skal innordne seg mottakerlandets systemer og rutiner. Dette vil i sin tur lette på Zambias administrative utgifter og føre til mer effektiv bistand. Over tid er det også antatt å redusere transaksjonskostnadene på giversiden. Initiativet har som mål å få til full harmonisering av utviklingssamarbeidet innen alle sektorer, mellom alle givene, under ledelse av zambiske myndigheter. Støtten til utdanningsprogrammet er ett eksempel der givene gir penger i en felles pott og Zambia kan forholde seg til ett giverforum.

Utdanning

Zambia er det landet som mottar mest norsk bilateral støtte til utdanning. Norge har de siste årene vært en av de største givene til utdanning i Zambia. Norge undertegnet høsten 2003 en stor avtale med det zambiske utdanningsdepartementet om støtte for nesten en halv milliard kroner over fem år. Utdannings- og forskningsdepartementet i Norge og det zambiske utdanningsdepartementet har inngått et institusjonssamarbeid. Målet er å bidra til omorganisering av den sentrale, regionale og lokale utdanningsadministrasjonen i Zambia, bedre utnyttelse av ressursene, utvikle modellskoler, statistikkutvikling samt støtte til aktiviteter som tar sikte på å forebygge hiv/aids. Redd Barna og Kirkens Nødhjelp mottar også midler for å drive utviklingssamarbeid med zambiske partnere innen utdanningssektoren.

I 2003 støttet Norge det nasjonale utdanningsprogrammet med 82 millioner kroner. Antallet nyutdannede lærere ble fordoblet fra 2000 til 4000 i perioden 1999-2001. Det ble bygget 600 nye klasserom mot planlagte 1350. Andelen av befolkningen som kan lese og skrive har økt fra 69 prosent i 1990 til 79 prosent i 2000. Netto grunnskole-deltakelse økte fra 72 prosent i 2002 til 76 prosent i 2003. Målet er å nå 100 prosent innen 2015. Andelen barn som fullfører grunnskolen økte fra 66 prosent i 2002 til 73 prosent i 2003.

Næringsutvikling og veisektoren

Zambia har et stort potensial til økonomisk vekst innenfor landbruk og turisme, og et viktig premis for utvikling innenfor disse næringene er et godt utbygd og vedlikeholdt veinett. Zambia har et relativt godt utbygd stamveinett. Standarden på det øvrige veinettet er generelt dårlig. Behovet for en forbedring av infrastrukturen er et sentral element i Zambias PRSP. Norge har vært en aktiv giver til veisektoren i Zambia, og bidro i 2003 med 27 millioner kroner. Norge har blant annet støttet institusjonene som styrer veisektoren i Zambia, og norske veimyndigheter og kompetansmiljøer har gjennom ulike avtaler samarbeidet med sine zambiske kolleger. Siden 1995 har andelen veier med god standard økt fra 20 prosent til 57 prosent, og det er skapt over 16 000 arbeidsplasser.

Zambia rangeres som 163 av 175 land på UNDPs siste Human Development Index (2003).

Zambia – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	124 954	50,2 %
Hiv/aids	25 151	10,1 %
Økonomisk utvikling og handel	43 104	17,3 %
Godt styresett	24 536	9,9 %
Miljø og energi	30 137	12,1 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	945	0,4 %
Totalt	248 827	100,0 %

Naturressursforvaltning med vekt på viltsektor

Norge har bidratt aktivt til opprettelsen av den statlige forvaltningsorganet Zambia Wildlife Authority som skal forvalte Zambias nasjonalparker og viltressurser. Norge har i over ti år støttet et lokalt viltforvaltningsprogram i Luangwadalen rundt nasjonalparken i South Luangwa. Et mål er å øke forståelsen for å bevare og utvikle viltressursene i et økologisk perspektiv, og som grunnlag for turisme og næringsutvikling. Dette programmet har vist seg svært vellykket. Omsetningen fra turismen i området er anslått til om lag 50 millioner kroner. I dette beløpet inngår inntekter fra kommersiell jakt i jaktreservatene på utsiden av nasjonalparken som delvis tilføres lokalbefolkningen til bruk for prioriterte utviklingsformål.

Mpunde videregående skole for jenter ligger rundt tre timers kjøretur fra Lusaka i Zambia. I 2003 fikk skolen elektrisk lys. Foto: Tone Bratteli

Bangladesh

Fakta om Bangladesh

Statsform Republikk

Statsoverhode Jajuddin Ahmed
(siden sept. 2002)

Statsminister Khaleda Zia
(siden oktober 2001)

Folketall 138 millioner (2003)*

Språk Bangla (off., også kjent som bengali), engelsk

Uavhengig 16. desember 1971

Hovedstad Dhaka

BNI per innbygger 380 US dollar

Folketilvekst 2 % (2003)*

Spebarnsdødelighet 51 døde per 1000
fødte*(HDR 2003)

Forventet levealder 61 år (2003)*

Lese-/skrivekyndighet 47 % kan lese
og skrive (2002)*

(Bangladesh Bureau of Statistics)

Hiv- /aids-syke 13.000 (2003)*

**Andel av befolkningen under
fattigdomsgrensen** 36 % HDR 2003

Kilder

CIA World Factbook 2003

*Anslåtte tall, CIA 2003

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Bangladesh er følgende norske institusjoner, bedrifter og organisasjoner viktige aktører: Oljedirektoratet, Lærerhøgskolens informasjonssenter (LINS) i Oslo, Telenor, Kirkens Nødhjelp, Normisjonen, Strømmestiftelsen, Internasjonal Dugnad, Norsk institutt for kulturminneforskning og CMI.

 Republikken Bangladesh er et av verdens tettest befolkede land, med 138 millioner innbyggere på et areal som er under halvparten av Norges. Til tross for at landet gjennom hele 90-tallet opplevde en relativt god økonomisk vekst, har fattigdomsreduksjonen vært beskjeden med et gjennomsnitt på 1 prosentpoeng per år. Landet rammes jevnlig av naturkatastrofer, særlig flom, men har gjennom de siste årene opparbeidet god beredskap til å takle disse.

Utviklingssamarbeidet med Bangladesh startet da landet ble selvstendig i 1971, og det har vært et av Norges hovedsamarbeid siden 1975. Samarbeidet fokuserer på utdanning, næringsutvikling, styresett og menneskerettigheter. Kvinne- og likestillingsarbeid står sentralt. Bangladesh mottar relativt lite internasjonal bistand og er lite bistandsavhengig. Total bistand utgjør bare 2,1 prosent av BNI og 8 USD per innbygger. I 2003 var Norads totale støtte til Bangladesh 123,4 mill, og Bangladesh var det hovedsamarbeidslandet som mottok minst støtte. Norge og Bangladesh undertegnet en ny samarbeidsavtale (MoU) i april 2003.

Mange års sakte, men sikker, sosial utvikling har fortsatt. Landet er blant de minst utviklede landene (MUL) som ligger best an i forhold til tusenårsmålene. Landets økonomi vokser med vel 5 prosent per år. Økende inntektsforskjeller har forsinket fattigdomsreduksjonen. Med dagens fordeling må den økonomiske veksten øke til 7 prosent

per år dersom fattigdommen skal halveres innen 2015. Også andre av tusenårsmålene vil bare kunne oppnås dersom utviklingen forbedres. Forbedring i lesekyndighet og barseldødelighet skjer langsomt, fordi brede grupper er prisgitt tjenester med lav standard. Underernæring har ikke sunket i perioden 1990-2000, og er fortsatt på 35 prosent (HDR 2003), til tross for at landet de siste årene har blitt nær selvforsynt med mat.

Økonomien og det økonomiske reformprogrammet har utviklet seg positivt det siste året. I kontrast til dette og til den forholdsvis positive sosiale utviklingen, står den vanskelige styresettsituasjonen. Politikken domineres av et tilspisset konfliktnivå mellom de to største partiene Bangladesh Nationalist Party (BNP) og Awami League (AL). Politisk motiverte drap, trusler og vold er utbredt. Parlamentet boikottes av opposisjonen. Korrupsjonen er omfattende, og landet rangeres som verdens mest korrupte på Transparency International's liste. Antikorrupsjonskommisjonen er besluttet, men vil neppe komme i gang før på slutten av 2004. Menneskerettighetskommisjonen er ennå ikke opprettet.

Det fattige folkeflertallet lider under usikkerhet og vilkårlig behandling, og kvinner og minoriteter er særlig utsatte. Til tross for tegn på framskritt for kvinners rettigheter, er de fortsatt utsatt for utbredt diskriminering. Mange oppfatter politiet som en trussel mot personlig sikkerhet.

Utdanning

Utdanning er den største satsingen i utviklingssamarbeidet og et program rettet mot kvalitetsforbedringer i grunnskolen har over en 6-års periode blant annet bidratt til utdanning av ca. 13.500 lærere. Programmet er i ferd med å avsluttes, men mange av aktivitetene vil videreføres i et nytt nasjonalt sektorprogram for grunntdanning.

I et stipendprogram for jenter er det blitt gitt stipendier til ca. 170.000 jenter. Stipendprogrammet har bidratt til at andelen jenter i ungdomsskolen var over 50 prosent i 2003. To store lokale frivillige organisasjoner får støtte til uformell grunntdanning for 4.500 barn i 1.500 skoler og uformell grunntdanning til 21.000 arbeidende barn samt yrkesopplæring til 1.600 ungdommer.

Støtte til kredittfond

Gjennom støtte til to statlige banker er det opprettet egne kredittfond for småbedrifter. Kreditter og bedriftsrådgivningstjenester blir videreført gjennom den lokale utviklingsbanken RAKUB. Til tross for at dette prosjektet først kom i gang i mai 2003, har det allerede oppnådd gode resultater. Over 300 småbedrifter har tatt opp kortsiktige lån, med nærmere 100 prosent tilbakebetalingsrate.

Energisektoren

På energisektoren går støtten til landsbygd-elektrifisering i to geografiske områder mot slutten, etter å ha nådd sine mål.

Av 175 land i UNDPs Human Development Index for 2003, rangeres Bangladesh som nummer 139, opp seks plasser fra forrige rangering. Andelen av befolkningen som lever på under 1 USD om dagen, anslås til om lag 35 prosent.

Bangladesh – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	53 584	43,4 %
Hiv/aids	546	0,4 %
Økonomisk utvikling og handel	36 800	29,8 %
Godt styresett	9 774	7,9 %
Miljø og energi	22 724	18,4 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	2	0,0 %
Totalt	123 429	100,0 %

Tekstilproduksjon gir levebrød til mange kvinner i Bangladesh. Foto: Per Kristian Lunden

Menneskerettigheter

Innsatsen for menneskerettigheter rettes først og fremst mot å fremme kvinners rettigheter, gjennom støtte til mange lokale kvinneorganisasjoner. Til sammen når de frivillige organisasjonene som støttes av Norge, over én million kvinner med direkte tiltak. I tillegg når organisasjonene over åtte millioner kvinner med tiltak gjennom nettverk og allianser.

Det er gitt fri rettshjelp til mer enn 25.000 saker gjennom organisasjoner støttet av den norske ambassaden. For øvrig har Norge bidratt til omfordeling av om lag 2.500 mål jord til fordel for jordløse. Arbeid for å sikre barns rettigheter inngår i utdanningsprogrammet. Det gis også støtte til anti-korrupsjonsarbeid og til fremme av kritisk journalistikk.

Nepal

Fakta om Nepal

Statsform Parlamentarisk demokrati og konstitusjonelt monarki

Statsoverhode

Kong Gyanendra Bir Bikram Shah

Folketall 26,4 millioner (juli 2003 est.)

Språk Nepali (off. språk, 90 %), lokale språk

Uavhengig 1768 (samlet til ett rike)

Hovedstad Kathmandu

BNI pr. innbygger 230 US dollar

Folketilvekst 2,26 % (2003 est.)

Spebarnsdødelighet 70,57 døde per 1000 fødte

Forventet levealder 59 år

Lese-/skrivekyndighet 45,2 % (voksne over 15 år)

Hiv/aids-syke 0,5 % (voksne 15-49 år) (2001 est.)

Andel av befolkningen under

fattigdomsgrensen 42 % (1995-96)

Arbeidsledighet 47 % (2001 est.)

Kilder

CIA - The World Fact Book 2003, OECD, DAC, Aid at a Glance Chart
www.oecd.org/dataoecd/23/11/1882605.gif

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Nepal samarbeider Norad med følgende norske institusjoner og organisasjoner:
Utdannings og forskningsdepartementet, Norges Vassdrags- og energi direktorat, Direktoratet for Naturforvaltning, Norplan, Statkraft, Redd Barna, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke, Norges Blindforbund, Tibetmisjonen, Den Norske Advokatforening, Norges Røde Kors, Utviklingsfondet, Noragric, Norges teknisk naturvitenskapelige universitet og Kommunenes Sentralforbund.

Kongedømmet Nepal ligger mellom to av verdens mest folkerike stater, India og Kina. Landet har en variert geografi, fra lavlandssletter i sør til verdens høyeste fjell, Mount Everest i Himalaya-massivet i nord. Nepal er Sør-Asias fattigste land og har vært et av Norges hovedsamarbeidsland siden 1996. Høsten 2002 vedtok Nepal en strategi for å bekjempe fattigdommen i landet. Utviklingssamarbeidet med Norge konsentrerer seg om grunnutdanning, næringsutvikling/energi, godt styresett/menneskerettigheter og fredsskapende arbeid.

Våpenhvilen mellom myndighetene og maoistene som ble inngått i Nepal i begynnelsen av 2003 ble brutt i slutten av august samme år og maoistkonflikten er siden skjerpet. Menneskerettighets-situasjonen er forverret som et resultat av dette. Nepal har siden 2002 vært uten folkevalgte organer sentralt og lokalt. Landet styres av en regjering direkte utnevnt av kong Gyanendra Bir Bikram Shah. Regjeringen ledes per juni 2004 av statsminister Sher Bahadur Deuba fra det royalistiske partiet.

Nepal mottar relativt lite internasjonal bistand, betjener sine internasjonale lån og mottar ikke gjeldslette. Total bistand utgjør 6,5 prosent av BNI og 15 USD per innbygger (2002 tall). Den samlede norske bistanden utgjorde i 2003 ca. 3,2 prosent av den totale bistanden til Nepal. Dette tilsvarer ca. NOK 3,4 per innbygger. I 2003 var den totale norske bistanden til Nepal 143,1 millioner kroner hvorav 124,9 millioner kroner ble kanalisert gjennom Norad.

Nye muligheter for sex-arbeidere

Jenter i Badi-kasten er født til prostitusjon. Men utdanning gir ny selvtilitt og andre drømmer.

Artikkel av Anne Hege Simonsen

– Livet er som en stein, synger Salu Joshi med klokkeklar, melankolsk røst. Vi sitter på gulvet i oppholdsrommet på et jente-internat i Nepalganj, en by i distriktet Banche i Midt-vestregionen i Nepal. 40 jenter bor i huset og nesten halvparten sitter nystrøkne og nysgjerrige foran oss. Salus sang handler om diskriminering og ulikhet. Den fyller det enkle rommet der en tavle og et par høye bokskap med glassdører vitner om ambisjoner om endring. En liste med alle jentenes navn henger ved den ene døra. Alle bortsett fra tre-fire stykker heter Nepali til etternavn, det vanligste navnet blant folk av badi-kasten. Badiene er sex-arbeidere, en av de laveste kastene på den sosiale rangstigen i Nepal.

Salu er heldig. Hun bærer farens navn, noe de færreste badier gjør. Ofte er fedrene ukjente eller de vil ikke kjennes ved barna sine. Og uten far har det vært vanskelig å få fulle borgerrettigheter i Nepal, noe som blant annet har gjort det vanskelig å skaffe seg en utdanning. Uten far ville skolene inntil nylig ikke registrere barna. Jenteinternatet, som blant annet støttes av norske Redd Barna, ble startet for å hjelpe badi-jentene til en bedre framtid. Tanken er at det vil være lettere å bryte tradisjonene ved å gi dem skolegang utenfor landsbyen.

– Jeg vil vise at en badi kan gjøre noe annet enn å prostituere seg. Det finnes andre måter å tjene penger. Jeg vil ha en utdannelse slik at jeg kan beskytte meg selv og stå på egne bein, sier 17 år gamle Susma Nepali.

Kondomer i posten

Jentene kommer fra forskjellige steder, i og utenfor Nepalganj. De fleste har et støttenettverk der de kommer fra, men det har ikke vært bare lett å få folk til å godta at disse jentene ønsker en annen framtid enn prostitusjon. Da internatet ble opprettet var det folk som trodde det var et bordell og jentene fikk kondomer tilsendt i posten.

Jentene forteller om en disiplinert hverdag. De står opp med sola i 5-6-tiden om morgenen, slik det er vanlig i Nepal. De første timene bruker de på å rydde og vaske seg og på å be. I sju-tida gjør de lekser, så spiser de frokost og i ni-tida går de til skolen. Skoledagen varer til klokka fire om ettermiddagen og etter å ha hvilt og lekt litt er det ekstratimer for dem som trenger det og lekselesing i biblioteket. Klokka sju er det bønn, så middag og klokka ni er det bums i seng. På fredag-ene er det tid til litt underholdning på kvelden. Da synger og danser de for hverandre.

– Alle knytter badier bare til sex. Mange av jentene her trodde også det var sånn. Men her kan vi snakke sammen og diskutere. Nå vet vi at vi blir diskriminert, sier Susma og legger til at prostitusjon finnes i alle kaster. På internatet går jentenes framtidsdrømmer i mange retninger. Noen vil bli sykepleiere, noen leger. En håper å bli lærer, en annen vil jobbe som sosialarbeider. Salu og to andre jenter vil bli sangere. Susma har tenkt å satse på advokatyrket.

Nepal rangeres som 143 av 175 land på UNDPs siste Human Development Index (2003). Målt i inntekt per innbygger, er Nepal verdens 12. fattigste land, og det fattigste i Sør-Asia. Andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen anslås redusert fra 42 prosent i 1996 til 38 prosent i 2001. Det betyr at ca. 10 millioner mennesker fortsatt lever i ekstrem fattigdom. Myndighetenes mål er å redusere andelen til 32 prosent innen 2008. Nepal erkjenner at de ikke vil nå tusenårs målet om å halvere andelen mennesker som lider av ekstrem fattigdom og sult innen 2015.

Nepal – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

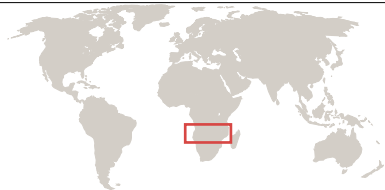
	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	82 206	65,8 %
Hiv/aids	875	0,7 %
Økonomisk utvikling og handel	3 365	2,7 %
Godt styresett	20 786	16,6 %
Miljø og energi	17 340	13,9 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	298	0,2 %
Totalt	124 872	100,0 %

– Jeg vil hjelpe til å løse folks problemer. Ofte bruker advokatene feil informasjon, de hører ofte ikke på de riktige personene. Jeg tror jus er en bra måte å forandre samfunnet på, sier Susma.

Organisert motstand

Jenteinternatet drives i tett samarbeid med badi-organisasjonen SAFE. Organisasjonen ble opprettet i 1992 av en gruppe ungdommer som hadde fått nok. – 90 prosent av badi-kvinner lider av kjønns sykdommer. Mange blir utsatt for mishandling. Det var en del av hverdagen. Men så ble en ni år gammel jente voldtatt. Myndighetene ville ikke ta imot anmeldelsen fordi de mente dette var noe man "måtte regne med i et horestrøk". Det fikk oss til å skjønne at vi måtte gå sammen. Vi måtte gjøre noe for ungene våre, forteller Ashok Nepali, en av lederne i SAFE. Utdanning og helse har vært SAFEs prioriterte områder siden starten. Men både leger og lærere diskriminerte badi-barn. Derfor samlet organisasjonen inn penger til en egen skole, og etter hvert fikk de støtte av internasjonale hjelpeorganisasjoner som norske og amerikanske Redd Barna, ILO og PLAN International.

– Etter noen år på vår skole kunne barn som besto eksamen gå videre på offentlige skoler. I dag er noen av de beste elevene lavkastebarn, sier Nepali med dårlig skjult stolthet i stemmen. Norge er en av flere samarbeidspartnere som støtter utbygging og forbedring av den offentlige grunnskolen i Nepal. Sektorprogrammet som skal bidra til dette viser at stadig flere barn også i utkantstrøkene begynte på skolen og at flere barn fullfører skolegangen. Jenter særlig fra de fattigste folkegruppene i landet er fortsatt underrepresentert selv om myndighetene rapporterer om en gradvis økning i antall jenter som begynner på skolen.

Angola

Fakta om Angola

Statsform Republikk

Statsoverhode Jose Eduardo dos Santos

Folketall 11 million (1995 est.)

16 million est. Innen 2010

Språk Portugisisk (offisielt), Kikongo, Kimbundo, Umbundu, Chokwe, Mbunda og Oxikuanyama

Uavhengig 1975

Hovedstad Luanda

GDP per innbygger US\$ 550 (1996)

Folketilvekst 3 %

Barnedødelighet 160 pr. tusen

Forventet levealder 42

Lese-/skrivekyndighet (Over 15 år) 49 %

Hiv/aids -smittede (15-49 år) 8,6 % *

Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 63,2 % av befolkningen lever under fattigdomsgrensen mens 24,7 % lever i ekstrem fattigdom.*

Angola rangerer som nr. 164 av 175 på UNDP's levekårsindeks ("Human Development Index") 2003.

Kilder

Republikken Angolas offisielle

hjemmeside: www.angola.org/

Angola 2002/2003 - Key Development Issues and Democratic Decentralisation, Chr.

Michelsen Institute, 2003

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Angola samarbeider Norad med Oljedirektoratet, Norges Vassdrags- og energidirektorat, Havforskningsinstituttet, Norsk Folkehjelp, Flyktningerådet, Redd Barna, Norfund, Kirkens Nødhjelp, Chr. Michelsens Institutt, Statoil, Norsk Hydro, Kværner, Det norske Veritas, m.fl.

 Angola ble uavhengig fra Portugal i 1975, men gikk inn i en langvarig borgerkrig. En fredsavtale ble inngått i 2002 mellom opprørsbevegelsen UNITA og regjeringen etter at regjeringen hadde vunnet en militær seier. Det er planlagt valg, men tidspunktet er usikkert.

Norsk bistand startet opp i beskjeden målestokk i andre del av 1980-tallet. Samarbeidet ble utvidet fra begynnelsen av 1990-tallet, i første omgang med humanitær innsats. Fra siste halvdel av 1990-tallet brakte norsk engasjement i oljesektoren en ny dimensjon inn i utviklingssamarbeidet. Det ble i 2003 utarbeidet et rammeverk for samarbeidet med Angola som har en tidsgrense frem til 2005, da en ny gjennomgang vil bli foretatt.

Det overordnede målet for Norges engasjement i Angola er å bidra til varig og stabil fred tuftet på:

- nasjonal og regional sikkerhet
- demokratisk utvikling og godt styresett
- en ressursforvaltning som fremmer fattigdomsbekjempelse og bærekraftig, økonomisk og sosial utvikling

Angola er et land med store naturressurser. Fattigdommen er utbredt og ødeleggelsene etter de mange krigsårene enorme. Landet trenger støtte til både fysisk gjenoppbygging og utvikling av menneskelige ressurser på kort og mellomlang sikt.

Bistanden til Angola brukes på tiltak rettet mot bærekraftig utnyttelse av naturressurser og til arbeid for demokratisering og godt styresett. Bistanden går blant annet til minerydding, institusjonsstøtte innen fiskeri- og energi samt humanitære tiltak og utdanning. Den totale bistanden til Angola i 2003 var 171,5 millioner kroner.

Angola – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	49 422	46,5 %
Hiv/aids	1 227	1,2 %
Økonomisk utvikling og handel	12 625	11,9 %
Godt styresett	35 431	33,3 %
Miljø og energi	7 017	6,65 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	587	0,6 %
Total	106 308	100,0 %

Eritrea

Fakta om Eritrea

Statsform Etparti-stat
Statsoverhode President Isaias Afworki
Folketall 4.3 millioner (2002)
Offisielle språk tigrinia, arabisk, engelsk
Minoritetsspråk Afar, Tigrai, Saho, Kunama, Bedawi, Nara, Bilen
Uavhengig 1993 (fra Etiopia)
Hovedstad Asmara
BNI pr. innbygger 160 US dollar
Folketilvekst 2 % (2002)
Spebarnsdødlighet 76,36 døde per 1000 fødte
Forventet levealder 51 år
Lese-/skrivekyndighet 58,6 %
Hiv/aids-syke 2,8 % (2001 anslag - voksne)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 53 % (1993/94)
Arbeidsledighet –

Kilder

CIA World Factbook 2003, World Development Indicators Database, I-PRSP.

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Eritrea samarbeider Norad med følgende norske institusjoner og organisasjoner: Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Røde Kors, Norges Blindforbund, Atlasalliansen, Utviklingsfondet.

Etter en lengre frigjøringskrig mot Etiopia, ble Eritrea erklært som selvstendig stat i 1993. Den gjenoppbygging- og utviklingsperioden som fulgte ble i 1998 avbrutt da det på nytt brøt ut krig med Etiopia på grunn av grensetvist mellom landene. Under frigjøringskrigen fikk Eritrea omfattende bistand fra Norge, primært kanalisert gjennom frivillige organisasjoner. Bistanden til landet er på grunn av krig og konflikt lagt om flere ganger.

Eritrea befinner seg i en alvorlig og dyptgripende krise, politisk, økonomisk og sosialt. De planlagte valgene har ikke funnet sted og grunnlovsreformen er ikke fullført. Politiske motstandere sitter fengslet uten at sakene er ført for en domstol. Fremdriften i fredsprosessen med Etiopia har stoppet opp på grunn av at Etiopia underkjenner grensekommisjonens kjennelse. Den uløste

grensekonflikten overskygger de fleste andre problemstillinger i landet og danner rammeverket for det som skjer fra myndighetenes side. Landet har vært rammet av vedvarende tørke.

Eritrea er i økende grad avhengig av nødhjelp og bistand. I 2003 var den totale norske bistanden til Eritrea NOK 152,5 millioner hvorav NOK 56,2 millioner ble kanalisert gjennom Norad. Landets Interim-strategi for fattigdomsreduksjon (I-PRSP) ble vedtatt i 2003. Utviklingssamarbeidet fokuserer på de to innsatsområdene fred, forsoning og regional stabilitet samt demokrati, menneskerettigheter og styresett. Støtten fra Norge omfatter aktiviteter innen nødhjelp, rehabilitering, arbeid relatert til miner, forebygging av hiv/aids, kapasitetsutvikling i landbruket, statistiksamarbeid og lærerutdanning.

Eritrea rangeres som 155 av 175 land på UNDPs Indeks for menneskelig utvikling (HDI). Ca. en tredjedel av fattige lever i byer og denne andelen er økende. Myndighetenes "Food Security Plan" tar sikte på å halvere disse tallene innen 2015.

Eritrea – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	39 422	70,2 %
Hiv/aids	1 585	2,8 %
Økonomisk utvikling og handel	4 892	8,7 %
Godt styresett	9 087	16,2 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	1 207	2,1 %
Totalt	56 193	100,0 %

Etiopia

Fakta om Etiopia

Statsform Føderal republikk
Statsoverhode Meles Zenawi
Folketall 70 millioner (UNFPA 2003)
Språk Amharisk, Oromifa, Tigrinja samt ca. 80 lokale språk
Uavhengig Etiopia har ikke vært kolonisert
Hovedstad Addis Abeba
BNP per innbygger 94 US dollar (2003)
Folketilvekst 2,4 %
Spedbarnsdødelighet 116 døde per 1000 fødte
Forventet levealder 43 år
Lese- /skrivekyndighet 58 % (voksne over 15 år)
Hiv/aids-syke 7 - 10 % (voksne 15-49 år)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 44 % (Verdensbanken) 82 % (UNDP)
Arbeidsledighet n.a.

Kilder
 Verdensbanken (2002), UNDP (2003), UNFPA (2003) og UNAIDS (2003)

Viktige partnere

De viktigste norske aktørene partnerne i utviklingssamarbeidet med Etiopia er Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Norsk Luthersk Misjonssamband og Det Norske Misjonsselskap. Andre viktige partnere er Utviklingsfondet, CARE Norge, The Norwegian Council for Higher Education's Programme for Development Research and Education (NUFU), Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Chr. Michelsens Institutt (CMI), Norges landbrukskøleskole (NLH/NORAGRIC) og Mediehøyskolen Gimlekollen.

 Etiopia ligger på Afrikas Horn og er med sine om lag 70 millioner innbyggere et av de mest folkerike landene i Afrika. Store områder i nord er dekket av fjell, mens sørlige og østlige deler er lavland. Kombinasjonen av tørke og væpnede konflikter har skapt en tilnærmet permanent humanitær krise i store deler av landet.

Landets strategi for fattigdomsreduksjon ble vedtatt i 2002. Jordbruksutvikling, administrative reformer, desentralisering og kapasitetsbygging er hjørnesteinene i dokumentet. Utviklingssamarbeidet med Etiopia bygger på to søyler: Fred, forsoning og stabilitet samt menneskerettigheter, demokrati og godt styresett. Andre prioriterte områder for norsk bistand er matvaresikkerhet og hiv/aids.

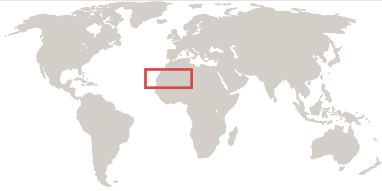
Etiopia er formelt en føderal republikk med selvstyre for etnisk baserte regioner. I realiteten kontrolleres imidlertid alle viktige beslutninger av det dominerende

partiet Tigray Peoples Liberation Front, TPLF. Etnisk uro i periferien møtes stadig oftere med militære maktmidler, og grensetvisten med Eritrea er fortsatt uløst. Det demokratiske spillerommet er begrenset, spesielt på lokalplanet. Det politiske liv er preget av manglende innsyn og fravær av åpen debatt. Menneskerettighets-situasjonen er vanskelig. Parlamentsvalget i mai 2005 blir en viktig prøvestein for landets demokratiutvikling.

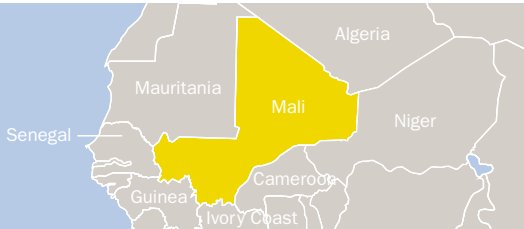
Etiopia mottar relativt lite bistand, folketallet tatt i betraktning. Likevel er Etiopia svært bistandsavhengig. Årsaken er blant annet lave kaffepriser, sykliske tørkekatastrofer og en raskt voksende befolkning. Etiopia ble i april 2004 innvilget omfattende gjeldsslette under HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries). I 2003 var den totale norske bistanden til Etiopia 263 millioner kroner. Av disse ble 148 millioner kroner kanalisert gjennom Norad.

Etiopia – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	61 484	41,4 %
Hiv/aids	10 950	7,4 %
Økonomisk utvikling og handel	33 766	22,8 %
Godt styresett	28 884	19,5 %
Miljø og energi	10 877	7,3 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	2 405	1,6 %
Totalt	148 366	100,0 %

Mali

Fakta om Mali

Statsform Republikk
Statsoverhode Amadou Toumani Touré
Folketall 11.6 millioner (2003)
Språk Fransk (offisielt), Bambara 80 %, diverse afrikanske språk
Uavhengig 22 september 1960 (fra Frankrike)
Hovedstad Bamako
BNI pr. innbygger 240 US dollar
Folketilvekst 2.82 %
Spedbarnsdødelighet 119.2 døde per 1000 fødte
Forventet levealder 48 år
Lese-/skrivekyndighet 16.6 % (kvinner over 15 år) 36.7 % (menn over 15 år)
Hiv/aids-syke 110.000 (2001)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 64 % (2001)
Arbeidsledighet 14.6 % i byene, 5,3 % på landsbygda (2001)

Kilder

CIA The World Fact Book og UNDP

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Mali samarbeider Norad med følgende norske og internasjonale institusjoner: Kirkens Nødhjelp, CARE, Bistandsnemda, Strømmestiftelsen, Universitetet i Oslo, ILO og UNDP.

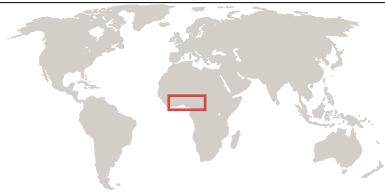
 Mali består av 65 prosent ørken og semiørken. Omlag 10 prosent av befolkningen er nomader, og rundt 80 prosent av arbeidsstyrken er engasjert i fiske og landbruk. Industriell aktivitet er sentrert rundt foredling av jordbruksprodukter. Malis eksportvarer er i hovedsak bomull og gull og økonomien er sårbar for svingninger i verdensmarkedet. Statistiske opplysninger om internasjonal bistands andel av BNI er motstridende, men det er en allmenn oppfatning at Mali er svært bistandavhengig. Malis fattigdomsplan ble lansert i 2002. Fokus for planen er institusjonsbygging, sosial sektor og desentralisering.

Norske frivillige aktører har vært til stede i Mali siden tørkekatastrofen i Sahelområdet på 1980-tallet. De har gjennom sitt engasjement bygd opp betydelig kunnskap og erfaring fra sitt arbeide i landet. I 1998 inngikk Norge en intensjonsavtale med Mali om langsiktig utviklings-samarbeid. Utviklingsmålene for norsk bistand er å bidra til en økonomisk, sosial og kulturell utvikling, en bærekraftig naturressursforvaltning og utvikling av menneskelige ressurser samt å styrke demokratisk utvikling og folkelig deltakelse i utviklingsprosessen. Intensjonsavtalen skal nå gjennomgås og fornyes. Total norsk bistand til Mali i 2003 var 53 millioner kroner.

Mali er blant verdens fattigste land og er rangert som nummer 172 blant 175 land på UNDPs Human Development Index 2003. I følge Verdensbanken levde i 2002 64 prosent av befolkningen under fattigdomsgrensen, og 21 prosent i ekstrem fattigdom. Myndighetene har som mål å redusere andel av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen til 47 prosent i 2007.

Mali – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	9 529	18,3 %
Hiv/aids	419	0,8 %
Økonomisk utvikling og handel	13 411	25,8 %
Godt styresett	28 564	54,9 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	146	0,3 %
Totalt	52 069	100,0 %

Nigeria

Fakta om Nigeria

Statsform Republikk
Statsoverhode President General Olusegun Obasanjo (PDP)
Ledende parti People's Democratic Party (PDP)
Areal 923,768 km²
Folketall 121.50 millioner (2002)
Hovedstad Abuja
Språk Engelsk
Valuta Naira (N) = 100 kobo
BNP per innbygger US\$370 (2003)
Arbeidsstyrke 54.40 millioner (2003)
Arbeidsledighet 28.00 % (2002)*
Inflasjon 12.90 % (2003)
Utenlandsk gjeld US\$30.12 billion (2002)

Kilder

worldinformation.com
* anslag

Nigeria har betydelige naturressurser, fremfor alt i jordbruket og i form av store olje- og gassforekomster. Til tross for en betydelig grad av urbanisering og industrialisering, finner nesten 2/3 av befolkningen sitt utkomme i landbruket. Ved selvstendigheten eksporterte Nigeria store mengder landbruksvarer, ca. 75 prosent av samlet eksportverdi. Da Nigeria ble et oljeeksporterende land ble økonomien lenge ensidig innrettet mot oljeindustrien med påfølgende stagnasjon i landbruket. Vanskelige markedsforhold førte til sterkt fallende oljeinntekter fra 1984, og inntektssvikten forverret den økonomiske situasjonen betraktelig. Økonomisk utvikling har også blitt forhindret av indre konflikter, omfattende korrupsjon og høy inflasjon.

Fra 2002 er Nigeria et *samarbeidsland* for norsk bistand. Støtten er av begrenset omfang og konsentreres om *godt styresett og opplæringstiltak innen forvaltning*

av olje- og gassressursene. Nigeria er dessuten en sentral partner i regionalt samarbeid, bl.a. ligger hovedkvarteret for ECOWAS (Economic Organisation of West African States) i Nigeria.

En studie om økt nigeriansk, nasjonal deltakelse i olje- og gasssektoren finansiert av Norad forelå i august 2003. En tre-årig samarbeidsavtale mellom *Oljedirektoratet* og *Department of Petroleum Resources* (DPR) er nylig inngått med finansiering fra Norad. Det gis støtte til Det nasjonale styresettprogrammet gjennom *UNDP* til Institutt for fred og konflikthåndtering (IPCR) og til Nigerias nasjonale menneskerettighetskommisjonen (NHRC). NHO får støtte til et samarbeid med sin nigerianske søsterorganisasjon, NECA. Et begrenset antall nigerianske menneskerettighetsorganisasjoner mottar direkte støtte, og *Det norske menneskerettighetsfondet* får støtte til sine aktiviteter i Nigeria.

Nigeria – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	831	9,1 %
Økonomisk utvikling og handel	1 883	20,6 %
Godt styresett	1 154	12,7 %
Miljø og energi	5 251	57,6 %
Totalt	9 119	100,0 %

Sør-Afrika

Fakta om Sør-Afrika

Statsform Republikk
Statsoverhode President Thabo Mbeki
Folketall 44,8 millioner (census 2001 i Sør Afrika)
Språk 11 offisielle språk; engelsk, afrikaans, ndebele, pedi, sotho, swazi, tsonga, tswana, venda, xhosa, zulu
Uavhengig 31. mai 1910 (fra Storbritannia)
Grunnlov 10. desember 1996
Nasjonaldag Freedom day, 27. april (siden 1994)
Hovedstad Pretoria. Cape Town er det lov-givende sentrum og Bloemfontein det juridiske.
BNP per innbygger 2900 US dollar (2001)
Folketilvekst 0,02 % (2002)
Barnedødelighet 62 døde per 1000 fødte (2002)
Forventet levealder 47 år (2002)
Les-/skrivekyndighet 85 %
Hiv/aids-syke 19,94 % (2000)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 50 %
Arbeidsledighet 37 % (2001)

Kilder

CIA World Factbook 2002
 World Development Indicators Database
 EIU Country Profiles, UNDP

Viktige partnere i samarbeidet

Miljøverndepartementet, SFT, Riksantikvaren, GRID-Arendal, Havforskningsinstituttet, Norges Forskningsråd, Universitets- og Høgskolerådet, NVE, Oljedirektoratet, Kommunenes Sentralforbund, Fredskorpset, Rikskonsertene, de fleste forsknings- og høyere utdanningsinstitusjonene, Senter for Menneskerettigheter, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp og Norsk Boligbyggelag. De største bedriftene er Norsk Hydro og Borregaard.

 Republikken Sør-Afrika har siden frigjøringen fra apartheid i 1994 vedtatt ny grunnlov og gjennomført store endringer i landets offentlige virksomhet. ANC har i hele perioden hatt president-embetet og flertall i parlamentet. Sør-Afrika er en stormakt i Afrika og en pådriver for samarbeid gjennom regionale og kontinentale organisasjoner som Southern Africa Development Community (SADC), African Union (AU) og partnerskapet for utvikling i Afrika (NEPAD).

Norge og Sør-Afrika har et omfattende økonomisk, politisk og kulturelt samarbeid. Bare deler av samarbeidet blir finansiert med bistandsmidler. Stat-til-stat samarbeid startet i 1994. Tidligere ble bistanden kun kanalisert til aktører i det sivile samfunn, bl.a. for å støtte kampen mot apartheid.

Sør-Afrika har et makroøkonomisk rammeverk kalt The Growth, Employment and Redistribution Strategy (GEAR). Denne legger vekt på en stabil makroøkonomi og økonomisk vekst som grunnlag for konkrete tiltak for økt sysselsetting, redusert fattigdom og utjevning av ulikhetene som apartheidssystemet førte med seg.

Stat-til-stat samarbeidet omfatter høyere utdanning, forskning, lokalforvaltning, boligbygging, vannforsyning, energi, miljø, fiskeri, menneskerettigheter/demokrati/sikkerhet og kultur. I tillegg kommer bistand til norske frivillige organisasjoners samarbeid med sørafrikanske partnere innen demokrati, hiv/aids, sport og kultur. En rekke mindre og mellomstore norske bedrifter får støtte til samarbeid med bedrifter i Sør-Afrika.

I 2003 ga Norge NOK 110 mill i bistand til offentlige institusjoner, frivillige organisasjoner og private foretak i Sør-Afrika. Norad var ansvarlig for utbetaling og oppfølging av NOK 105 millioner av den samlede norske støtten til Sør-Afrika.

Universitetet Western Cape støttes av Norges ambassade i Sør-Afrika. Universitetet legger vekt på tett sosial, faglig og økonomisk oppfølging av studenter fra fattige bydeler i Cape Town. Elevene underviser for eksempel andre studenter, og betaler deler av utdanningen samtidig som de får relevant praksis. Bildet over er fra en kjemitime på sommerskolen.

Sør-Afrika – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	48 346	45,9 %
Hiv/aids	5 736	5,4 %
Økonomisk utvikling og handel	8 852	8,4 %
Godt styresett	27 970	26,5 %
Miljø og energi	13 446	12,8 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	1 076	1,0 %
Totalt	105 427	100,0 %

Zimbabwe

Fakta om Zimbabwe

Statsform Republikk, parlamentarisk demokrati
Statsoverhode Robert Gabriel Mugabe
Folketall 11,8 millioner *
Språk engelsk (offisielt), shona og ndebele
Uavhengig 1980
Hovedstad Harare
BNI pr. innbygger 480 US dollar (2002)*
Folketilvekst 1 %
Spebarnsdødelighet 63 per 1000 fødte
Forventet levealder 39 år
Lese-/skrivekyndighet 93 % (voksne over 15 år)
Hiv-/aids-syke ca. 24 % (voksne 15-49 år)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 70 %
Arbeidsledighet 70 %

Kilder

UNAIDS, World Development Indikator 2002, HDR 2003, EIU 2003
 * estimert

Viktige partnere

Norske institusjoner og organisasjoner med engasjement i landet:
 Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Atlasalliansen, SAIH, FAFO, Norges Idrettsforbund, NUFU, Norges Handikapforbund, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Utviklingsfondet, Metodistkirken, Musikkolen i Fredrikstad og Juridisk Fakultet (UiO)

 Zimbabwe var et prioritert land for norsk bistand fra frigjøringen i 1980, men i 2002 ble alle stat-til-stat-avtalene med Zimbabwe sagt opp på grunn av den politiske situasjonen i landet. Norge har sluttet seg til internasjonale straffetiltak mot regimet.

Zimbabwe rangeres som nr. 145 blant 175 land på UNDPs Indeks for menneskelig utvikling (HDI). Tilbakegangen fra nr. 117 i 2001 skyldes dels kortere forventet levealder grunnet hiv/aids, dels dårligere ernæring på grunn av matvaremangel og dels redusert tilgang til sosiale tjenester. Den politiske situasjonen anses å være det største hinderet for utvikling og fattigdomsbekjempelse i landet.

Norsk bistand er redusert og kanaliseres kun gjennom ikke-statlige samarbeidspartnere og FN. Målet med bistanden er å bidra til utvikling mot et mer åpent og demokratisk samfunn. Støtten går til organisasjoner som jobber for å styrke respekten for menneskerettighetene, gir rettshjelp til ofre for overgrep og rettighetsbrudd, setter fokus på korrupsjon og

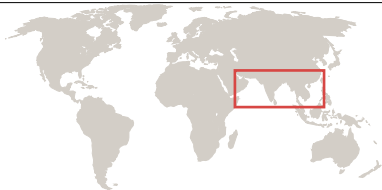
som arbeider for å føre dialoger som kan bidra til nasjonal forsoning. Det gis også støtte til prosjekter som overvåker media og forsøker å fremme presse- og ytringsfrihet. Norsk innsats bidrar til å avhjelpe den humanitære krisesituasjonen og bekjempe hiv/aids-epidemien. For øvrig støttes et regionalt mastergradskurs i kvinneverett, og i regi av NUFU pågår et bredt forskningssamarbeid mellom norske og zimbabwiske universiteter.

Africa Book Development Trust (ABDT) har siden 1997 opprettet 112 biblioteker og ca. 100 studiesirkler på landsbygda i Zimbabwe. Leseferdigheter og skole-resultater blant deltakerne har blitt bedre. Avkastningen av husdyrhold og jordbruk har økt. Flere deltar i dugnadsarbeid og lokalpolitikk, og kontakten mellom foreldre, skoler og helsestasjoner har blitt bedre. ABDT har drevet med velgeropp-læring og distribuert publikasjoner om demokrati, menneskerettigheter, konflikt-løsning og hiv/aids til bibliotek og studiesirkler. (Bildet over - foto: Helene Bergman)

Zimbabwe – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	15 552	39,1 %
Hiv/aids	2 607	6,6 %
Økonomisk utvikling og handel	4 138	10,4 %
Godt styresett	15 104	38,0 %
Miljø og energi	28	0,1 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	2 326	5,9 %
Totalt	39 755	100,0 %

India

Fakta om India

Statsform Føderal republikk

Statsoverhode President Abdul Kalam (siden juli 2002)

Folketall 1,045,845,226 (2002)*

Språk Offisielle språk er engelsk, hindu, bengali, telugu, marathi, tamil, urdu, gujarati, malayalam, kannada, oriya, punjabi, assamese, kashmiri, sindhi og sanskrit.

Uavhengig 1947 (fra Storbritannia)

Hovedstad New Delhi

BNI per innbygger 440 US dollar (2001)

Folketilvekst 1,51 % (2002)*

Spebarnsdødelighet 61,47 per 1000 fødte (2002)*

Forventet levealder 63,23 år (2002)*

Les- / skrivekyndighet 57,2 % kan lese og skrive (68,4 % for menn, 45,4 % for kvinner) (2000, voksne over 15 år)

Hiv/aids-syke 0,79 % (2001, voksne mellom 15 og 49 år)

Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 25 % (2002)*

Arbeidsledighet 9 % (2002)ii

ii: Tallet for arbeidsledighet knytter seg til organisert sektor som utgjør 8 % av arbeidsstokken i India. Dette representerer om lag 28 millioner mennesker. Den totale arbeidsstokken er på 403 millioner mennesker. Uorganisert sektor sysselsetter 92 % av den totale arbeidsstokken i India.

Kilder

CIA World Factbook 2002

World Development Indicators Database

EIU Country Profiles

The Far East and Australasia. 2003. - London: Europa, 2002. - 1633 s.: tab.

*Anslåtte tall, CIA 2002

(Oppdatert mars 2003)

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med India samarbeider Norad med Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, Norges Blindeforbund, Frelsesarmeen, Metodistkirkens Misjonsselskap, Normisjon, Inter-Folk, Utviklingsfondet, FORUT, Fadderbarnas framtid og FIAN-Norge, UNDP, Unicef, UNDCP, UNIFEM og ILO.

India er et av de største landene i verden, og har verdens nest største befolkning med over en milliard innbyggere. Landet har 15 offisielle språk, og den dominerende religion er hinduisme. Den spente politiske situasjonen i Sør-Asia tiltrekker seg stor internasjonal oppmerksomhet. Kashmir-konflikten og Indias tradisjonslange konfliktforhold med Pakistan står sentralt. India spiller en viktig rolle i internasjonal politikk og økonomisk sammenheng. Landet er en stormakt i Sør-Asia med betydelig innflytelse på regionens politiske stabilitet, og den økonomiske og sosiale utviklingen. I sin økonomiske politikk har den indiske regjeringen uttrykt vilje til å fortsette reformarbeidet.

Indiske myndigheter besluttet våren 2003 å avvikle stat til stat samarbeidet med små og mellomstore bilaterale givere. Som en konsekvens av dette besluttet Stortinget at India fra 2004 ikke lenger skal være norsk samarbeidsland. Inngåtte avtaler vil bli gjennomført i tråd med forpliktelsene. Pågående utviklingssamarbeid utfases i løpet av en treårs periode. I det utviklingssamarbeidet som nå er under utfasing, er miljø og bekjempelse av barnearbeid de høyest prioriterte innsatsområdene. Midler kanaliseres gjennom indiske myndigheter, lokale frivillige organisasjoner og gjennom FN-systemet. Geografisk konsentreres innsatsen til de to delstatene Himachal Pradesh og Karnataka.

India – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	24 780	47,1 %
HIV/aids	736	1,4 %
Økonomisk utvikling og handel	18 811	35,7 %
Godt styresett	3 638	6,9 %
Miljø og energi	4 494	8,5 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	194	0,4 %
Totalt	52 654	100,0 %

Indonesia

Fakta om Indonesia

Statsform Republikk

Statsoverhode President

Megawati Sukarnoputri

Folketall 234 millioner (2003)¹⁾

Språk Bahasa Indonesia (offisielt), engelsk, nederlandsk, lokale dialekter/språk

Uavhengig 17. august 1945

Hovedstad Jakarta

BNI per innbygger 710 USD (2003)²⁾

Folketilvekst 1,52 % (2003) 1

Spebarnsdødelighet 39,4 per 1000 fødte (2002)*

Forventet levealder 68,63 år (2002)*

Lese-/skrivekyndighet 86,9 % kan lese og skrive (91,8 % for menn, 82,0% for kvinner, tall fra 2000 for voksne over 15 år)

Hiv/aids-syke 0,1 % (2001, voksne 15-49 år)

Andel av befolkningen under

fattigdomsgrensen 27 % (1999)

Arbeidsledighet 8 millioner (2001)

Kilder

¹⁾ CIA World Factbook 2003 (* anslag 2002)

²⁾ World Bank World Development Indicators Database, EIU Country Profiles, The Far East and Australasia. 2003.

Viktige partnere

Senter for utvikling og miljø (SUM) ved UiO, Miljøverndep., Det norske Veritas, Braillo Norge, CARE Norge/Care Indonesia, Regnskogsfondet, Direktoratet for naturforvaltning, NINA-NIKU, NIBR og UNDP.

 Indonesia er med sine 230 millioner innbyggere den fjerde folkerikeste staten i verden. Nesten to tredjedeler av befolkningen lever på landsbygda og ved utgangen av 2003 levde 16 prosent av innbyggerne under fattigdomsgrensen. Dette er en markert nedgang fra 27 prosent i 1999. Selv om reduksjon i antall fattige har vært formidabel, har befolkningsøkning og inflasjon bremsset ytterligere fremgang. Det er anslått at nærmere 38 millioner mennesker mangler tilgang til de mest sentrale velferdstjenester. Mørdredeligheten er blant de høyeste i Asia med 380 dødsfall pr. 100.000 levende fødte barn.

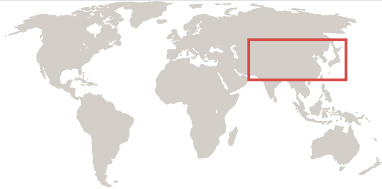
Indonesia nasjonalinntekt (BNI) er på USD 145 milliarder med en beskjeden vekstrate på 3,3 prosent. Dette skyldes blant annet økonomisk og politisk usikkerhet og svak etterspørsel. Utbredt korrupsjon og et svakt rettsvesen reduserer interessen for investering i næringslivet. Indonesia regnes som et av verdens mest korrupte land, som medfører en rekke politiske, økonomiske og sosiale problemer. Kampen mot korrupsjon, reformer innen

rettssystemet og bedret offentlig forvaltningen er avgjørende for å stabilisere og økonomisk fremgang. En fredelig løsning på konfliktsituasjonen i Aceh og Papua og en fri og rettferdig gjennomføring av valgene i 2004 er også avgjørende prosesser for økonomisk fremgang og politisk stabilitet.

Norges utviklingssamarbeid med Indonesia bygger på en landstrategi vedtatt av Utenriksdepartementet i oktober 2001. I samarbeidet mellom Norge og Indonesia er godt styresett og naturressursforvaltning de viktigste satsningsområdene. Et svakt rettsvesen, utbredt korrupsjon og regionale konflikter i landet er grunnlaget for norsk bistand innen styresett. Mens forurensning og rovdrift på naturressurser gjennom ulovlig hogst av regnskogen er bakgrunnen for miljøsamrådet. Norge og Indonesia har inngått en intensjonsavtale om oppfølging av den såkalte WEHAB-satsing etter toppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg i 2002. Norge har også støttet et samarbeid for å bedre utdanningen for blinde og svaksynte.

Indonesia – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	10 904	37,8 %
Økonomisk utvikling og handel	6 159	21,4 %
Godt styresett	5 482	19,0 %
Miljø og energi	6 276	21,8 %
Totalt	28 820	100,0 %

Kina

Fakta om Kina

Statsform Folkerepublikk fra 1949
Statsoverhode President Hu Jintao
Folketall 1,3 milliarder (2002)*
Språk Mandarin (offisielt). Kantoneskisk, mongolsk, tibetansk, tyrkisk og en rekke andre språk og dialekter snakkes også av de ulike minoritetene
Hovedstad Beijing
BNI per innbygger 890 US dollar (2001)
Folketilvekst 0,87 % (2002)*
Spebarnsdødelighet 27,25 døde per 1000 fødte (2002)*
Forventet levealder 71,86 år (2002)*
Lese-/skrivekyndighet 84,1 % kan lese og skrive (91,7 % for menn, 76,3 % for kvinner) (2000, voksne over 15 år)
Hiv/aids-syke 800 000 personer (offisielle tall)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 10 % (2001 est.)
Arbeidsledighet ca. 10 % i urbane områder, høyere i rurale strøk

Kilder

CIA World Factbook 2002
 World Development Indicators Database
 EIU Country Profiles
 The Far East and Australasia. 2003. - London : Europa, 2002. - 1633 s. : tab.
 *Anslåtte tall, CIA 2002

 Uviklings samarbeidet med verdens mest folkerike land startet i 1995/96. En rekke norske institusjoner med spisskompetanse innen miljø har engasjert seg i et langsiktig samarbeid. Forut for det har man hatt et samarbeid inne fiskeriforvaltning siden 1982 da kinesiske myndigheter mottok et forskningsfartøy (som fremdeles er i drift) i gave. Utviklingssamarbeidet mellom Norge og Kina omfatter menneskerettighetsarbeid, miljø og naturressursforvaltning, næringsutvikling, helsefaglig samarbeid samt støtte til bevaring av kulturarven. Formålet med samarbeidet er å bidra til å styrke Kinas kapasitet til å integrere miljøhensyn i sine utviklings tiltak samt bekjempe hiv/aids. Norge vil bidra til dialog om gjennomføringen av internasjonale miljøforpliktelser, og tilby faglig assistanse til pilotprosjekter.

Miljø samarbeidet er i hovedsak institusjonssamarbeid mellom miljøfaglige

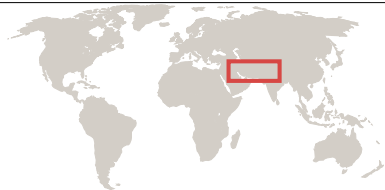
institusjoner og bedrifter på norsk og kinesisk side. De viktigste innsatsområdene er overvåking av luft- og vannforurensning, sur nedbør, miljøplanlegging og – forskning, fiskeriforvaltning og kulturminnevern. På helseområdet er et prosjekt innen hiv/aids under utvikling. I tillegg finansieres en rekke norske frivillige organisasjoners arbeid i Kina innen sosial sektor. Disse kanaliseres hovedsakelig gjennom Bistandsnemdas organisasjoner samt et prosjekt gjennom Kinas Røde Kors.

Norsk bistand til Kina i 2003 var i underkant av NOK 85 millioner, hvorav ca. NOK 50 millioner ble kanalisert gjennom Norad. De resterende 35 millionene gikk blant annet til menneskerettigheter og humanitær bistand kanalisert gjennom UD.

Total bistand til Kina har i de siste par år ligget på omkring NOK 80- 100 millioner årlig.

Kina – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	21 927	44,0 %
Hiv/aids	665	1,3 %
Økonomisk utvikling og handel	6 697	13,4 %
Godt styresett	1 451	2,9 %
Miljø og energi	19 076	38,3 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	1	0,0 %
Totalt	49 817	100,0 %

Pakistan

Fakta om Pakistan

Statsform Føderal islamsk republikk

Statsoverhode Persident Pervez Musharraf

Folketall ca. 150 mill.

Språk Punjabi (48 %), Sindhi, Siraki, Pashtu, Urdu, Balochi, m.fl. Engelsk er administrasjons-språk.

Uavhengig 14. august 1947

Hovedstad Islamabad

BNI pr. innbygger 415 USD

Folketilvekst 2,8 %

Spedbarnsdødelighet 84 døde pr. 1000 fødte

Forventet levealder 61 år

Lese-/skrivekyndighet 44 %

(voksne over 15 år)

Hiv/aids-syke 0,11 % (voksne 15.49 år)

Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 32,1 %

Arbeidsledighet 7,8 %

Kilder

CIA factbook 2003, Human Development Report 2003, Pakistan Poverty Reduction Strategy Paper 2003

Viktige partnere

Verken norske frivillige organisasjoner eller norsk næringsliv har noe betydelig virksomhet i Pakistan. I tilknytning til det bilaterale utviklingssamarbeidet har bl.a. Statistisk sentralbyrå, Norsk akkreditering, Det norske Veritas og Avdeling for kvinnerett ved Universitetet i Oslo vært involvert i samarbeid med institusjoner i Pakistan i 2003.

 Pakistan ble skilt ut fra India som egen islamsk stat ved uavhengigheten i 1947. Både Pakistan og India er atommakter. Spenningen mellom de to landene er særlig knyttet til den uavklarte situasjonen for Kashmir. Forholdet ser for tiden ut til å være inne i en positiv utvikling.

Myndighetene har de siste årene ført en reformvennlig politikk, som har bidratt til økt økonomisk vekst og bedre statsfinanser. På tross av dette har fattigdommen økt siden begynnelsen av 1990-tallet. Ifølge Pakistans fattigdomsstrategi fra 2002, lever 32,1 prosent under landets offisielle fattigdomsgrense tilsvarende 2350 kalorier pr. dag.

Internasjonal bistand til Pakistan har økt etter at landet tok en aktiv rolle i kampen mot terrorisme etter 11. september 2001. Bistanden utgjør ca. 3,7 prosent av BNI, i underkant av 15 USD pr. innbygger. Dette tilsvarer mellom 15-20 prosent av det årlige statsbudsjettet. Norsk bistand utgjør en svært liten del av dette. Myndighetene arbeider aktivt for å redusere landets store gjeldsbyrde, og har innledet forhandlinger om

gjeldslette med bl.a. Norge. Pakistan har vært norsk samarbeidsland siden 1969. I 2003 var den totale norske bistanden til Pakistan 70,5 millioner kroner. Prioriterte innsatsområder er menneskerettigheter, utdanning, demokrati og godt styresett. Norsk støtte til utdanning har bidratt til etablering av skoler i avsidesliggende områder og til at antall barn som går på skole i utvalgte distrikter er økt med over 320.000. Videre støttes også kulturtiltak.

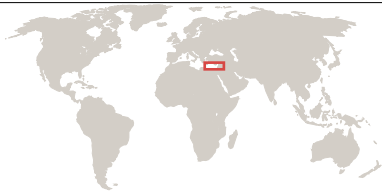
Pakistan rangeres som land nr. 144 av 175 land på UNDPs Human Development Index 2003. BNI pr. innbygger er 415 USD. Pakistan skårer lavt på de fleste sosiale indikatorer. Videre er det store ulikheter mellom provinsene og mellom kjønnene.

Styrking av kvinner

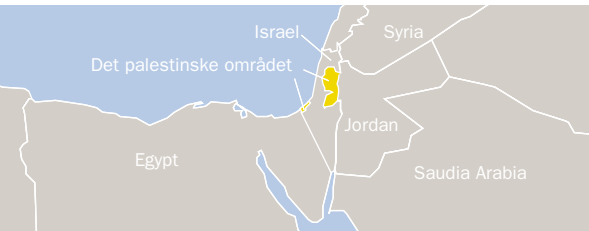
Et opplæringsprogram for kvinnelige lokalpolitikere har fått stor oppmerksomhet. Dette programmet; Women in Political Participation Project, støttes av Norge, styres av myndighetene og forvaltes av UNDP. Prosjektet bidrar til å styrke kvinnenens reelle innflytelse i den lokale beslutningsprosessen.

Pakistan – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	32 447	51,6 %
Hiv/aids	694	1,1 %
Økonomisk utvikling og handel	8 253	13,1 %
Godt styresett	18 614	29,6 %
Miljø og energi	2 745	4,4 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	99	0,2 %
Totalt	62 852	100,0 %

Det palestinske området

Fakta om Det palestinske området

Statsoverhode President Yasser Arafat
Regjeringssjef Statsminister Ahmed Qureia
Befolkning 3,6 millioner (2,3 millioner på Vestbredden; 1,3 millioner i Gaza). I tillegg 413.000 israelske bosettere.
Befolkningsvekst 3,5 % p.a.
Inntekt 40 % av husholdningene har mindre enn USD 200 per måned.
Arbeidsløshet 35%
BNP per capita USD 800

Kilder

Palestinian Central Bureau of Statistics
 The World Factbook, Wordinformation
 The World Bank

Viktige partnere

Norsk Folkehjelp, Atlas Alliansen med Norsk handikapforbund, Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp og Det Kgl. Selskap for Norges Vel er de viktigste norske organisasjonene. Dessuten FAFO, en rekke norske fagforbund, Rikskonsertene. På landprogrammet benyttes bl.a.: SSB, NVE, Water Reflection, NCG, Norconsult, Econ. Norske universiteter (UiB, UiO, NLH) deltar gjennom NUFU.

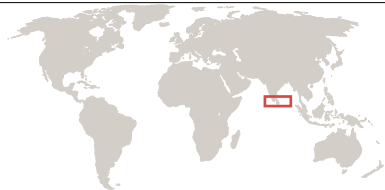
 Etter at palestinere og israelere gikk inn i bilaterale forhandlinger i 1993, ble den palestinske myndighet etablert i henhold til Oslo-avtalen. Partene innledet en trinnvis prosess der palestinere fikk selvstyre i deler av Vestbredden og Gaza. Fra september 2000 har området igjen vært preget av et opptrappet konfliktnivå. Norsk direkte bistand til Det palestinske området startet i 1994. Det palestinske området har vært blant de største mottakerne av norsk bistand de siste årene.

Det palestinske området mottar mye internasjonal bistand og er sterkt bistandsavhengig. Norsk bistand utgjorde i 2003 NOK 379 mill, hvorav NOK 160 mill gikk gjennom Norad. Av den totale bistanden ble det i 2003 overført NOK 130 mill til palestinske flyktninger gjennom UNRWA. Bistanden til palestinske myndigheter har en klar politisk dimensjon i det utviklings-samarbeidet knyttes opp til et regionalt fredsperspektiv med opprettelsen av en palestinsk stat som hovedmål. Med økt konfliktnivå de siste to år har den humanitære innsatsen økt dramatisk.

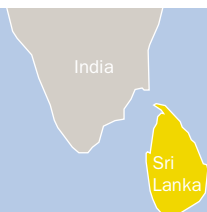
Hovedmålet med norsk bistand er å bidra til å bekjempe fattigdom gjennom støtte til sosial og økonomisk utvikling, bidra til statsbygging og utvikling av et demokratisk samfunn, og bidra til å legge grunnlaget for en gjenoptakelse av fredsforhandlingene. Retningslinjene for utviklingssamarbeidet legger vekt på å videreføre samarbeid innen utdanning, fysisk planlegging, vann, energi og støtte til det palestinske statistiske sentralbyrå. Reformarbeidet i den palestinske administrasjonen med vekt på finansforvaltning og institusjonsutvikling er prioritert. Norge gir betydelige bevilgninger som budsjettstøtte direkte til finansdepartementet for å støtte den palestinske selvstyreadministrasjonen. Kultursamarbeidet har blitt styrket og det legges spesielt vekt på kultur som virkemiddel til å handtere psykiske reaksjoner hos barn som følge av økt konflikt. Hovedfokus på den mer langsiktige bistanden har vært institusjons- og kompetanseutvikling i palestinske departementer og etater samt rehabilitering og utbygging av infrastruktur som skoler og energinett. Det ytes omfattende tilskudd til humanitært arbeid gjennom FN så vel som norske og internasjonale frivillige organisasjoner, og til en rekke organisasjoner som arbeider for menneskerettigheter, fred og forsoning i regionen.

Det palestinske området – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	98 255	61,4 %
Økonomisk utvikling og handel	16 291	10,2 %
Godt styresett	10 249	6,4 %
Miljø og energi	35 273	22,0 %
Totalt	160 068	100,0 %

Sri Lanka

Fakta om Sri Lanka

Statsform Demokratisk Sosialistisk Republikk

Statsoverhode President Chandrika Bandaranaike Kumaratunga

Folketall 19,82 millioner (2002)*

Språk Sinhala, engelsk og tamil

Uavhengig 1948

Hovedstad Colombo

BNI pr. innbygger 925 US dollar

Folketilvekst 1,3 %

Spebarnsdødelighet 17 døde per 1000 fødte (2001)

Forventet levealder 73,8 år

Lese-/skrivekyndighet 92 %

(voksne over 15 år)

Hiv/aids-syke 0,1 % (voksne 15-49 år)

Andel av befolkningen under

fattigdomsgrensen 6,6 % lever på under 1 USD pr. dag

Arbeidsledighet 8 %

Interne flyktninger ca. 150.000

Kilder

worldinformation.com, Norad, UNDPs Human Development Report 2003, WB, The Economist Intelligence Unit

Viktige partnere

Redd Barna, Forut, Utviklingsfondet, NORFUND, NHO, NIVA, NIBR, CMI og NORAGRIC, Riksantikvaren, Handelsgartneriet, Helly Hansen, Norsk Hydro, Det norske Veritas, ABB Energy, Telemark Wood, Statkraft og Grøner, Einar Øgrey og Dale Fabrikker.

Sri Lanka har vært samarbeidsland for norsk utviklingssamarbeid siden 1977. Våpenhvileavtalen har nå holdt i over to år. En av de største utfordringer både for den forrige regjeringen og den mindretallsregjering som overtok etter valget 2. april, er å ta fredsprosessen videre mot en endelig løsning av den svært langvarige væpnede konflikten. For den forrige regjeringen var det sentralt å skape en økonomisk vekst som kunne danne grunnlag for bekjempelse av fattigdom på lengre sikt. Det knytter seg fortsatt usikkerhet til den nye regjeringens økonomiske politikk og prioriteringer.

Fredsprosessen står på stedet hvil fra april 2003, da de tamilske tigrene (LTTE) trakk seg ut av dialogen. Det har ikke vært alvorlige brudd på våpenhvilen som ble inngått i februar 2002. En nordisk styrke ledet av Norge overvåker våpenhvilen.

Norge har en sentral rolle som tilrettelegger for en politisk løsning på konflikten i Sri Lanka. Utviklingssamarbeidet konsen-

teres om tiltak som bidrar til fred og forsoning, styrking av demokrati og menneskerettigheter, og økonomisk utvikling for økt sysselsetting.

Rehabilitering i de krigsrammede områdene i nord og øst har stor betydning for en fredelig løsning på konflikten og for den økonomisk utviklingen. Norge støtter også utviklingsinnsatsen i sør bl.a. fordi en fredsløsning vil avhenge av at også befolkningen i den sørlige del av Sri Lanka får ta del i fredsgevinsten. Arbeidet med næringsutvikling har fokus på etablering av arbeidsplasser. Støtte til økonomisk infrastruktur, mikrokreditter og kapasitetsutvikling på distriktsnivå har vært sentrale innsatser.

Sri Lanka rangeres som 99 av 175 land på UNDPs siste Human Development Index (2003). Sri Lanka har innfridd mange av tusenårsmålene og defineres som et lavere mellominntektsland. Pga den 20 år lange borgerkrigen, omfatter mange av statistikkene ikke befolkningen i nord-øst.

Sri Lanka – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	28 056	26,7 %
Økonomisk utvikling og handel	39 489	37,6 %
Godt styresett	26 699	25,4 %
Miljø og energi	8 012	7,6 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	2 724	2,6 %
Totalt	104 980	100,0 %

Vietnam

Fakta om Vietnam

Statsform Republikk
Statsoverhode President Tran Duc Luong
Folketall 79,2 millioner (2001)*
Språk Vietnamesisk (offisielt) samt lokale minoritetsspråk
Hovedstad Hanoi
BNI per innbygger 410 US dollar (2001)
Folketilvekst 1,9 % (2003)*
Spebarnsdødelighet 29,34 døde per 1000 fødte
Forventet levealder 68,6 år (2001)*
Lese-/skrivekyndighet 93,4 % (95,5 % for menn, 91,4 % for kvinner, voksne) (2000)
Hiv/aids-syke 0,30 % (voksne 15-49 år) (2001)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 29 %

Kilder

World Development Indicators Database
 The Far East and Australasia. 2003.
 - London : Europa, 2002. - 1633 s. : tab.
 *UNDP/Human Development Report 2003

Viktige partnere

Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Misjonsallianse, Bistandsnemda, Norges Fotballforbund, LO, SOS-barnebyer, Utviklingsfondet, Plan International, SINTEF, NTNU, Universitetet i Tromsø, NVE, Norsk Hydro, Interconsult, Norconsult, NILU, Statens Forurensningstilsyn, Kystverket, Kommunenes Sentralforbund, Planteforsk, Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, Oljedirektoratet, Petroleumstilsynet, Poseidon, Høyskolen i Oslo, Norplan, SWECO Grøner, m.fl.

 Bekjempelse av fattigdom er det viktigste målet med utviklings-samarbeidet med Vietnam. Dette er i tråd med Norges prioritering og i overensstemmelse med Vietnams fattigdomsstrategi som ble utarbeidet i 2002. I 2003 var den totale norske bistanden til Vietnam på 81,7 millioner kroner.

I 2003 ble bistanden konsentrert om tre kjerneområder utdanning, økonomisk- og næringsutvikling, godt styresett samt et begrenset kultursamarbeid. Samarbeidet ses som et strategisk og målrettet engasjement inn i sektorer som er viktige for Vietnam i gjennomføringen av deres planer for en moderne velferdsstat. Den norske bistanden har i stor grad vært knyttet til institusjonssamarbeid og kunnskapsoverføring

Grunnutdanning er det største innsatsområde for norsk bistand til Vietnam. Norge

er tungt inne i det nasjonale programmet "Primary Education for Disadvantaged Children" hvor Verdensbanken er inne med det lån, og Norge samfinansierer gavedelen sammen med Cida, Dfid og AusAid. Programmene som retter seg mot etniske minoriteter og barn som lever under vanskelige forhold.

I skjæringspunktet mellom næringsutvikling og godt styresett har Norge spilt en positiv rolle i støtte til utviklingen av landets fiskerilovverk som ble vedtatt av Vietnams Nasjonalforsamling høsten 2003.

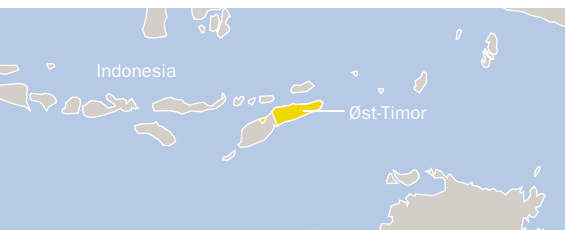
Norge arbeider sammen med likesinnede givere med å harmonisere prosedyrer for bistandsforvaltning både seg i mellom og overfor vietnamesiske myndigheter. Harmoniseringsarbeidet har medført økt grad av samfinansiering med likesinnede givere.

Vietnam – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	37 168	49,6 %
Hiv/aids	2 136	2,8 %
Økonomisk utvikling og handel	19 038	25,4 %
Godt styresett	8 251	11,0 %
Miljø og energi	8 285	11,1 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	94	0,1 %
Totalt	74 972	100,0 %

Øst-Timor

Fakta om Øst-Timor

Statsform Republikk siden mai 2002 (FN-protectorat fra 1999)

Statsoverhode

President Xanana Gusmao, statsminister Mari Bin Amude Alkatiri

Folketall 952 618 (2002)*

Språk Tetum (offisielt), portugisisk (offisielt), indonesisk og engelsk. Ca. 16 lokale språk

Uavhengig 1999, men først 20. mai 2002 offisielt anerkjent som uavhengig av Indonesia. Tidligere portugisisk koloni til 1975.

Hovedstad Dili

BNI per innbygger 300 US dollar (2001)

Folketilvekst 7,26% (2002)*

Spebarnsdødelighet 52 døde per 1000 fødte (2002)*

Forventet levealder 64,85 år (2002)*

Lese- / skrivekyndighet 48% kan lese og skrive (2001, voksne over 15 år)

Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 42% (2002)*

Arbeidsledighet 50%**

Kilder

CIA World Factbook 2002

World Development Indicators Database

The Far East and Australasia. 2003. - London :

Europa, 2002. - 1633 s. : tab.

*Anslåtte tall, CIA 2002

** Including underemployment, CIA 2002

Viktige partnere

NVE, Oljedirektoratet (OD),

Finansdepartementet (gjennom OD),

Statenskartverk (gjennom OD),

CARITAS og Jacobsen Elektro.

 Øst-Timor ble løst fra Indonesia ved en folkeavstemning høsten 1999. Det meste av områdets infrastruktur ble ødelagt som en konsekvens av indonesisk-støttet milits, og hundretusener ble drevet på flukt. FN styrte Øst-Timor med mandat fra Sikkerhetsrådet fra 1999-2002. Landet fikk sin formelle selvstendighet 20. mai 2002. Norge har et langvarig engasjement på Øst-Timor, både politisk og humanitært. Siden 1999 har Norge bidratt med omtrent 50 millioner kroner i årlig støtte. Støtten er først og fremst kanalisert gjennom FN-systemet og Verdensbanken. Målene for utviklingssamarbeidet er å bidra til godt styresett, demokrati og menneskerettigheter, forsvarlig forvaltning av naturressurser, helse og utdanning.

Øst-Timor mottar mye internasjonal bistand i forhold til størrelsen (USD 195 mill. i 2001) og er sterkt bistandsavhengig. Norsk bistand utgjorde i 2001 2,4 prosent av bistanden til Øst-Timor, og dette tilsvarer kr. 58,70 per innbygger. Øst-Timor har utarbeidet en særskilt strategi for fattigdomsreduksjon basert på nasjonale utviklingsplaner. På oppfordring fra øst-timoresisk lederskap har man innledet stat til stat samarbeid innen petroleumssektoren og energisektoren med vekt på bærekraftig forvaltning av naturressurser. Norad har bevilget støtte på inntil NOK 30 mill i perioden 2002-2008 til institusjons-

samarbeidet mellom Oljedirektoratet og Directorate of Minerals and Energy i Øst-Timor.

Norad har bevilget støtte på inntil NOK 21 mill i perioden 2002-2008 til institusjons-samarbeidet mellom NVE og Ministry of Transport, Communication and Public Works i Øst-Timor. Samarbeidet skal sørge for at Øst-Timor får en velfungerende administrasjon av kraftsektoren samt bidra til opplæring og kompetanseoverføring. NVE skal også være myndighetenes rådgiver når det gjelder elektrisitetssektoren.

UNDP har i samarbeid med myndighetene utviklet et omfattende program med mål å styrke justissektoren i Øst-Timor og dermed utvikle et velfungerende rettssystem tilpasset et demokratisk styresett. Norge støttet programmet med NOK 4,1 mill i 2003.

En særskilt enhet for forbrytelser mot menneskerettigheter (Serious Crime Unit) har i FN-regi ansvar for rettsoppgjørene etter overgrepene i 1999. Norge bidrar med støtte til denne enheten og finansierer opplæringstiltak for øst-timoresisk personell.

Norge deltar aktivt i halvårige gjennomgang av budsjettstøtten og følger opp arbeidet med å sikre god budsjett disiplin og budsjettstyring.

Øst-Timor – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	3 950	8,2 %
Godt styresett	28 798	59,5 %
Miljø og energi	15 646	32,3 %
Totalt	48 394	100,0 %

Guatemala

Fakta om Guatemala

Statsform Republikk
Statsoverhode President Oscar Berger Perdomo
Folketall 11,3 millioner
Språk Spansk og 23 opprinnelige språk
Uavhengig 1821
Hovedstad Ciudad de Guatemala
BNI pr. innbygger 1750 US Dollar
Folketilvekst 2,6 % årlig
Spebarnsdødelighet 44 døde per 1000 fødte
Forventet levealder 65 år
Lese-/skrivekyndighet 72 %
 (voksne over 15 år)
Hiv/aids-syke 0,8 % (kvinner 15-24 år)
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 57 %
Andel ekstremt fattige 22 %
Arbeidsledighet 39 %
 (andel ikke økonomisk aktive)

Kilder

PNUD Guatemala Informe Nacional de Desarrollo Humano 2003 og World Development Indicators Database August 2003.

Viktige partnere

I utviklingssamarbeidet med Guatemala samarbeider Norad med følgende norske institusjoner og organisasjoner: Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Bistandsnemnda, Direktoratet for naturforvaltning, Fredskorpset, FOKUS, Institutt for Menneskerettigheter, InterFolk, Kvinnherad kommune, Landsorganisasjonen, Latin-Amerika Helsefond, Latin-Amerikagruppene i Norge, Noragric, Norges Røde Kors, Norsk Filminstitutt, Norsk Form, Selskapet for Norges Vel, Sosialistisk Venstreparti, Sund Folkehøgskule, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, Utdanningsforbundet, Vennskap Nord/Sør og kommunene Fredrikstad, Moss, Stord, Tinn, Tromsø og Ål.

Guatemala er det mest folkerike og etnisk mest mangfoldige landet i Mellom-Amerika. Fattigdom og diskriminering har hindret landets utvikling og vært årsak til konflikt gjennom hele Guatemalas historie. Et sett av fredsavtaler, enkelte undertegnet i Oslo, gjorde i 1996 slutt på 36 års borgerkrig. Norge spiller fortsatt en viktig rolle i Guatemalas fredsprosess, som er utgangspunktet for utviklingssamarbeid. Det legges særlig vekt på å fremme urfolks rettigheter.

I 2003 var total norsk bistand til Guatemala 87,7 millioner kroner. 80,5 millioner kroner gikk gjennom Norad. Over 40 organisasjoner, først og fremst urfolksorganisasjoner, fikk støtte til drift og innsats innen nasjonal forsoning, menneskerettigheter og justisreform. Mange andre fikk støtte gjennom samarbeid med norske frivillige organisasjoner.

Det ble gitt viktige bidrag til forbedring av påtalemyndighetens og politiets funksjon, alternative mekanismer for konfliktløsning

og økt tilgang til rettssystemet for marginaliserte grupper. Norge støttet opprettelsen av offentlige frirettshjelp kontorer i tre mayadominerte distrikter og tiltak for å øke antallet advokater med urfolksbakgrunn. Norge finansierte også en opplysningskampanje om menneskerettigheter. Det norskfinansierte Forumet for politiske partier spilte en sentral rolle i arbeidet med å etablere politisk dialog i valgkampen. Gjennomføringen av valgene ble støttet gjennom bl.a. velgerregistrering og valgovervåking.

I samarbeid med UNICEF støttet Norge forbedring av grunnskoleutdanningen i 28 maya-dominerte kommuner, totalt 400 skoler med 166.000 barn. Norge støttet utarbeidelse av grammatikk- og ordbøker for opprinnelige språk.

Norge finansierte den mellomamerikanske filmfestivalen "Icaro", og i denne forbindelse også den første guatemalanske spillefilmen på lang tid.

Guatemala – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	26 232	32,6 %
HIV/aids	292	0,4 %
Økonomisk utvikling og handel	1 281	1,6 %
Godt styresett	51 439	63,9 %
Miljø og energi	335	0,4 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	897	1,1 %
Totalt	80 475	100,0 %

Nicaragua

Fakta om Nicaragua

Statsform Representativt demokrati
Statsoverhode President Enrique Bolaños
Folketal 5,3 millioner
Språk Spansk (off. språk, 90 prosent) samt lokale språk (kreolsk, miskito og mayagna)
Uavhengig 1821
Hovedstad Managua
Statsbudsjett USD 1 milliard
BNI pr. innbygger USD 734
Folketilvekst 2,6 %
Spedbarnsdødelighet 35 pr. 1000 fødte
Forventet levealder 69,1 år
Lese- og skrivekyndighet 66,8 %
Hiv/aids-syke 0,2 %
Andel av befolkningen under fattigdomsgrensen 45,8 %
Arbeidsledighet (offisiell) 10,7 %

Kilder

UNDP, World Bank Group, Banco Central de Nicaragua, MINSA (Helsedepartementet), MECOVI (Levekårsundersøkelse) 2001, UNAIDS.

Viktige partnere

Utviklingssamarbeidet med Nicaragua skjer i samarbeid med Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Det Kgl. selskap for Norges Vel, SAIH, Utviklingsfondet, Landsorganisasjonen i Norge, Utdanningsforbundet og Latin-Amerika helsefond på organisasjonssiden samt med Oljedirektoratet, Norges Fiskerihøgskole/ Universitetet i Tromsø og Norges Geotekniske Institutt.

 Republikken Nicaragua er det største landet i Mellom-Amerika. Landet er tynt befolket, men befolkningsveksten er høy. Landet har mye naturressurser og rik tilgang på vann. Selv om slike forutsetninger er tilstede, er ulikheten mellom fattig og rik svært stor og Nicaragua er det nest fattigste landet på det latinamerikanske kontinent. Enrique Bolaños fra det liberale parti vant valget i 2001 og tok over som president fra januar 2002 etter Arnoldo Aleman, også fra det liberale parti. Regjeringen Bolaños satte igang en kampanje mot korrupsjon og dette førte til tiltale og senere fengsling av Aleman. Regjeringen betraktes som svak. Aleman er fortsatt liberalernes leder og har betydelig støtte i Parlamentet. Sandinistene har på sin side makten over justisvesenet.

President Bolaños har støtte fra det internasjonale bistandsmiljø og de internasjonale bankene samt fra USA. Regjeringen har lagt fram en Nasjonal utviklingsplan (END) som særlig går inn for å styrke produktiv sektor i potensielle vekstområder. Nicaragua har fått slettet

80 prosent av sin utenlandsgjeld gjennom HIPC-gjeldssletteordningen for sterkt forgjeldede land. I desember 2003 ble det oppnådd enighet om en avtale om frihandel, CAFTA, som gjenstår å ratifiseres av kongressen i USA og parlamentet.

Når det gjelder statlige reformer og lover, ble en lov om likestilling mellom kjønnene avvist i Parlamentet i 2003, mens en reform for 4 prosent av statsbudsjettet til kommunene ble vedtatt i april 2004. Ulovlig utvinning av naturressurser og narkotikasmugling, særlig på Atlanterhavskysten, ser ut til å øke.

Den totale bistanden til landet utgjør omlag 18 prosent av BNI. Norge ga først bistand til Nicaragua gjennom frivillige organisasjoner etter det store jordskjelvet i 1972 og bistanden ble forsterket etter sandinistrevolusjonen i 1979. Siden 1987 har Norge gitt stat-til-stat bistand. Den norske bistanden til Nicaragua utgjorde i 2003 NOK 89,7 millioner, hvorav om lag 76,6 mill. ble kanalisert gjennom Norad og 13,1 mill. via Utenriksdepartementet.

Nicaragua – Bilateral bistand gjennom Norad i 2003 fordelt på resultatområder

	Beløp i 1000 NOK	Prosentvis fordeling
Helse og utdanning	44 955	58,7 %
Hiv/aids	4 473	5,8 %
Økonomisk utvikling og handel	10 413	13,6 %
Godt styresett	15 174	19,8 %
Miljø og energi	1 017	1,3 %
Nødhjelp og annet uspesifisert	577	0,8 %
Totalt	76 609	100,0 %

Partner Countries

Main Partner Countries

Africa

Malawi
Mozambique
Tanzania
Uganda
Zambia

Asia

Bangladesh
Nepal

Other Partner Countries

Africa

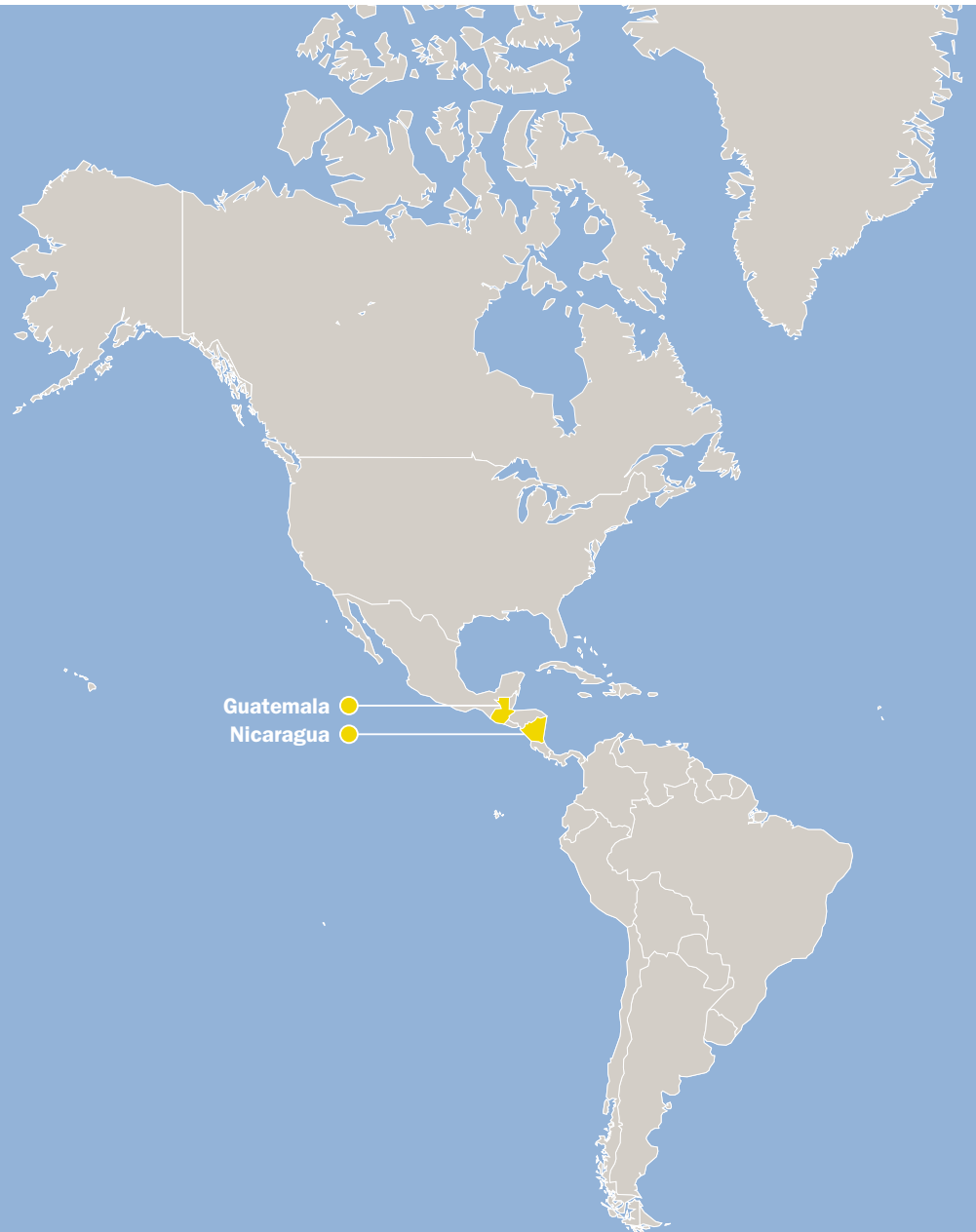
Angola
Eritrea
Ethiopia
Mali
Nigeria
South Africa
Zimbabwe

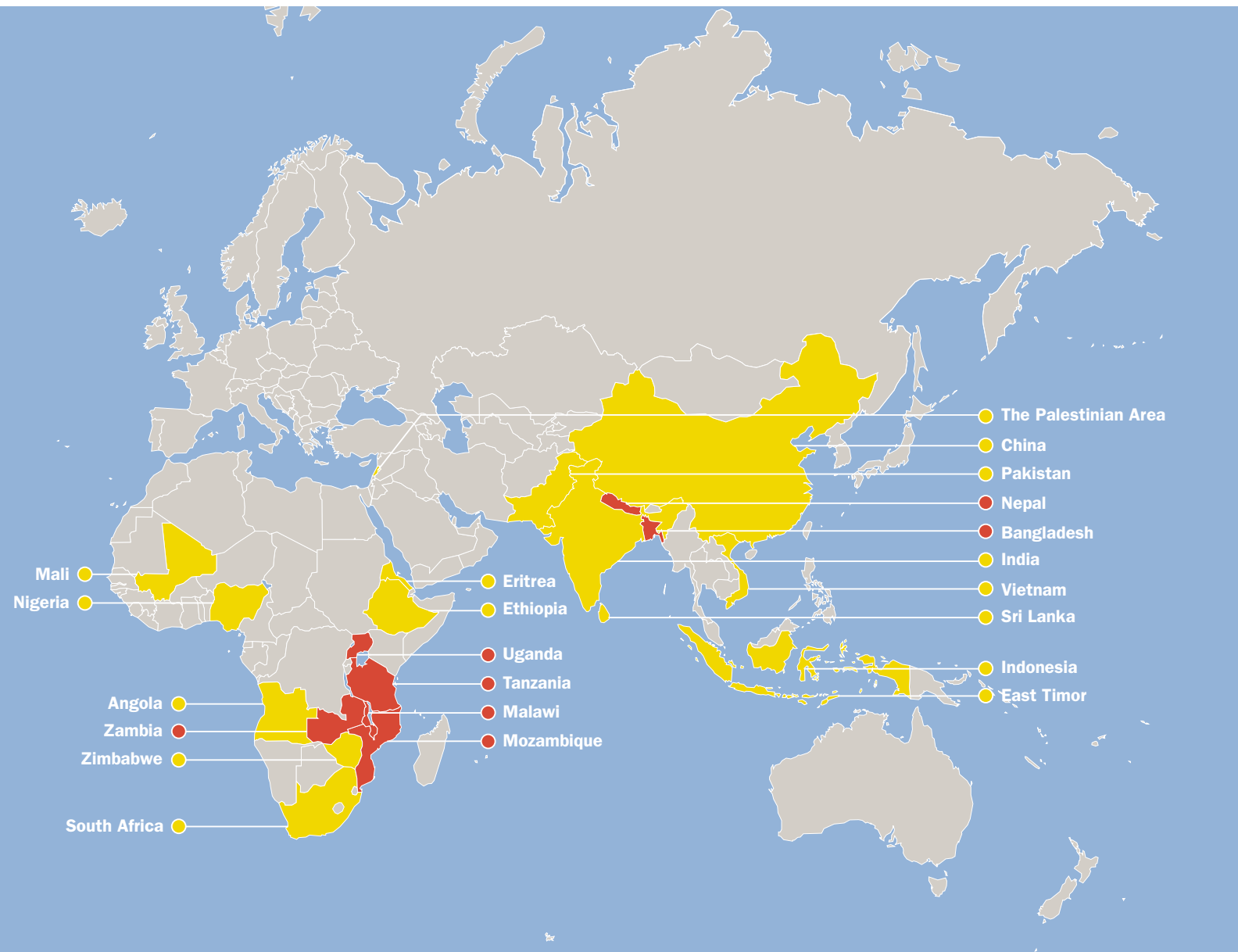
Asia

India
Indonesia
China
Pakistan
The Palestinian Area
Sri Lanka
Vietnam
East Timor

Latin America

Guatemala
Nicaragua

Jeg går på Peinar,
i matematikk-klassen.
Jeg vil bli lærer,
slik at jeg kan undervise
andre barn.

Velasques (13 år), Guatemala

Norske fagmiljøer er viktige partnere i den faglige rådgivingen og i kompetanseutvekslingen mellom Norge og samarbeidslandene.

Norad

Direktoratet for utviklingssamarbeid

Pb. 8034 Dep, 0030 OSLO.

Ruseløkkveien 26, Oslo

Telefon 22 24 20 30

Faks 22 24 20 31

Foto:

Fredrik Schjander, Ole Bernt Frøshaug, Tone Bratteli, Bjørnulf Remme

Design: See Design

Omslag: See Design/Casa Comal

Trykk: Mediehuset GAN

ISBN 82-7548-073-6

Innledning

Tema

Innhold

Helse 4

Næringsutvikling og handel 6

Menneskerettigheter og støtte til urfolk 8

Miljø 10

Kvinner og likestilling 12

Infrastruktur og energi 14

Utdanning 16

Hiv/aids 18

Godt styresett 20

Kart over samarbeidsland 22

Norad gir faglige råd om en rekke bistandsfaglige temaer. I denne årsrapporten forteller vi om hvordan Norad jobbet med ni av de viktigste temaene for norsk utviklingssamarbeid i 2003. Innen alle disse fagområdene har Norge gode forutsetninger for å være en viktig samarbeidspartner for fattige land.

Norske fagmiljøer er viktige partnere i den faglige rådgivingen og i kompetanseutvekslingen mellom Norge og samarbeidslandene. Norad har avtaler med over tretti norske fagmiljøer, både offentlige og private.

Utenriksdepartementet, ambassader i Norges samarbeidsland og multilaterale delegasjoner er våre oppdragsgivere. De faglige rådene Norad gir, er en viktig del av kvalitetssikringen av norsk bistand. Norad sørger også for kvalitetssikring gjennom forbedring av systemene for økonomi, planlegging og tiltaksoppfølging som brukes av våre oppdragsgivere i forvaltningen av norske bistandspenger. Norad har også ansvaret for at utviklingssamarbeidet blir evaluert av uavhengige konsulenter.

Den stadig sterkere vektleggingen av større sektorprogrammer, budsjettstøtte og samordning med andre bilaterale og multilaterale givere, gjør det enda viktigere enn før at Norge kan stille med oppdatert fagkompetanse i utviklingssamarbeidet. Norad har ambisjon om å være drivkraften i arbeidet med å bringe norske erfaringer og kompetanse inn i den internasjonale kampen mot fattigdom.

Tove Strand

Helse

Flere av FNs tusenårsmål er direkte knyttet til helse og reduksjon i forekomsten av sykdom. Det er bred internasjonal enighet om at investeringer i helse er en forutsetning for økonomisk utvikling og reduksjon av fattigdom.

Dårlig helse er like mye en årsak til, som en konsekvens av, fattigdom. Bekjempelse av sykdommer som hiv/aids, tuberkulose, malaria, seksuelt overførbare sykdommer, sykdommer knyttet til svangerskap og fødsel, sykdommer som kan forebygges med vaksiner og barnesykdommer, er sentrale utfordringer som prioriteres i norsk helsebistand.

Utviklingslandene står overfor store utfordringer med å utvikle et helsetilbud som omfatter både forebygging og behandling – og som også når de aller fattigste. Svake helsesystemer og mangel på kvalifisert helsepersonell er et grunnleggende problem. I tillegg er det stor mangel på medisiner og medisinsk utstyr.

I Mosambik, Uganda og Malawi, støtter Norge landenes nasjonale helsesektor, og bidrar til å utvikle landenes kapasitet for sektorplanlegging og økonomisk forvaltning. I Mosambik har Norge vært blant de mest aktive givene i etableringen av et felles fond for helsesektoren. I tillegg støtter vi et fond som bedrer tilgangen på livsviktige medisiner, og gir budsjettstøtte direkte til provinsene. I Uganda gis all norsk bistand til helsesektorprogrammet gjennom svenske Sida.

Norge gir betydelig støtte til de globale helsefondene. Felles for disse fondene er at mange ulike partnere – FN-organisasjoner, Verdensbanken, bilaterale givere, frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner, legemiddelindustrien og private givere – går sammen med myndighetene for å finansiere helsetjenester til befolkningen.

Norad er opptatt av problemstillingen “Globale fond som effektiv bistand”.

I samarbeid med Utenriksdepartementet, Den globale vaksinealliansen (GAVI), Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM), WHO og UNAIDS er arbeidet på dette feltet videreført og styrket i 2003. Norad deltar i GAVIs arbeidsgruppe og leder et arbeid med å gjøre GAVI til et effektivt redskap for å overkomme barrierer som hindrer effektive vaksinetjenester.

Norad støtter Verdens Helseorganisasjons arbeid gjennom deres regionalavdelinger i Afrika og Latin-Amerika. Norad deltar også i WHO's faglige arbeid gjennom deltagelse i fagmøter og arbeidsgrupper. Norad har faglig samarbeid med Senter for Helse og Sosial utvikling (HeSo), med universitetene i Oslo og Bergen, og med den norske helseforvaltningen.

Norge gir betydelig støtte til helseprogrammer gjennom frivillige organisasjoner, både norske, lokale, regionale og internasjonale. De frivillige organisasjonene bidrar blant annet sterkt i kampen mot aids og i bekjempelsen av tuberkulose. Tradisjonelt har en stor andel av bistanden til helse blitt kanalisert via norske frivillige organisasjoner. I 2002 gikk 12,3 prosent av NORADs totale bistand til helse og hiv/aids. I 2003 var dette tallet 11,9 prosent, og prognosen for 2004 er nede i 10 prosent. Til helse alene gikk 8,8 prosent av den totale bistanden for 2002, og for 2003 var prosentandelen 8,5. Overgang til budsjettstøtte gjør det reelle tallet noe høyere, alt avhengig av hvor mye av budsjettstøtten som går til helse og hiv/aids.

Tannlegekontoret ved Kasungu distriktssykehus i Malawi får norsk støtte gjennom helsesektorprogrammet.
Foto: Stein Inge Nesvåg

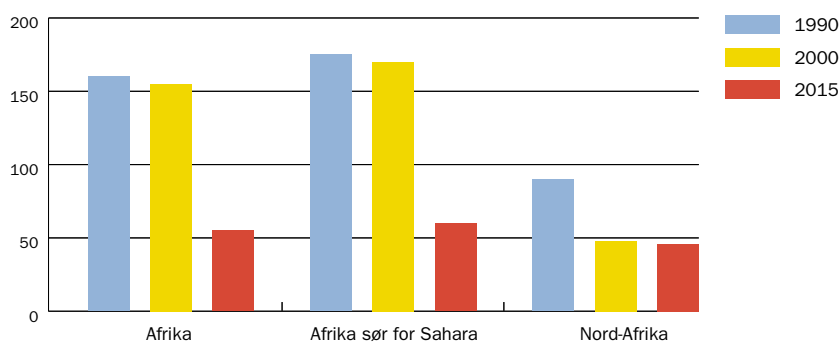
Eksempel – norsk støtte til Malawi

Malawi er et av verdens fattigste land. Aids-situasjonen i landet er dramatisk med 15 prosent smittede (15 og 49 år), og det har vært en femdobling av antall tuberkulosetilfeller de siste ti årene. Nesten halvparten av barna under fem år er underernærte, og barnedødeligheten er høy. En massiv innsats både fra myndighetene i landet og fra givne er nødvendig om trenden skal snus og landet skal bevege seg i en positiv retning mot oppnåelse av FNs tusenårs mål.

I Malawi har Norges hovedfokus vært rettet mot å etablere et helsesektorprogram. Det er utarbeidet en handlingsplan, og det er planlagt at en overenskomst mellom givere og Malawiske myndigheter skal undertegnes i løpet av første halvdel av 2004. Fordi det har tatt tid å få sektorprogrammet på plass har Norge gitt økonomisk støtte direkte til helsetjenesten i distriktene. Målet her er å sette distriktene i stand til å levere grunnleggende helsetjenester til befolkningen. Denne støtten har så langt gitt gode resultater, og andre givere har vist interesse for initiativet. Som et ledd i arbeidet med å bedre giverkoordineringen forvaltes all svensk bilateral bistand til Malawi gjennom norsk administrasjon.

Norge har sammen med England og Nederland inngått en ny samarbeidsavtale med det nasjonale tuberkuloseprogrammet for de neste fem årene. Bl a som følge av hiv-epidemien har tuberkulose vært sterkt økende de siste årene. Foreløpige tall viser at trenden nå kan være snudd. Det blir rapportert om fire prosent reduksjon, men ytterligere forskning og kvalitetssikring av data må til for å si om dette er en reell reduksjon og for å si om denne nye trenden vil vedvare. Norges støtte til tiltak for å bedre vann og sanitære forhold har fortsatt i 2003. På oppfordring fra helseministeriet har Norge også bidratt til å bygge opp igjen et senter for ortopediske tjenester i Blantyre.

Dødelighet for barn under fem år i Afrika

Kilde: UNDP

Tusenårs mål nr. 4:
Dødeligheten for barn under fem år skal reduseres med to tredeler fra 1990 til 2015.

Næringsutvikling og handel

Uten en bredt basert økonomisk vekst kan vi ikke nå Tusenårs målet om en halvering av andelen som lever i fattigdom innen 2015. For å nå målet er det viktig at verdiskapingen er innrettet slik at den medfører langsiktig vekst, øker sysselsettingen, og medfører økte skatteinntekter.

Lokalt næringsliv står overfor en rekke utfordringer, blant annet begrenset markedsadgang, utilstrekkelig infrastruktur, mangelfullt lov- og regelverk, og dårlig tilgang til faglært arbeidskraft.

Primærnæringene er plattformen for næringslivet og store grupper av fattige mennesker i deres anstrengelser for å bedre sin livssituasjon. Norge har spesielle forutsetninger for å bistå utviklingsland innen energi (vannkraft og petroleum), fiskeri og naturressursforvaltning.

Utenriksdepartementets strategi for næringsutvikling i sør legger vekt på en helhetlig tilnærming for norsk støtte og deltakelse for å stimulere til investeringer i sør, fremme handel og forbedre nasjonale rammebetingelser. Det blir lagt stor vekt på å benytte den norske kompetansebasen og involvere norsk næringsliv.

Norad tok i 2003 et initiativ for å finne fram til en fornyelse av samarbeidet på næringslivsområdet for å få en bedre deltakelse fra den private sektor og for å bidra til en bedre samordning av det norske virkemiddelapparat. Det lagt vekt på å etablere et tettere partnerskap mellom bistands-myndigheter, frivillige organisasjoner og næringslivet som kan skape bærekraftig næringsutvikling. Det er også lagt vekt på å bedre forutsetningene for økt handel. På grunnlag av dette arbeidet vil det bli foretatt en gjennomgang og revisjon av de næringslivsbaserte tilskuddsordningene for å gjøre disse mer tilpasset de nye samarbeidsformene.

Norad fortsatte i 2003 arbeidet med landvise studier for utvikling av privat sektor. I løpet av året ble det gjennomført slike studier i Vietnam, Nepal og Nicaragua.

Studiene vil danne grunnlaget for norsk bistand til de respektive land innen næringsutvikling. I Uganda ble det gjennomført en fase 2 av studien i regi av NHO som fokuserte på mulige samarbeidsprosjekter mellom norsk og ugandisk næringsliv. Dette resulterte i en ugandisk næringslivsdelegasjon til Norge i november 2003 og gjenbesøk til Uganda i 2004.

Eksporfremmende tiltak

Utviklingsland står overfor mange tekniske handelshindre, og et av disse er kvalitetskrav til eksportvarer. Hvis utviklingsland skal øke sin eksport er det viktig at de møter de kvalitetskrav som stilles på det internasjonale marked, spesielt på matvarer. Norad har i samarbeide med svenske Sida utarbeidet en studie om erfaringer med kvalitetssikring og sertifisering av matvarer i ulike afrikanske land. Studien er ment å være grunnlag for et videre samarbeid om prosjekter innen dette feltet. Konkrete prosjekter er igangsatt i SADC-området og i Uganda. I Asia støtter Norge flere regionale og nasjonale prosjekter som tar sikte på å bygge nødvendige sertifiserings- og akkrediteringsorganer.

Et annet hovedfokus har vært å øke importen fra de minst utviklede landene (MUL) til Norge. Norad inngikk i 2003 en samarbeidsavtale med Handelens og Servicenæringenes Hovedorganisasjon (HSH), som skal være Norads kontakt mot norske importører.

I samarbeid med den nederlandske importorganisasjonen CBI har HSH etablert en match-making database med eksportbedrifter fra utviklingsland og norske importører. Avtaler er også videreført med Initiativ for Etisk Handel, Max Havelar og Forum for Utviklingshandel for å øke importen fra utviklingsland med spesiell vekt på etisk handel.

Institusjonelle rammebetingelser for fiskerisektoren

Fiskerisektoren er en verdi- og sysselsettingsskapende sektor. Sammen med landbrukssektoren er fiskerisektoren viktig både for matforsyning og som grunnlag for annen økonomisk virksomhet. Norge har komparative fortrinn på flere utviklingsområder på fiskerisektoren, både når det gjelder institusjonell styrking av fiskeriforvaltningen, oppdrett, olje/fisk-konflikter, kvalitetssikring og miljømerking.

Norad har bidratt til faglig rådgivning på den nye fiskeriloven i Vietnam, som ble godkjent og vedtatt av Parlamentet i november 2003. Dette er den første og hittil eneste loven med bistandsfinansiert faglig rådgivning som er gått gjennom Parlamentet i Vietnam i løpet av prosjektperioden. I Mosambik har Norad bidratt til en ny regulering på fiskerisektoren som ivaretar og styrker rettighetene for kano-fiskernes bruk av fiskeressursene.

Norad samarbeider tett med fagmiljøer i Norge, og i januar 2003 ble det etablert et Fiskerifaglig forum for utviklings-samarbeid i Norge, med deltakelse fra norske fiskerifaglige institusjoner/organisasjoner og firmaer som deltar i internasjonalt utviklingssamarbeid.

Fisk er viktig både for matforsyning og som grunnlag for økonomisk vekst. Foto: Gøril Trondsen Booth

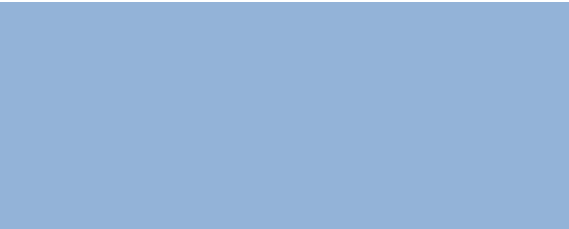
Eiendoms- og bedriftsregistre

Institusjonelle rammebetingelser er viktig for å tilrettelegge for næringsutvikling. Registrering av formelle rettigheter er av avgjørende betydning for en vel fungerende markedsøkonomi. I Mosambik støttet Norad i 2003 en prosess for modernisering av det nasjonale bedriftsregisteret.

Næringslivsordningene

Som grunnlag for en mulig fortsettelse av MatchMaking-programmene i Sri Lanka og Sør-Afrika ble det foretatt en evaluering av programmene i 2003. Evalueringen gir en positiv vurdering av programmene og den vil være grunnlaget for videreføringen av disse. For Sri Lanka ble programmet i 2003 utvidet til også å omfatte handel. Basert på erfaringene herfra vil det bli vurdert å inkludere handel i de øvrige MatchMaking-programmene. Norad vurderer MatchMaking-programmet som et viktig instrument for å skape interesse og muligheter for samarbeid mellom bedrifter i Norge og de respektive samarbeidsland, og programmet har gitt mange konkrete resultater.

Menneskerettigheter og støtte til urfolk

Fra Norges side tas det i utgangspunktet hensyn til menneskerettigheter i alt utviklingssamarbeid, som stat til stat samarbeid, næringslivssamarbeid, kultursamarbeid, institusjons-samarbeid og samarbeid med frivillige organisasjoner.

For ytterligere å fremme respekt for menneskerettighetene finansierer Norge også egne menneskerettighetsprosjekter. I dette arbeidet prioriteres prosjekter som styrker det sivile samfunn og differensierte medier. Urfolk er en sentral målgruppe i arbeidet med menneskerettigheter.

I stat til stat samarbeidet tar Norge utgangspunkt i hvilke konvensjoner samarbeidslandene har ratifisert og i hvilken grad internasjonale forpliktelser gjenspeiles i deres nasjonale lovverk og følges opp i praksis.

Norges samarbeidsland har ratifisert de aller fleste konvensjoner på menneskerettighetsområdet. Dette følges opp på ulike nivåer. Der det er inngått et stat til stat samarbeid gjennomføres jevnlig møter med samarbeidslandets myndigheter om utviklingssamarbeidet. Dette gir mulighet for dialog om menneskerettigheter i landet. For andre land tilstrebes ulike tilnærminger tilpasset de lokale forhold.

Det sivile samfunn

Støtten til det sivile samfunn, representert ved bl a norske, internasjonale og nasjonale frivillige organisasjoner, har i de senere år endret fokus fra basis i behov til basis i rettigheter.

De aktiviteter som gjennomføres av det sivile samfunn utgjør en viktig del av demokratiutviklingen i mange land. Det sivile samfunns styrke i dette arbeidet er at de kan arbeide inn mot allmenne grupper av befolkningen uten å være bundet av partiloyalitet eller bestemte politiske retninger. Dette bidrar til å sikre politisk og folkelig deltakelse i alle lag

av samfunnet, og spiller dermed en viktig rolle i utviklingen av demokratiske samfunn. Det vektlegges å støtte aktører med påvirkningskraft som identifiserer utfordringer nasjonalt, regionalt og internasjonalt som ikke har fått allmenn oppmerksomhet. Organisasjoner som fungerer som møteplass, motivator eller informasjonsspreder for fattige og utsatte grupper – gjerne over landegrensene – utgjør en viktig del av det sivile samfunn.

Media

Media har en sentral rolle som vaktbikkje og pågående kritiker med tanke på menneskerettigheter og demokratisk utvikling. Like viktig er deres arbeid med å få fram variert og pålitelig informasjon til befolkningen om disse temaene. Slik informasjon er vesentlig som basis for enkeltmenneskers mulighet til å kunne forme vel begrunnede egne meninger og dermed for utviklingen av et demokratisk samfunn. Det er viktig at informasjonen når så mange som mulig gjennom medier som er tilgjengelig for de fleste. I mange land er det for eksempel langt flere som har tilgang til radio enn de som nås via aviser eller fjernsyn.

Frie og allsidige medier er av grunnleggende betydning for dette arbeidet. Norge støtter noen organisasjoner som arbeider med opplæring og motivering av journalister, mens andre ser det som sin rolle å spre informasjon rundt demokratisering og rettigheter, både nasjonalt og globalt. Det legges vekt på høy kvalitetsstandard og god presse-etikk i dette arbeidet.

Foto: Ole Bernt Frøshaug

Urfolk

Norges innsats for urfolk i bistanden er forankret i ILO-konvensjonen nr. 169. Arbeidet skal bidra til anerkjennelse av urfolks grunnleggende rettigheter og styrke urfolks muligheter og evne til å fremme og forvalte sine interesser. Innsatsen overfor urfolk ses også i sammenheng med oppfølgingen av handlingsplanen fra toppmøtet i Johannesburg.

Norges urfolksinnsats kanaliseres i hovedsak via norske frivillige organisasjoner. Flere organisasjoner har gjennom mangeårig samarbeid med lokale urfolksorganisasjoner etablert en unik kompetanse på området; Regnskogsfondet i Brasil og Indonesia, Kirkens Nødhjelp i Botswana og SAIH i Nicaragua og Bolivia. Også samiske organisasjoner mottar støtte til prosjekter som fokuserer på urfolks rettigheter.

For øvrig støtter Norge International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA). Norad finansierer også en årlig urfolkskonferanse i regi av Senter for samiske studier ved Universitet i Tromsø. Det ytes også direkte støtte til urfolksorganisasjoner i Chile, Peru og Paraguay.

Hovedtyngden av samarbeidet omfatter støtte til styrking av urfolks rettigheter i Latin-Amerika, men norsk støtte til urfolk i Afrika og Asia har økt de siste årene. En betydelig del av samarbeidet omfatter styrking av urfolks egne organisasjoner, og inngår som del av samarbeidet for støtte til styrking av det sivile samfunn.

Jordrettigheter i Paraguay

I Paraguay støtter Norad fire organisasjoner som jobber i ulike urfolksamfunn, hovedsakelig i Chaco. Hovedproblemet er mangelen på eiendomsrett til jord. Jordfordelingen i Paraguay er en av de skjevste i verden. Mange indianere i Chaco arbeider under slavelignende forhold. Det har foregått en ekstremt raskt og kortsiktig utnyttelse av skogressursene i hele Paraguay. Flere av de indianergruppene har blitt presset ut av sine områder av tømmerselskaper som har kjøpt rettigheter til jorda deres av myndighetene. Resultatet er at indianerne blir trent sammen på reservatlignende områder, noe som har umuliggjør deres tradisjonelle levemåte med jakt og sanking.

En av de organisasjonene Norge støtter i dette arbeidet er Tierraviva, en gruppe jurister som fremmer indianersamfunns krav om jordrettigheter overfor myndighetene. De forsøker å drive fram de juridiske og administrative prosessene knyttet til gjenervervelse av jord. Siden 1994 har sju samfunn fra indianergruppen Enxet fått skjøter til jord gjennom Tierravivas arbeid. Motstanden mot å overføre jord til indianerne er stor i Paraguay, til tross for at indianerne har denne retten nedfelt i landets grunnlov og landet har ratifisert ILO-konvensjon 169 om urfolks rettigheter.

Langsiktig innsats for å bekjempe fattigdom må skje innen de rammer som miljø- og naturressursgrunnlaget setter.

De fattige er i langt større grad enn andre direkte avhengige av naturressursene, og bærekraftig ressursforvaltning så vel som tiltak mot miljøforringelse er derfor særlig viktig for fattige og utsatte befolkningsgrupper. Bedring av naturressursgrunnlaget er derfor et prioritert innsatsområde i Regjeringens handlingsplan "Kamp mot fattigdom". Oppfølgingen av Verdenstoppmøtet i Johannesburg, FNs Tusenårsmaal og nasjonale fattigdomsstrategier vil danne grunnlaget for norsk miljørettet bistand de kommende år.

Arbeidet med å følge opp anbefalingene fra Verdenstoppmøtet for bærekraftig utvikling (World Summit on Sustainable Development – WSSD) har stått sentralt i 2003. I Johannesburg forpliktet Norge seg til å bruke 375 millioner kroner ekstra i perioden 2003-2005 til oppfølging av konferansen innen vann- og sanitærsektoren, fornybar energi, jordbruk og biologisk mangfold. Totalt har mellom 700 og 800 mill kr er blitt brukt på denne typen prosjekter og programmer de siste årene.

Av de ekstra midlene er kun 34 millioner kroner blitt brukt i 2003. Dette skyldes at det tar tid å planlegge gode prosjekter, og Norad ønsker at mottakerlandet skal sitte i førersetet i planleggingen. I 2004 vil mange av de tiltak som var under planlegging i 2003 bli igangsatt.

Norge skal utvide og styrke den eksisterende porteføljen av prosjekter rettet mot vann- og sanitær, fornybar energi, jordbruk og biologisk mangfold i samarbeidslandene. Norge skal også finansiere flere større partnerskapsinitiativ av global og regional karakter slik som FNs miljøprogram (UNEP), New Partnership for Africa's Development (NEPAD) og forærkningskonvensjonens Globale Mekanisme.

Hovedtyngden av de ekstra midlene skal brukes til tiltak innen biologisk mangfold. Dette innsatsområdet har tradisjonelt fått liten andel av bistandsmidlene. Hovedfokuset er på Afrika Sør for Sahara. Dette området har størst andel fattige som er direkte avhengig av naturressursene for å opprettholde livsgrunnlaget sitt.

Norads miljøbistand i 2003 fordelt på region

Region	Miljørettede avtaler		Miljørettede utbetalinger	
	Antall	Andel	Utbetalt i 1000 NOK	Andel
Afrika	208	40,1 %	488 101	51,7 %
Asia	157	30,3 %	235 782	25,0 %
Europa	5	1,0 %	5 577	0,6 %
Globalt	46	8,9 %	68 005	7,2 %
Mellom-Amerika	94	18,1 %	104 274	11,1 %
Midt-Østen	7	1,3 %	39 911	4,2 %
Oceania	2	0,4 %	1 604	0,2 %

Noen av de prosjektene som fikk støtte i 2003 fra de ekstra midlene var:

- Utvidet støtte til et Vann- og sanitær program på landsbygda i Malawi
- Støtte til organisasjonen Water Supply and Sanitation Collaborative Council i deres arbeid med vannforsyning, hygiene, sanitærtiltak og lokal institusjonsbygging
- Støtte til Tadedo – en lokal organisasjon i Tanzania – som arbeider med å utvikle og introdusere energieffektive ovner på landsbygda i Tanzania
- Utvidet støtte til landsbyelektrifisering i Bangladesh
- Støtte til National Integrated Pest Management Programme i Nepal. Programmet går ut på å utvikle alternative måter å kontrollere angrep av skadedyr og sykdommer på planter, og å redusere bruken av forurensende plantevernmidler
- Støtte til utvikling og introdusering av “Conservation Farming” i Zambia. Dette er en dyrkingsmetode som gjør avlingene mindre utsatt for tørke, og er et svært lovende metode i forhold til områder som er utsatt for tilbakevendende tørke.
- Støtte til å bekjempe krypskyting i de ikke-komersielle nasjonalparkene i Zambia
- Støtte til kompetansebygging innenfor områdene genmodifiserte organismer (GMO) og biosikkerhet i Zambia

Norads samlede miljøbistand var i 2003 på 943 millioner kroner, fordelt på 519 avtaler. 46,4 prosent av avtalene er miljøspesifikke avtaler, dvs. rettet mot forbedring av det fysiske eller biologiske miljøet. 53,2 prosent er statistikkført som miljøintegrerte, dvs. hvor miljøhensyn er en av flere komponenter i avtalen. Miljøbistandens andel av det bilaterale bistandsbudsjettet var på 20,9 prosent i 2003. Det er en økning fra 16 prosent i 2002.

Farmers Meeting. Foto: Daniel van Gilst

40,1 prosent av Norads miljørettede samarbeidsavtaler i 2003 var med land i Afrika. 30,3 prosent var med land i Asia og 18,1 prosent var med land i Mellom-Amerika. Om lag 8,9 prosent av avtalene var regionale og globale tiltak.

Blant Norges hovedsamarbeidsland i 2003 var miljø fremhevet som et prioritert satsningsområde i Tanzania og Zambia. Blant andre samarbeidsland er miljø et prioritert tema i Indonesia og Kina. I tillegg er miljø et viktig fokus i Sør-Afrika og Mellom-Amerika.

Redusere industriforurensing

I Zambia samarbeider det statlige miljøtilsynet med norske Statens Forurensingstilsyn (SFT) og Det norske Veritas (DNV) for å regulere luftforurensing, overvåke forurensede elver og kontrollere vannforurensing. SFT har bidratt til å utvikle regelverk og konsesjoner, og gitt opplæring i å håndtere avfall. DNV har bidratt til å bygge opp rådgiving til industrien for renere produksjon. Det er også etablert et informasjonssystem. Norad har støttet samarbeidet med 4,1 millioner kroner i perioden 2003-2004.

Andel av befolkningen med tilgang til bedre drikkevann, by og landsbygd

	1990	2000
Verden		
totalt	77	82
by	94	95
landsbygd	64	71
Nord-Afrika	86	90
Afrika sør for Sahara	54	58
Øst-Asia	71	76
Sør/sentral Asia	72	85
Sør-øst Asia	72	78
Vest-Asia	n.a.	82
Latin-Amerika og Karibia	82	86
Oceania	40	48

Kvinner og likestilling

Om lag én tredjedel av det norske bilaterale utviklingsbudsjettet ivaretar spesielt hensynet til kvinner og likestilling.

Norads støtte til arbeidet med å styrke kvinners stilling og hensynet til likestilling blir ivaretatt gjennom programmer innen flere områder, som helse og utdanningssektoren, gjennom direkte støtte til tiltak for å styrke kvinners rettigheter og kvinners deltagelse i beslutnings- og inntekts-givende prosesser. Svært mye av arbeidet med å styrke kvinners rettigheter og ivareta hensynet til likestilling innen utviklings-samarbeid ivaretas innenfor rammen av den norske støtten til styresett i våre samarbeidsland.

Kvinner er en sentral og viktig målgruppe i Norges arbeid for fattigdomsreduksjon, og FNs Tusenårssmål utgjør i stor grad rammen for innsatsen. For å nå det overordnede målet om å redusere andelen mennesker som lever i fattigdommen i verden, er det avgjørende at arbeidet blir rettet inn mot å styrke kvinners stilling og kvinners rettigheter. I lys av dette har Tusenårserklæringen et eget mål for det internasjonale samfunns forpliktelse til å fremme likestilling og styrke kvinners stilling. Fokus på kvinner er nødvendig også for å nå nesten alle de andre Tusenårsmålene.

Tusenårs målet for fremming av likestilling og styrking av kvinners posisjon er å eliminere kjønnsforskjeller i grunn- og videregående utdanning innen 2005 – og på andre nivåer ikke senere enn i 2015. Utdanning er vurdert som det fremste virkemiddelet for å styrke kvinners stilling og er et av de viktigste innsatsområdene i kampen mot fattigdom. I den store norske støtten til utdanningssektoren i Zambia legges det eksempelvis særlig vekt på å overvåke andelen jenter som får tilgang til skolegang.

Flere av tusenårsmålene bygger på betydningen av helserettet innsats i utviklingsarbeidet. Både målet om å redusere barnedødelighet, å bedre mødres helse, med særlig vekt på reproduktive rettigheter samt bekjempe hiv/aids, malaria og andre sykdommer, er spesielt viktig med tanke på en kvinnerettet innsats. En relativt stor andel av Norads totale støtte til helse-sektoren i 2003 var rettet mot kvinner. Helsetiltak rettet direkte mot kvinner var i stor grad tiltak innen reproduktiv helse. Mye arbeid blir også gjort for å følge opp regjeringens plan for det internasjonale arbeidet mot kjønnslemlestelse av jenter. I Etiopia vil Norge i 2004 fokusere arbeidet innen menneskerettigheter på kjønns-basert diskriminering, og her ønsker Norge å ha en oppfølging av det internasjonale arbeidet mot kjønnslemlestelse.

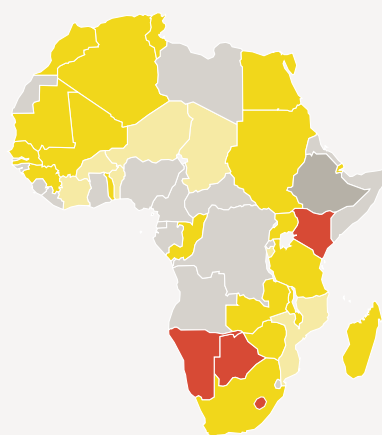
En av indikatorene for Tusenårs målet på likestilling, er kvinners deltakelse i samfunnsøkonomien. Muligheter for økonomisk vekst er en viktig del i arbeidet for å redusere fattigdom, og kvinners rolle både innen næringsutvikling og jordbruks-sektoren er derfor viktig for å styrke kvinners mulighet til økonomisk trygghet og selvstendighet. Som et ledd i å styrke kvinners økonomiske stilling har Norad i Tanzania støttet det velrenommerte mikrofinans-programmet PRIDE, der omkring 60 prosent av lånetakerne er kvinner. En stor del av sysselsettingen i Norges samarbeidsland er innen uformell sektor. Her finner vi en majoritet av fattige, og en høy andel kvinner. Opplæring og rådgivning til kvinner omkring markeds- og kredittmuligheter har vist seg å være viktige bidrag til å bedre kvinners økonomiske og sosiale kår, for eksempel i Bangladesh og India. Menneskehandel – internasjonalt kalt "trafficking" – er et problem som har fått stadig økende oppmerksomhet i det internasjonale samarbeidet. Som ledd i bekjempelsen av organisert kriminalitet over grensene har det vært satt i gang en rekke aktiviteter for å kaste lys over denne problematikken. Særlig har det vært fokus på å sikre de mest utsatte

og sårbare grupper som rammes av menneskehandelen, kvinner og barn. Norad har i 2003 – som et ledd i oppfølging av regjeringens Handlingsplan mot handel med kvinner og barn – primært fokusert på generelle forebyggende tiltak. Den største delen av den norske støtten gikk gjennom norske frivillige organisasjoner, der Redd Barna er største mottager. Ellers gikk det også støtte til direkte samarbeid med myndigheter og internasjonale organisasjoner som UNICEF. Mens sørøst Europa er den region som mottar den største andelen av den norske støtten, er det i Asia det er flest norskstøttede tiltak. Norge arbeider med kvinneverretted bistand både gjennom integrering av kvinne- og likestillingsperspektivet i utviklings-samarbeidet, og gjennom særskilte kvinneverrettede tiltak. Integrering av hensynet til kvinner og likestilling i utviklingsarbeidet er nødvendig for å nå målet om å sikre kvinner og menns like rettigheter og muligheter. Det er fortsatt nødvendig å støtte tiltak direkte rettet mot å styrke kvinners stilling i Norges samarbeidsland. Også i 2003 har arbeidet vært fokusert på å styrke kvinners stilling innen alle sektorer, med særlig vekt på blant annet utdanning, befolkningspolitikk, reproduktiv helse og godt styresett.

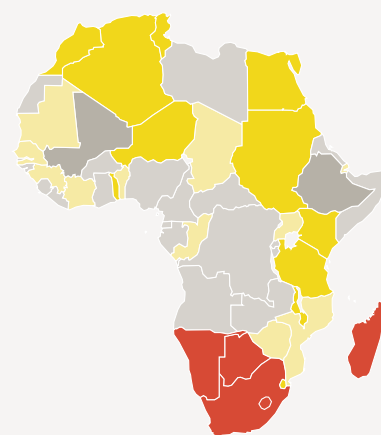
Norad har støttet samarbeidslandenes arbeid med å innfri sine egne internasjonale politiske og juridiske forpliktelser i forhold til FNs Kvinnekonvensjon og i oppfølgingen av Kvinnekonferansen i Beijing. I mange land går støtten til integrering av likestilling gjennom styrking av statlige institusjoner med et særlig nasjonalt oppfølgingsansvar på dette feltet. I Pakistan og i Malawi støtter Norge statlige institusjoner med særlig ansvarlig for koordinering og oppfølging av likestillingsarbeidet. I Bangladesh og Zambia blir støtten i all hovedsak kanalisert gjennom organisasjoner i det sivile samfunn.

Tusenårs mål nr 3: Likestilling skal fremmes og kvinners posisjon styrkes. Kjønnforskjeller i grunn- og videregående utdanning skal elimineres.

Eliminering av kjønnforskjeller i grunnutdanning

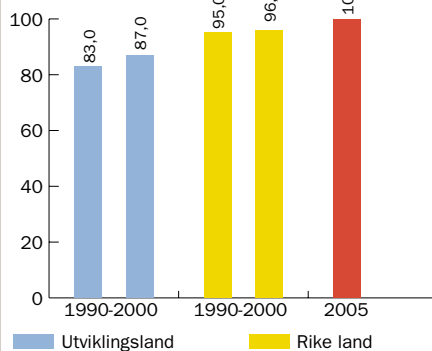
Eliminering av kjønnforskjeller i videregående utdanning

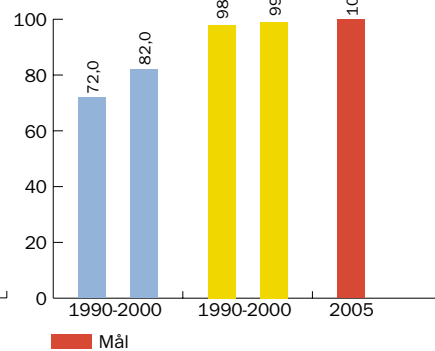
Oppnådd I rute Langt etter Dårligere Ingen data Kilde UNDP.

Kjønnforskjeller ved innskrivning i grunnskoler og videregående skoler

Grunnskoler

Videregående skoler

Antallet jenter per 100 gutter innskrevet i skolen. Kilde: Generalsekretærens rapport om Tusenårsmålene, 2002.

Med nye samarbeidsformer som sektorstøtte og budsjettstøtte blir det viktig å videreutvikle modeller for integrering av hensynet til kvinner og likestilling. Flere av Norges samarbeidsland har begynt å ta hensyn til kvinner og likestilling i sine nasjonale planer for fattigdomsreduksjon, og Norge har vært aktiv deltaker i enkelte av disse prosessene. I Pakistan har regjeringen som et direkte resultat av finansielle bidrag fra canadiske CIDA og

Norad gått inn for å institusjonalisere "gender budgeting" i forbindelse med utviklingen av landets fattigdomsstrategi. Også i Zambia er "gender budgeting" godt i gang, med et likestillingsorientert statsbudsjett som mål for det statlige likestillingsarbeidet. I Uganda har kjønn vært et sentralt tema i den pågående revisjonen av den nasjonale fattigdomsstrategien.

Infrastruktur og energi

Næringslivet trenger god fysisk infrastruktur. En effektiv og tilgjengelig infrastruktur reduserer produksjons- og transaksjonskostnader, og øker produktivitet og internasjonal konkurransekraft.

I mange fattige land utnyttes ofte ikke rimelige og gode produkter kommersielt på grunn av dårlig fysisk infrastruktur – ikke minst i transportsektoren. Norge har lang erfaring i innsats for å utvikle sentral fysisk infrastruktur i samarbeidslandene, både innen kraftforsyning, vegutbygging, havner, vannforvaltning og teletjenester.

Store investeringer i infrastruktur i mange land har ikke blitt fulgt opp med nødvendig vedlikehold, og store verdier har gått tapt. Dette skyldes både svake institusjoner med mangel på kvalifisert personell, manglende avsetning av midler til vedlikehold og ineffektive institusjonelle rammevilkår. Mange utviklingsland planlegger, eller er i gang med, å gjennomføre viktige institusjonelle og økonomiske restruktureringer. Dette omfatter ofte effektivisering av forvaltningen, nødvendige regulering av sektorene, klargjøring av statens rolle, økt bruk av privat sektor (f.eks. ved statlig/privat eierskap), og desentralisering av beslutnings- og ansvarsområder. Norge bidrar gjennom å formidle kompetanse og erfaringer innen sektorer hvor vi har betydelig kompetanse og gode erfaringer fra norsk forvaltning. Norge bidrar også med støtte til investeringer.

Øst-Timor

Øst-Timor har anmodet om norsk støtte på energisektoren. Dette dreier seg både om petroleums- og kraftsektoren. Det har spesielt vært den norske erfaringen og kompetansen innen forvaltning og utvikling av vannkraft og off-shore petroleum som er av interesse. Utnyttelse av petroleumsressursene, både de påviste og de man anser det som sannsynlig å finne, vil utgjøre hovedstammen av den nye statens inntektsstrøm, og dermed danne

grunnlaget for at staten kan ivareta sitt ansvar for de sosiale sektorene.

Sammen med petroleumssektoren vil en forsvarlig drevet kraftsektor legge grunnlaget for utvikling av industri og annen økonomisk virksomhet.

Den norske støtten skjer gjennom institusjonelle kontrakter mellom myndighetene på Øst-Timor og Oljedirektoratet og NVE i Norge. Disse kontraktene strekker seg over flere år, og har som hovedmål å bygge opp den nasjonale forvaltningen. Resultater viser seg allerede. På petroleumssiden er grunnlaget for formelle forhandlinger med Australia om delelinje på plass.

Mosambik

Norge har helt siden landets frigjøring hatt et nært samarbeid med Mosambik på energisektoren. Samarbeidet har dekket både petroleums- og kraftsektoren. Som for Øst-Timor har samarbeidet skjedd gjennom langsiktige institusjonelle kontrakter, i tillegg til støtte til konkrete prioriterte prosjekter.

På petroleumssektoren har samarbeidet gjennom en institusjonell kontrakt med Oljedirektoratet bidratt til oppbyggingen av et nasjonalt petroleumsdirektorat og til at et naturgassfelt, Pande, har blitt påvist å være kommersielt interessant. Støtten har bidratt sterkt til at gassfeltet om kort tid kan tas i kommersiell bruk, noe som blant annet innebærer eksport av gass til Sør-Afrika.

Regionalt kraftsamarbeid

Gjennom støtte til energisektoren i det sørlige Afrika gjennom SADC over en årrekke, har Norge bidratt til at Southern African Power Pool er formelt etablert. Denne kraftpoolen har bl a ansvar for å utvikle det regionale kraftsamarbeidet i det sørlige Afrika. Norge stiller kompetanse og erfaring fra NVE og fra NordPool (det nordiske kraftmarkedet) til disposisjon. Støtten er et ledd i en større, koordinert innsats som støttes av Verdensbanken.

Filippinene

Norge har i flere år støttet maritim utdanning på Filippinene, spesielt oppfyllelse av nye IMO-konvensjoner, og det sentrale apparatet som skal til for å kontrollere og godkjenne utdanningen. I alt har Norge finansiert dette med 12 millioner kroner i løpet av de siste 5 årene. Filippinsk bemanning står for 20 prosent av verdens handelsflåte. Den årlige inntjeningen av valuta til Filippinene fra sjøfolk fra skolen er på 2,5 milliarder kroner (1998 tall). Som en avslutning av den norske støtten til filippinske sjøfartsmyndigheter bidrar Norad med teknisk assistanse til etablering av et system for fjernundervisning av sjøfolk.

Nepal

Norad har støttet et program i regi av FN's matvareprogram med bygging av små bygdeveger i de fattige avsidesliggende områdene i Vest-Nepal gjennom et "Food for Work" program. Programmet er en del av satsningen på å nå ut med basistjenester og aktiviteter for å dempe den pågående konflikten i landet. Programmet synliggjør også den store betydningen av en basisinfrastruktur i disse utilgjengelige områdene hvor det kan være opptil flere dagers gange til nærmeste veg. Undersøkelser viser at prisene på basisvarer som f. eks ris, salt og sukker sank med ca 25 prosent i de områdene hvor en fikk veg.

Foto: Ole Bernt Frøshaug

I tillegg til å være forutsetning for næringsutvikling, er investeringer i infrastruktur som kraftsektor og telesektor også av stor betydning i seg selv, slik som Telenors investering i Grameen Phone i Bangladesh er et godt eksempel på.

Foto: Norad

Utdanning

FNs tusenårsmål fastsetter at alle skal ha et grunnleggende utdanningstilbud innen 2015.

Utdanning gir mulighet for å lære, utnytte egne ressurser, få innsikt og innflytelse i samfunnet. Utdanning på videregående og høyere nivå er sentralt for utvikling av kunnskap, kompetanse og utforming av nasjonal politikk. Internasjonalt er det en sterk satsing på grunnutdanning for alle. Og det trengs: Det er over hundre millioner barn i skolepliktig alder som ikke går på skole. Rundt 860 millioner mennesker er analfabeter.

I de fleste land sør for Sahara har mindre enn 5 prosent av befolkningen tilgang til høyere utdanning. I ca halvparten av disse landene slutter hvert fjerde barn før de har nådd 5. klasse. Dette er ofte for å arbeide istedenfor å gå på skolen. Mer yrkesrettet utdanning vil kvalifisere dem bedre for arbeidsmarkedet og samtidig gi bedre grunnlag for lokal næringsutvikling.

Mange av de fattigste landene har verken nok penger eller administrativ kapasitet til å utvikle og forvalte et tilfredsstillende utdanningssystem. Styrking av utdanningssystemenes kapasitet på alle nivåer er derfor viktig. Undersøkelser viser at effektiviteten i utdanningssystemene i samarbeidslandene gjennomgående er lav. I Zambia viser en undersøkelse at under 30 prosent av elevene som går ut av grunnskolen vil nå et minimum av leseferdigheter og under 5 prosent nå ønskelig nivå. Tiltak for å bedre kvaliteten og stimulere til mer effektiv bruk av ressursene i utdanningssystemene vil derfor være avgjørende for å sikre utdanning for alle. UNESCOs "Monitoring Report" gir en grundig gjennomgang av status for den internasjonale satsingen på utdanning.

Hovedkonklusjonen er at dersom utviklingen følger i samme spor som hittil, vil en stor del av verdens befolkning fremdeles ikke ha tilgang til utdanning i 2015. For at tusenårsmålene skal nås, er det behov på 5,6 milliarder USD ekstra i internasjonal bistand. Norge har som mål at 15 prosent av den samlede bistanden skal gå til utdanning innen 2005. I Utenriksdepartementets nye utdanningsstrategi vektlegges utdanning som en menneskerett og støtte til utdanningstiltak for jenter, svakstilte og marginaliserte grupper gis spesiell oppmerksomhet. Utdanningssektoren i mange samarbeidsland er også alvorlig rammet av hiv/aids epidemien. Utviklingen av hiv/aids vil i flere samarbeidsland marginalisere grupper av barn.

Norads utdanningssamarbeid har ligget stabilt på 13 – 14 prosent av etatens samlede bistand i de senere år, men økte til 16,1 prosent i 2003. Dette henger sammen med at støtten til grunnutdanning har økt. Støtten til videregående utdanning falt imidlertid fra 2002 til 2003. Dersom yrkesrettet utdanning, som ikke rapporteres til OECDs utviklingskomité DAC som utdanning, også tas med, ligger andelen på 18 prosent for 2003. For høyere utdanning er de mest betydelige innsatsene rammeavtaler med universitetene i Sør-Afrika, Tanzania og Uganda samt Norads stipendprogram.

Norge er en verdsatt dialogpartner i utdanningssammenheng bl a på grunn av vår sterke vektlegging av mottakeransvaret og viktigheten av å få frem mottakers røst i dialogen, og fordi Norge ikke representerer en stormakt eller en tidligere kolonimakt. Det norske skolesystemet med vektlegging av enhetsskolen har bidratt til utvikling av

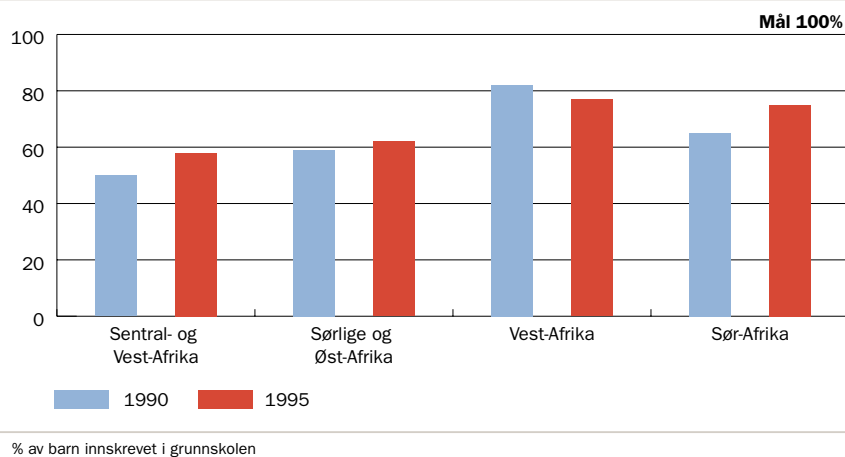
særlig kompetanse innenfor en rekke områder med relevans for utvikling av skolesektoren i utviklingsland. Systemutvikling på basis av integrert undervisning, likestillingsproblematikk, spesialundervisning, morsmålsundervisning, tospråklig utdanning, pensumutvikling med lokal tilpasning og fådelte skoler vil være viktige bidrag fra norsk side.

Ulike samarbeidsformer i ulike land

På utdanningssektoren er det etablert flere sektorprogrammer der norske bistandspenger går inn i samarbeidslandets utdanningsprogram og faglige ressurser disponeres av utdanningsmyndighetene i samarbeidslandet. Det arbeides for økt bruk av sektorprogram innenfor utdannings-samarbeidet. En annen ønsket finansieringskanal er budsjettstøtte, der de norske pengene går inn i samarbeidslandets statsbudsjett og disponeres av myndighetene i henhold til deres nasjonale prioriteringer. God planlegging i form av strategier og budsjetter er viktig. Økte pengestrømmer, utbetalingspress og mulighetene for korrupsjon, krever transparente og robuste finansieringssystemer. Koordinering med samarbeidslandenes myndigheter og andre givere i slike samarbeidsrelasjoner er svært ressurskrevende. Mye tid går med til prosesser på sentralt nivå og mindre tid brukes til oppfølging i felt og vurdering av virkningene for brukerne.

Utdanningssektoren er prioritert satsingsområde i Tanzania, Zambia, Nepal og Bangladesh. I disse landene deltar Norge i sektorprogrammer sammen med myndighetene og andre givere. I Vietnam tas det også sikte for å gå inn i sektor-satsing. Det gis også støtte til flere utdannings-tiltak i Uganda samt til enkelte tiltak i Malawi. I Mosambik er det ikke egne utdanningsprosjekter, men der gis generell budsjettstøtte som i prinsippet også dekker utdanningssektoren. Også i Pakistan er utdanning et prioritert satsingsområde. I Madagaskar, Angola, Guatemala og Mali gis det prosjekttrettet støtte, til dels i

Barn i grunnskolen

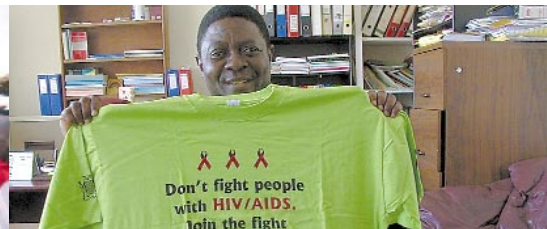
samarbeid med multilaterale organisasjoner. Det arbeides for å identifisere nye land med utdanning som satsingssektor. I Afghanistan er støtten til utdanning under utvikling. Sudan vil være et aktuelt land for økt satsing på utdanningssektoren dersom de politiske forhold muliggjør økt samarbeid. I flere av landene hvor utdanning kan være aktuell satsingssektor, har krig og interne konflikter ødelagt eller forhindret utviklingen av en fungerende utdanningsforvaltning.

Utdanningsbistand gis hovedsakelig i form av stat til stat bistand. Norads støtte gjennom frivillige organisasjoner utgjorde 31 prosent av utdanningsbistanden i 2003. Dette tilsvarte ca. 232 millioner kroner. De frivillige organisasjonene har en viktig oppgave med å prøve ut alternative måter å organisere undervisning og utdanning på. Norad ønsker å bidra til oppsummering av erfaringer man har med alternative opplæring. Norad vil også vurdere nærmere hvordan slikt forsøks- og utviklingsarbeid kan kobles til sektorprogrammer. Støtten på videregående nivå har i stor grad vært i regi av frivillige organisasjoner, men i økende grad vil sektorprogrammene for utdanning også omfatte videregående skolenivå slik som tilfelle er i det nye sektorprogrammet i Zambia.

Gir resultater:

Norge har siden 1998 bidratt til Nepals grunnutdanningsprogram. En gjennomgang viste 60 prosents måloppnåelse for programmet. Myndighetene i Nepal har innsett at FNs tusenårs-mål om at alle skal ha et grunnskoletilbud innen 2015 er et meget ambisiøst mål for landet. Nepals ambisjon er å nå målet om utdanning for alle innen år 2020. Nepal er på god vei til å nå dette målet, men det vil kreve ekstra innsats fra alle som arbeider innenfor skolesystemet, fra lokalsamfunnet, fra foreldrene og fra land og organisasjoner som bidrar med penger og faglig hjelp til utdanningssystemet. Andelen barn som ble innskrevet i grunnskolen i siste femårsperiode har økt fra 69 til 82 prosent. Ambisjonen for de neste fem årene er at andelen skal øke til 90 prosent. Det er de siste 15–20 prosentene av barna som i dag ikke går på skolen, som det er vanskeligst å få tak i. Andelen som slutter på skolen for tidlig, er redusert fra 19,2 prosent til 14,5 prosent. 54 prosent gjennomfører nå grunnskolen på normal tid, mot 40 prosent i 1998.

Hiv/aids

Aids-epidemien representerer en global og gjennomgripende katastrofe som truer med å undergrave utviklingen i mange land, og er en av de største utfordringene for menneskeheten i dag.

Ved utgangen av 2003 anslo FNs aids-program (UNAIDS) at ca 40 millioner mennesker er smittet av hiv. Omlag 3 millioner mennesker døde av aids i 2003. Antallet nysmittede var rundt 5 millioner, hvorav ca 700 000 barn.

Unge kvinner er spesielt utsatt for hiv-smitte. FN regner med at 13 millioner barn har blitt foreldreløse på grunn av aids. Landene i Afrika sør for Sahara er fortsatt hardest rammet. I Botswana regner man med at opp mot 40 prosent av befolkningen er smittet. Men også land i Asia og Øst-Europa rammes nå med økende kraft. UNAIDS regner med at situasjonen fremdeles vil forverres før den eventuelt kan snu. Hiv/aids-epidemien står i en særstilling i forhold til FNs tusenårs mål: Ett av målene er å stoppe og reversere spredningen av hiv/aids og andre sykdommer som truer menneskeheten innen 2015. Samtidig er epidemien i seg selv et hinder for å nå også de andre målene.

I land hvor kampen mot hiv/aids lenge har vært på dagsorden viser statistikken at epidemien flere steder er i ferd med å flate ut. Dette viser at langsiktig satsing gir resultater. Nøkkelfaktorer for en vellykket strategi mot aids er sterk politisk ledelse, åpenhet om situasjonen og et bredt partnerskap med aktører på alle nivåer.

Norges innsats

Kampen mot hiv/aids står sentralt i norsk utviklingspolitikk. Hovedvekten av hiv/aids bistanden går til det sørlige Afrika. Norge brukte 977,7 millioner kroner av sin bilaterale bistand i 2003 til aids-relaterte tiltak internasjonalt. Av det totale beløpet gikk 434,0 (44,4 prosent) millioner kroner til aidsspesifikke tiltak.

Norske midler til kampen mot hiv/aids blir kanalisert både gjennom stat-til-stat bistand, de store FN-organisasjonene, globale fond og frivillige organisasjoner. I tillegg skal også hiv/aids-perspektivet integreres i alle programmer vi støtter der det er relevant, f.eks i utdanningsprogrammer og vegprogrammer.

Stigma og diskriminering

Stigmatisering og diskriminering av personer med hiv utgjør et av de største hindrene både for forebygging og behandling. Derfor har UNAIDS hatt dette som hovedtema for hiv/aids-arbeidet i 2002 og 2003. Stigmaet og skammen knyttet til hiv/aids vanskeliggjør åpen debatt, hemmer informasjonsarbeidet og skremmer folk fra å teste seg. Grunnene er bl.a. manglende informasjon, ulike myter om hvordan hiv smitter, fordommer og holdninger til seksualitet. Dette har ført til at statsledere og politikere ikke i tilstrekkelig grad har tatt epidemien på alvor.

Forebygging vs behandling

Den globale innsatsen mot hiv/aids har hittil vært fokusert på forebygging, særlig fordi medisinsk behandling har vært for dyrt. I den senere tid har nye aidsmedisiner kommet på markedet, og prisene har gått ned etter påtrykk fra flere hold. Retten til behandling er nå høyt på den internasjonale agendaen. Behandling av og omsorg for personer med hiv reduserer de enorme sosiale og økonomiske konsekvensene av epidemien, og er samtidig et viktig virkemiddel i forebyggingsarbeidet.

Diskusjonen internasjonalt har nå gått fra hvorvidt vi skal støtte dyre behandlingskomponenter i aidsprogrammer til hvordan vi skal klare det. I Afrika har kun 1 prosent av de hivsmittede tilgang til behandling. Verdens helseorganisasjon (WHO) har satt seg et mål at tre millioner hivsmittede skal få behandling innen 2005.

Det er flere utfordringer knyttet til medisinsk behandling av hiv. Mange er redde for at den store satsningen på behandling vil gå på bekostning av forebygging.

Eksempler fra norsk utviklingssamarbeid

- Norge samarbeider med en rekke land i kampen mot hiv/aids. Malawi er ett av Norges sju hovedsamarbeidsland og ligger i det sørlige Afrika. Hiv/aids er en av fire hovedsektorer i Norges utviklingssamarbeid med Malawi. Zambia er også et hovedsamarbeidsland med en stor hiv/aidsportefølje. Begge disse landene er hardt rammet av fattigdom og hiv/aids. Norge har bidratt aktivt til at landene skal utvikle nasjonale aidsprogram som også andre givere kan gå inn og støtte.
- I Malawi støtter Norge et nytt stort nasjonalt aidsprogram sammen med andre internasjonale givere, deriblant Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM). Norge, som også administrerer Sveriges bistand til Malawi, skal bidra med over 50 mill. kroner de neste tre årene til programmet. Malawis nasjonale aidsprogram legger opp til en storstilt opptrapping av tilbudet av aidsbehandling. Forebygging er også høyt prioritert i programmet. Innen 2008 skal andelen som får frivillig rådgivning og testing øke fra 1,5 prosent av befolkningen til minst 10 prosent.
- Norge støtter hiv/aidsarbeidet i Malawi også gjennom andre kanaler. Kirkens Nødhjelp får midler til å samarbeide med kirkene i Malawi, som driver 40 prosent av helsetjenesten i landet. Norge støtter også organisasjonen Banja La Mtsogolo, som driver med forebygging rettet mot ungdom og som har 29 klinikker over hele landet.

Regional HIV/AIDS statistics and features, end of 2003

Kilde: UNDP

	Adults & children living with HIV/AIDS	Adults & children newly infected with HIV	Adult prevalence rate (%)*	Adult & child deaths due to AIDS
Sub-Saharan Africa	25.0-28.2 million	3.0-3.4 million	7.5-8.5	2.2-2.4 million
North Africa & Middle East	470 000-730 000	43 000-67 000	0.2-0.4	35 000-50 000
South and South-East Asia	4.6-8.2 million	610 000-1.1 million	0.4-0.8	330 000-590 000
East Asia & Pacific	700 000-1.3 million	150 000-270 000	0.1-0.1	32 000-58 000
Latin America	1.3-1.9 million	120 000-180 000	0.5-0.7	49 000-70 000
Caribbean	350 000-590 000	45 000-80 000	1.9-3.1	30 000-50 000
Eastern Europe & Central Asia	1.2-1.8 million	180 000-280 000	0.5-0.9	23 000-37 000
Western Europe	520 000-680 000	30 000-40 000	0.3-0.3	2 600-3 400
North America	790 000-1.2 million	36 000-54 000	0.5-0.7	12 000-18 000
Australia & New Zealand	12 000-18 000	700-1000	0.1-0.1	<100
Total	40 million (34-46 million)	5 million (4.2-5.8 million)	1.1% (0.9-1.3)	3 million (2.5-3.5 million)

- I Zambia er Norge en aktiv samarbeidspartner for det nasjonale aidsrådet som skal koordinere innsatsen i landet. Norge har vært med på å bygge opp Zambias nasjonale aidsnettverk (ZKAN), som har 300 medlemsorganisasjoner. ZKAN etablerer et søknadsbasert tilskuddssystem som skal kanalisere midler til organisasjoner på lokalplanet.
- I flere samarbeidsland støtter Norge store byggearbeider blant annet innen veg og vannkraft. Slike anlegg samler mange menn over lengre perioder, noe som ofte bringer med seg økt prostitusjon. Lokale forebyggende tiltak på anleggsområder har vist gode resultater.
- Under transport av nødhjelp i Malawi har man eksperimentert med å ansette sjåførens ektefelle slik at de begge reiser sammen, for å unngå at transportveiene også blir smitteveier.
- Norge bidrar også med midler gjennom FN og de globale fondene. Norge planlegger i 2004 å bidra med 115 millioner kroner til UNAIDS, 125 millioner til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) og 15 millioner til Det internasjonale aidsvaksineinitiativet (IAVI).

Utfordringer som Norge har særlig fokus på

- Beskytte og hjelpe foreldrelose barn
- Hindre smitte fra mor til barn
- Forebygging blant ungdommer
- Oppmuntre menn til aktivt engasjement i kampen mot hiv/aids og fremme mannens ansvar
- Utvikle og støtte strategier som fokuserer på arbeidsplassen og arbeidsmiljøet i samarbeid med næringsliv, fagforeninger og den uformelle sektoren
- Motvirke sosial ekskludering og stigmatisering forbundet med hiv/aids, og fokus på menneskerettigheter for personer med hiv
- Gjøre behandlingsmulighetene billigere og lettere tilgjengelige
- Bidra til å utvikle fungerende nasjonale aids institusjoner og til koordinering og harmonisering av innsatsene på landnivå

Godt styresett

Godt styresett innebærer god forvaltning av økonomiske ressurser, en ansvarlig økonomisk politikk og aktiv bekjempelse av korrupsjon.

Godt styresett er en sentral forutsetning for et godt og effektivt utviklingssamarbeid. Et godt styresett kjennetegnes ved en fungerende rettsstat og en økonomisk politikk som bidrar til å bekjempe fattigdom.

Fagområdet styresett omfatter:

- demokrati, inkl. støtte til nasjonal forsamlinger, valg, uavhengige medier
- forvaltningsreformer og desentralisering
- anti-korrupsjonsarbeid
- fredsbygging, postkonflikt bistand og GAP problematikk
- institusjonelle forhold og institusjonell bærekraft ved programmer og prosjekter
- rettsstat og rettsreform
- menneskerettigheter
- kvinner og likestilling
- sivil samfunns utvikling
- offentlig finansforvaltning

Bistand til godt styresett skjer gjennom alle kanaler som Norge bruker; gjennom bilateral stat til stat bistand, via frivillige organisasjoner og gjennom multilateral bistand. Godt styresett har en sentral plass i de politiske føringene for norsk bistand, og skal være et innsatsområde i *alle* samarbeidsland. I hovedsamarbeidslandene og de fleste sentrale samarbeidsland har de norske ambassadene ambisjoner om å følge aktivt med i nasjonale reformprosesser. Gjennom policydialogen med myndighetene og andre givere, er det mulig å være en pådriver for reform. Muligheten for å ha en konstruktiv dialog med myndighetene gjør at bistanden i stor grad knyttes opp mot landenes egne reformprosesser, gjennom finansiell støtte til finansforvaltning, desentralisering, forvaltningsreformer og sektorprogrammer.

Støtten til aktører i det sivile samfunn er også betydelig, og mange ambassader ønsker å bruke den strategisk til å styrke endringsagenter i samfunnet. I andre stabile land, hvor utviklingssamarbeid er mer begrenset, er innsatsen gjerne prosjektpreget og i større grad konsentrert rundt støtte til det sivile samfunnet.

Bistand til land i konflikt eller til land som nettopp har kommet ut av konflikt er viktig. Det er nødvendig å tenke gjennom innretningen av bistandsprogrammene i lys av situasjonen. Et gjennomgående trekk ved land som i varierende grad er i konflikt eller postkonflikt, er usikkerheten knyttet til hele bistandsplanleggningen og vanskelighetene med å etablere stabile og forutsigbare rammer rundt innsatsen. Her er det behov for å kunne velge fleksible løsninger og alternative kanaler, samtidig som man tenker langsiktig i forhold til fattigdomsreduksjon.

Behovet for å finne fredelige løsninger er sentralt i utviklingssamarbeidet og tilknytningen til godt styresett skjer i stor grad gjennom å fokusere på slike løsninger. Styresettdimensjonen er konsentrert rundt tiltak knyttet til menneskerettigheter, fred og forsoning. Kompetanseoppbygging i justissektoren og rettsstaten vektlegges samt konkret freds- og forsoningsarbeid knyttet til demobilisering, mineryddingsprogrammer etc.

Grasrota må med:

I Pakistan støtter Norad blant annet kvinner som daglig møtes i private hjem for å få lese og skriveopplæring gjennom organisasjonen Working Women Organisation. De lærer også om menneskerettigheter og hvordan de kan framføre disse i møte med lokale styresmakter. Organisasjonen hjelper også kvinnene med å få solgt varene de produserer i hjemmene sine på markedet. Under det siste lokalvalget i Pakistan var målet å få 33 prosent kvinner inn i kommunestyrene. Det greide de. Problemet er at svært mange av disse kvinnene verken kan lese eller skrive og de har heller ikke penger til bussen for å komme på kommunestyremøtene. Norad støtter nå opplæringsprogrammer for disse kvinnene.

I Tanzania har Norge, sammen med en rekke andre givere, støttet den nasjonale lokalforvaltningsreformen. Reformen tar sikte på å overføre det politiske og forvaltningsmessige ansvaret for all tjenesteyting til distriktene. Reformen har pågått siden 1998 og selv om prosessen har gått sakte, har mange distrikter etter hvert bygd opp en rimelig god kapasitet og kompetanse for å ivareta de oppgavene som blir pålagt dem. En viktig del av reformen har vært oppbygging av finansforvaltningskunnskap på lokalt plan. Her har mange distrikter nå innført databaserte systemer og rutiner som medfører en betydelig bedre kontroll med og oppfølging av økonomistyringen i distriktene. Planleggingskapasiteten er også blitt forbedret, selv om mange distrikter fremdeles er relativt svake. I samhandling med andre sektorbaserte desentraliseringsreformer, blant annet innenfor helse og utdanning, har det skjedd relativt store endringer i tjenestetilbudet på lokalt plan i de senere årene. Både myndighetene og giverne er enige om at denne reformprosessen er avgjørende for fattigdomsbekjempelsen og at den fortsatt vil bli prioritert.

Frie valg er en forutsetning for demokratisk utvikling. Foto: Norad

Partner Countries

Main Partner Countries

Africa

Malawi
Mozambique
Tanzania
Uganda
Zambia

Asia

Bangladesh
Nepal

Other Partner Countries

Africa

Angola
Eritrea
Ethiopia
Mali
Nigeria
South Africa
Zimbabwe

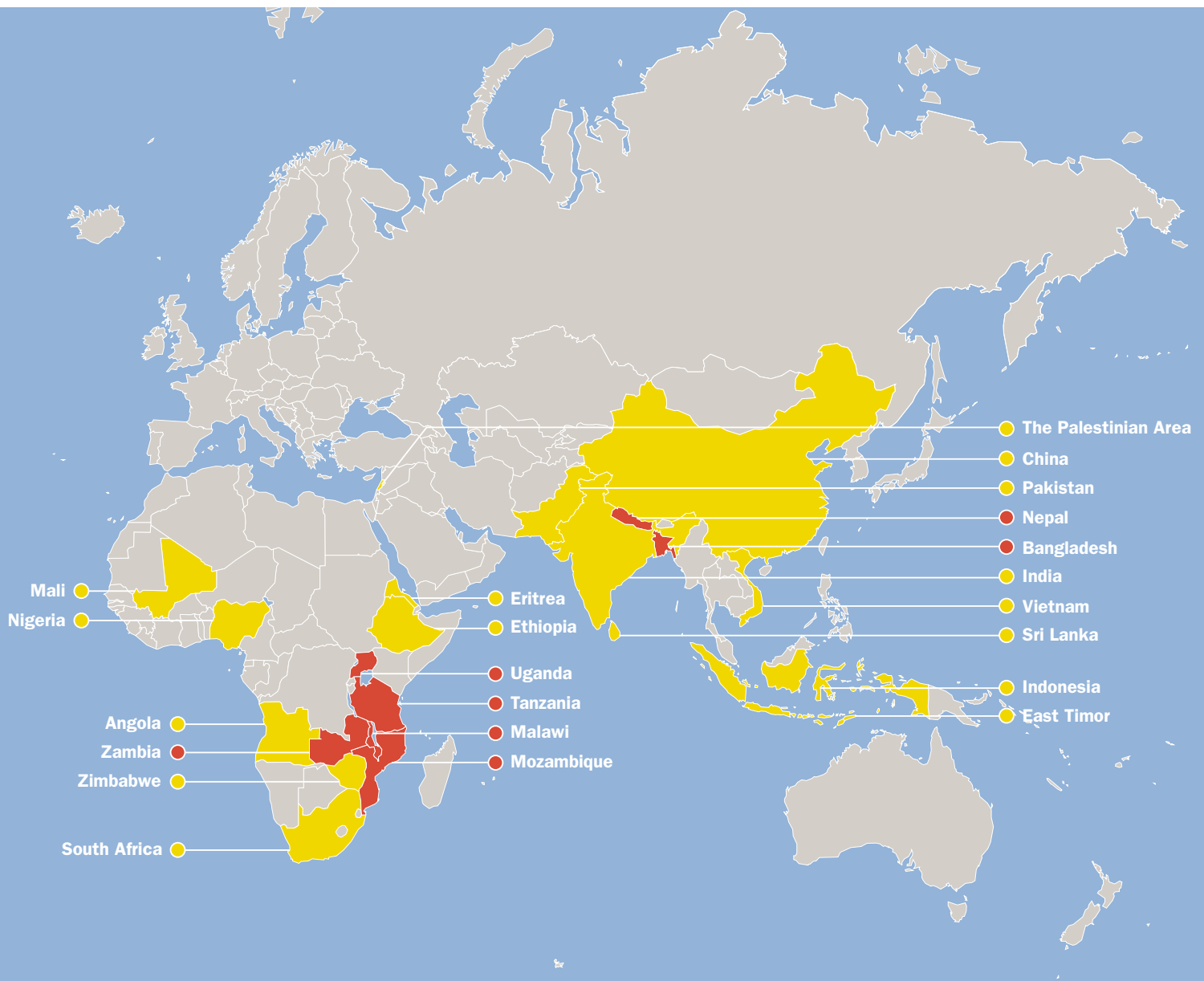
Asia

India
Indonesia
China
Pakistan
The Palestinian Area
Sri Lanka
Vietnam
East Timor

Latin America

Guatemala
Nicaragua

Jeg drømmer om å bli advokat.
For da kan jeg forsvare
kvinner som har blitt
mishandlet av mennene sine.

Jenifer Karina Ramones (15 år), Guatemala

Norad

Direktoratet for utviklingssamarbeid
Pb. 8034 Dep, 0030 OSLO.
Ruseløkkveien 26, Oslo
Telefon 22 24 20 30
Faks 22 24 20 31

Design: See Design
Omslag: See Design/Casa Comal
Trykk: Mediehuset GAN

ISBN 82-7548-147-3

Innledning

Statistikk

Innhold

Statistikk Norad 4

Statistikk Total 17

Statistikk for norsk utviklingssamarbeid omhandler statistikk for både Norad og Utenriksdepartementet.

De 28 første tabellene omhandler bistand fra Norad. I 2003 forvaltet Norad 4,9 milliarder kroner. Om lag 37 prosent ble brukt i de sju hovedsamarbeidslandene Malawi, Mosambik, Tanzania, Uganda, Zambia, Bangladesh og Nepal. Om lag 28 prosent gikk til kategorien andre samarbeidsland; Angola, Eritrea, Etiopia, Mali, Nigeria, Sør-Afrika, Zimbabwe, India, Indonesia, Kina, Pakistan, Palestinske områder, Sri Lanka, Vietnam, Øst-Timor, Guatemala og Nicaragua. Resten, om lag 35 prosent, gikk gjennom norske- og multilaterale organisasjoner til nærmere 60 andre land.

De 19 neste tabellene omhandler bistand fra både Norad og Utenriksdepartementet. Total norsk brutto bistand, inkludert administrasjon, var i 2003 på 14,5 milliarder kroner. Det utgjorde 0,92 prosent av bruttonasjonalinntekt.

Denne statistikken er også tilgjengelig på www.norad.no. Dersom du har spørsmål knyttet til statistikken, kan de rettes til Norads informasjonssenter, telefon: +47 22 24 20 60 eller e-post: informasjonssenteret@norad.no.

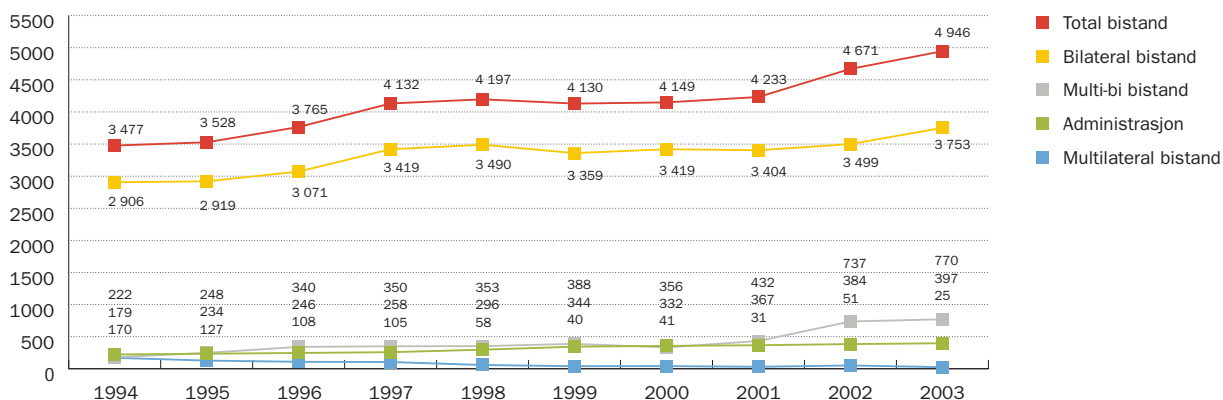

Tove Strand

Statistikk Norad 03

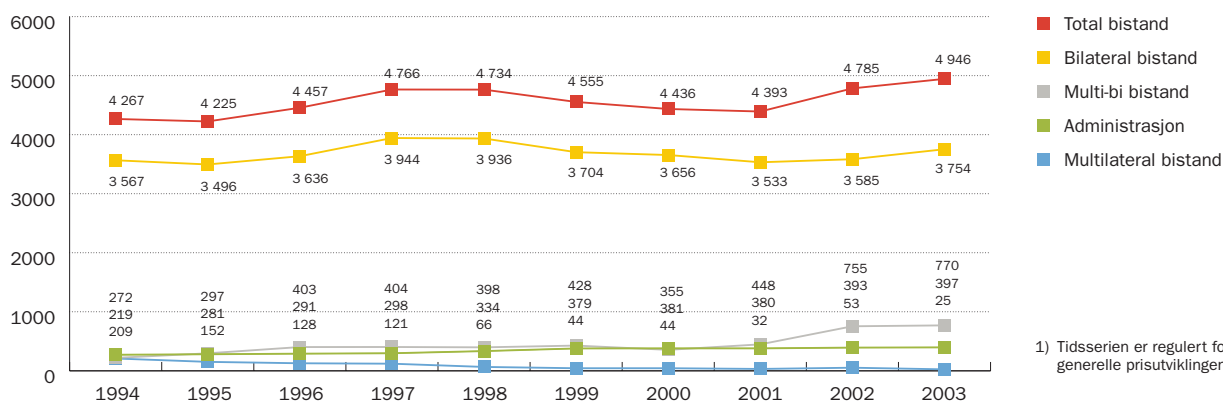
Tabell 1. Total brutto bistand gjennom Norad 1994-2003

(NOK mill.)

Tabell 2. Indeksregulert¹⁾ total brutto bistand gjennom Norad 1994-2003

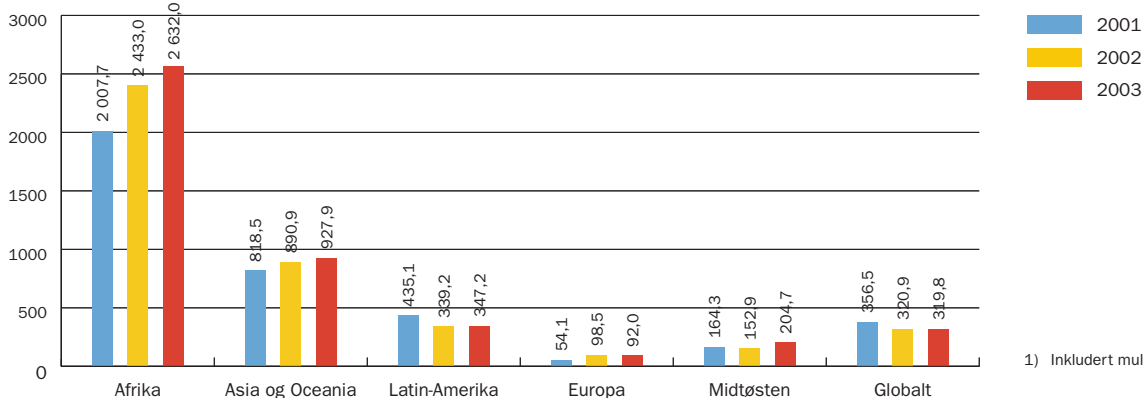
(NOK mill.)

1) Tidsserien er regulert for den generelle prisutviklingen 2003.

Tabell 3. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på hovedregioner 2001-2003

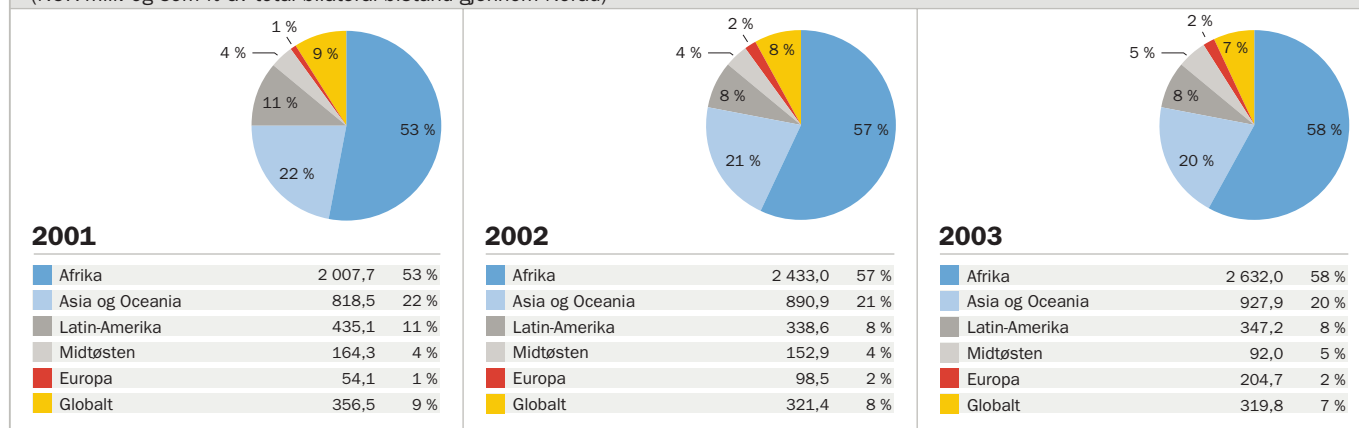
(NOK mill.)

1) Inkludert multi-bi bistand.

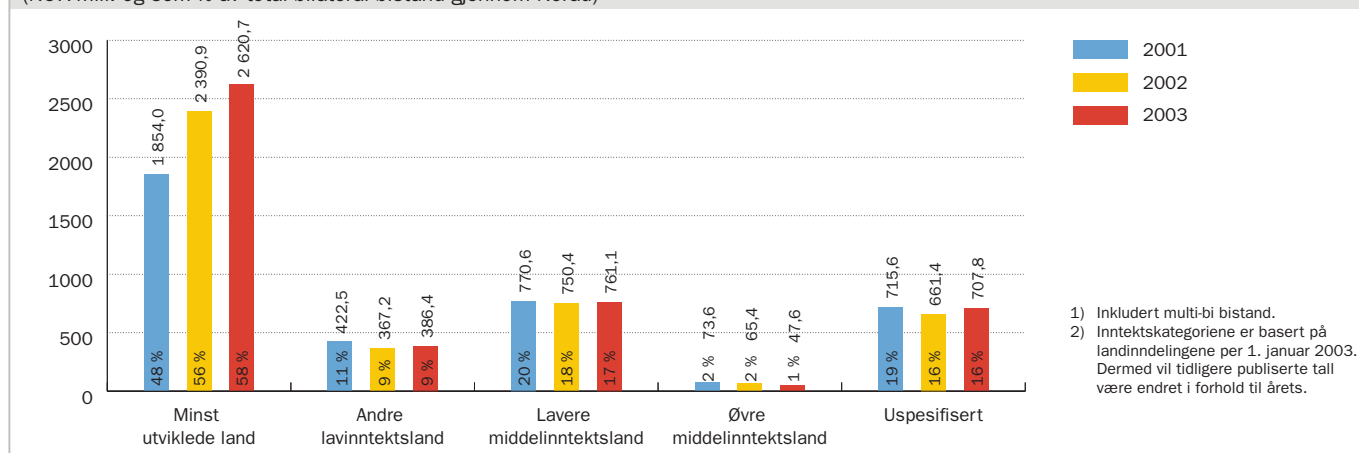

Tabell 4. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på hovedregioner 2001-2003
(NOK mill. og som % av total bilateral bistand gjennom Norad)

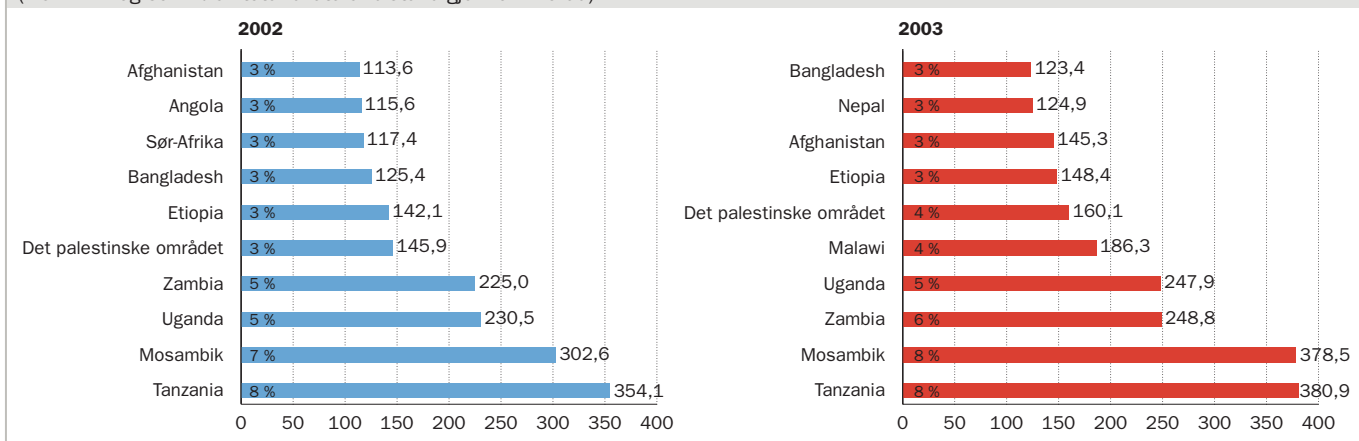
1) Inkludert multi-bi bistand.

Tabell 5. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på inntektskategorier²⁾ 2001-2003
(NOK mill. og som % av total bilateral bistand gjennom Norad)

1) Inkludert multi-bi bistand.
2) Inntektskategoriene er basert på landinndelingene per 1. januar 2003. Dermed vil tidligere publiserte tall være endret i forhold til årets.

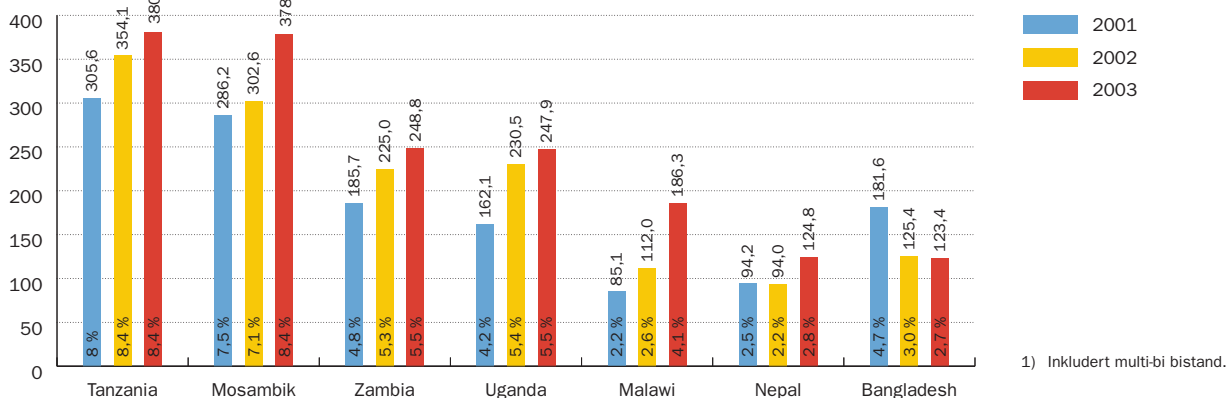
Tabell 6. De ti største motakerne av bilateral bistand¹⁾ i 2002 og 2003
(NOK mill. og som % av total bilateral bistand gjennom Norad)

1) Inkludert multi-bi bistand.

Tabell 7. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til hovedsamarbeidsland 2001-2003

(NOK mill. og som % av total bilateral bistand gjennom Norad)

Tabell 8. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på DAC-sektorer²⁾ og hovedregioner, 2003

(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand gjennom NORAD)

	Afrika	Asia og Oceania	Latin-Amerika	Europa	Midtøsten	Globalt Uspesifisert	Totalt	
111 Utdanning	110 215	25 409	18 281		1 432	8 599	163 936	3,6 %
112 Grunnutdanning	182 518	138 961	26 999		27 651	4 236	380 365	8,4 %
113 Videregående utdanning	12 724	5 015	769	1 668	747		20 924	0,5 %
114 Universitets- & høyskoleutd.	92 834	7 468	2 326		562	64 313	167 503	3,7 %
Sum 110 Utdanning	398 291	176 853	48 376	1 668	30 392	77 147	732 728	16,2 %
121 Helse, generell	215 519	13 213	15 981	250	2 982	4 736	252 681	5,6 %
122 Primærhelse	68 203	21 663	2 049	6 938	2 564	2 868	104 284	2,3 %
Sum 120 Helse	283 721	34 875	18 030	7 188	5 546	7 604	356 965	7,9 %
130 Befolkningsprog. og reprod. helse	149 574	10 604	12 145	445	1 555	5 239	179 561	4,0 %
140 Vannforsyning & sanitær	21 454	16 318	8 832	16 903	19 204	5 994	88 705	2,0 %
150 Off. forvaltning og folkelig deltakelse	408 791	138 333	112 093	19 729	30 060	60 227	769 233	17,0 %
160 Annen sosial infrastruktur og tjenester	167 969	78 098	31 114	5 398	53 469	16 768	352 816	7,8 %
210 Transport og lagerhold	120 907	6 924				822	128 653	2,8 %
220 Kommunikasjon	4 975	1 665	1 154	3 900		8 156	19 850	0,4 %
230 Energi	189 478	82 346	3 023	6 050	45 273	8 336	334 505	7,4 %
240 Bank og finansielle tjenester	21 729	13 259	5 735		1 580	1 361	43 664	1,0 %
250 Næringsliv og andre tjenester	23 330	39 539	543	2 596		4 102	70 109	1,5 %
311 Landbruk	115 246	6 925	35 711	17 089	3 661	8 281	186 914	4,1 %
312 Skogbruk	12 631	6 913	668			134	20 346	0,4 %
313 Fiske	70 639	9 782	1 458			3 794	85 674	1,9 %
321 Industri	7 349	10 291	112	1 360		2	19 115	0,4 %
322 Mineralressurser og gruvedrift	6 768	1 644	500				8 912	0,2 %
323 Bygg	500						500	0,0 %
331 Handelspolitikk og reguleringer	3 567	5 982	1 373			5 102	16 025	0,4 %
332 Turisme	3 401	495		730			4 626	0,1 %
410 Multisektoriell miljøinnsats	78 307	66 561	13 707			29 239	187 815	4,2 %
420 Multisektoriell kvinner og utvikling (WID)	26 354	23 811	11 702	7 005	1 902	9 824	80 599	1,8 %
430 Annen multisektoriell innsats	118 454	184 216	25 630	1 947	11 536	27 095	368 878	8,2 %
Sum 400 Multisektor	223 115	274 589	51 040	8 953	13 438	66 159	637 293	14,1 %
500 Varebistand og generell programbistand	293 230	2 162				81	295 473	6,5 %
600 Tiltak vedrørende gjeld								
700 Nødhjelp	77 939	140	9 842		505	826	89 252	2,0 %
998 Ualloktert/uspesifisert	27 386	10 207	5 461			39 640	82 693	1,8 %
Total	2 631 991	927 944	347 209	92 008	204 684	319 775	4 523 612	100,0 %

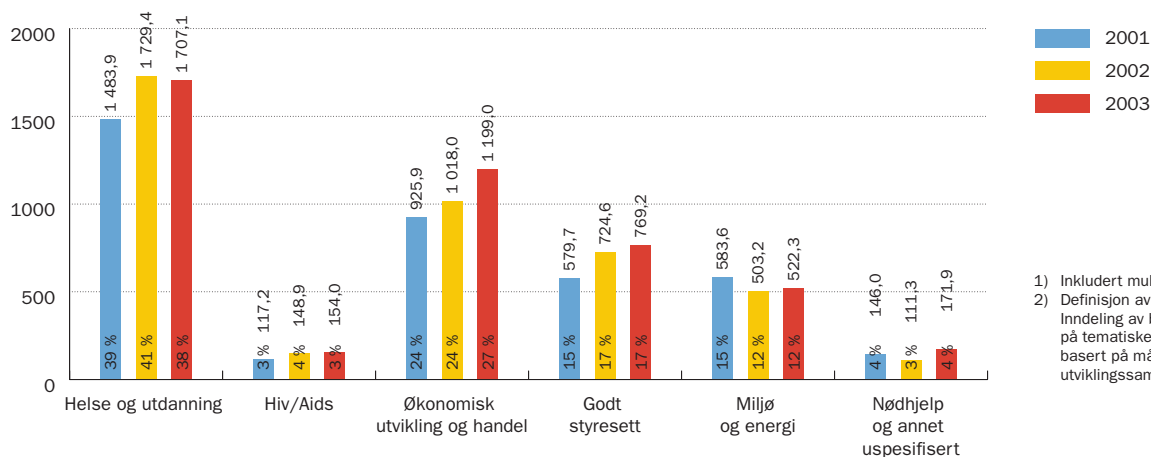
1) Inkludert multi-bi bistand.

2) Definisjon DAC-sektor: Betegnelse som har til hensikt å kartlegge hvilket område innen mottakerens økonomiske eller sosiale struktur, bistanden hovedsakelig er ment å støtte.

Statistikk Norad 03

Tabell 9. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på resultatområder²⁾ i 2001-2003

(NOK mill. og som % av total bilateral bistand gjennom Norad)

1) Inkludert multi-bi bistand.
2) Definisjon av resultatområder: Inndeling av bilateral bistand på tematiske satsingsområder, basert på mål for norsk utviklingssamarbeid.

Tabell 10. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på hovedregioner, hovedsamarbeidsland og resultatområder, 2003

(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand til gjeldende land/region)

	Helse og utdanning		Hiv/Aids		Økonomisk utvikling og handel		Godt styresett		Miljø og energi		Nødhjelp og annet uspesifisert		Totalt	
Afrika														
Tanzania	109 859	28,8 %	7 543	2,0 %	211 965	55,6 %	24 589	6,5 %	26 716	7,0 %	260	0,1 %	380 932	100 %
Mosambik	126 044	33,3 %	12 495	3,3 %	92 648	24,5 %	59 533	15,7 %	87 259	23,1 %	555	0,1 %	378 535	100 %
Zambia	124 954	50,2 %	25 151	10,1 %	43 104	17,3 %	24 536	9,9 %	30 137	12,1 %	945	0,4 %	248 827	100 %
Uganda	102 768	41,4 %	5 838	2,4 %	77 723	31,3 %	23 447	9,5 %	36 430	14,7 %	1 731	0,7 %	247 937	100 %
Malawi	51 609	27,7 %	13 272	7,1 %	72 451	38,9 %	29 985	16,1 %	18 634	10,0 %	356	0,2 %	186 307	100 %
Andre land	401 727	44,0 %	31 794	3,5 %	167 686	18,4 %	178 380	19,5 %	42 425	4,6 %	90 820	9,9 %	912 832	100 %
Afrika Uspesifisert	43 975	15,9 %	32 085	11,6 %	95 400	34,5 %	68 321	24,7 %	26 185	9,5 %	10 657	3,9 %	276 622	100 %
Sum Afrika	960 936	36,5 %	128 178	4,9 %	760 976	28,9 %	408 791	15,5 %	267 785	10,2 %	105 325	4,0 %	2 631 991	100 %
Asia og Oceania														
Nepal	82 206	65,8 %	875	0,7 %	3 365	2,7 %	20 786	16,6 %	17 340	13,9 %	298	0,2 %	124 872	100 %
Bangladesh	53 584	43,4 %	546	0,4 %	36 800	29,8 %	9 774	7,9 %	22 724	18,4 %	2	0,0 %	123 429	100 %
Andre land	198 632	31,1 %	5 010	0,8 %	227 171	35,5 %	104 993	16,4 %	95 640	15,0 %	7 734	1,2 %	639 180	100 %
Asia Uspesifisert	6 903	17,1 %	2 973	7,3 %	12 294	30,4 %	2 779	6,9 %	13 203	32,6 %	2 312	5,7 %	40 464	100 %
Sum Asia og Oceania	341 325	36,8 %	9 404	1,0 %	279 630	30,1 %	138 333	14,9 %	148 907	16,0 %	10 347	1,1 %	927 944	100 %
Latin-Amerika														
Alle land	121 396	42,8 %	9 011	3,2 %	36 170	12,7 %	99 026	34,9 %	5 800	2,0 %	12 286	4,3 %	283 688	100 %
Latin-Amerika uspesifisert	15 184	23,9 %	1 944	3,1 %	19 380	30,5 %	13 066	20,6 %	10 930	17,2 %	3 017	4,7 %	63 521	100 %
Sum Latin-Amerika	136 580	39,3 %	10 955	3,2 %	55 549	16,0 %	112 093	32,3 %	16 730	4,8 %	15 303	4,4 %	347 209	100 %
Europa														
Alle land	36 542	43,0 %	445	0,5 %	27 622	32,5 %	14 302	16,8 %	6 050	7,1 %			84 961	100 %
Europa uspesifisert	1 620	23,0 %					5 427	77,0 %					7 046	100 %
Sum Europa	38 162	41,5 %	445	0,5 %	27 622	30,0 %	19 729	21,4 %	6 050	6,6 %			92 008	100 %
Midtøsten														
Alle land	112 555	55,1 %			16 291	8,0 %	29 720	14,5 %	45 273	22,2 %	505	0,2 %	204 344	100 %
Midtøsten uspesifisert							340	100,0 %					340	100 %
Sum Midtøsten	112 555	55,0 %			16 291	8,0 %	30 060	14,7 %	45 273	22,1 %	505	0,2 %	204 684	100 %
Globalt uspesifisert	117 578	36,8 %	4 999	1,6 %	58 929	18,4 %	60 227	18,8 %	37 575	11,8 %	40 467	12,7 %	319 776	100 %
Totalt	1 707 135	37,7 %	153 981	3,4 %	1 198 998	26,5 %	769 233	17,0 %	522 320	11,5 %	171 946	3,8 %	4 523 612	100 %

1) Inkludert multi-bi bistand.

Statistikk Norad 03

Tabell 11. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på hovedregion, land og budsjettpost 2003

(NOK 1000, % av total bilateral bistand gjennom NORAD og % av total bilateral bistand gjennom den enkelte budsjettpost)

	Kap. 150 Bistand til Afrika	Kap. 151 Bistand til Asia	Kap. 152 Bistand til Midtøsten	Kap. 153 Bistand til Mellom-Amerika	Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratutvikling	Kap. 161 Næringsutvikling	Kap. 162 Overgangsbi-stand (gap)	Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati	Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering	Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak	Totalt	% av total bilateral bistand
Afrika												
Angola	98 268				7 503				487	50	106 308	2,4 %
Botswana	4 161				4 854				993		10 007	0,2 %
Burkina Faso					1 000						1 000	0,0 %
Burundi					6 900		21 018				27 918	0,6 %
Egypt	3 215				323				280		3 817	0,1 %
Elfenbenskysten					792				50		842	0,0 %
Eritrea	44 933				6 739		4 500		21		56 193	1,2 %
Etiopia	115 073				19 864				13 428		148 366	3,3 %
Gambia					1 968						1 968	0,0 %
Ghana						1 183			2 463		3 646	0,1 %
Guinea-Bissau					233						233	0,0 %
Kamerun					4 060				49		4 109	0,1 %
Kapp Verde					49						49	0,0 %
Kenya	340				16 887						17 227	0,4 %
Kongo					5 673						150	0,0 %
Kongo (Dem Rep)					2 052		27 441				32 964	0,7 %
Lesotho					1 724						2 052	0,0 %
Liberia					4 702						1 724	0,0 %
Madagaskar	24 892				13 340		5 496		628		35 718	0,8 %
Malawi	149 777				22 020	18 634			4 555		186 307	4,1 %
Mali	28 361				2 595				1 688		52 069	1,2 %
Mauretania											2 595	0,1 %
Mosambik	286 440				25 571	60 044			6 238	243	378 535	8,4 %
Namibia	15 794				6 983	35			805		23 617	0,5 %
Niger					10 923						10 923	0,2 %
Nigeria	6 327				1 031	1 683				78	9 119	0,2 %
Rwanda					19 542		20 000				39 542	0,9 %
Senegal					7 846						7 846	0,2 %
Sierra Leone					1 823		25 000				26 823	0,6 %
Somalia					12 387		15 500				27 887	0,6 %
Sudan	1 080				41 808		67 275		45		110 207	2,4 %
Swaziland					2 732						2 732	0,1 %
Sør-Afrika	82 634				15 627	4 057			3 108		105 427	2,3 %
Tanzania	339 773				27 301	7 041			6 629	188	380 932	8,4 %
Uganda	179 885				35 045	22 983			9 933	92	247 937	5,5 %
Zambia	220 997				17 691	8 619			1 520		248 827	5,5 %
Zimbabwe	18 751				16 112				4 891		39 755	0,9 %
Afrika Uspesifisert	183 817				75 432	3 181	0		14 193	0	276 622	6,1 %
Totalt	1 804 518				441 129	127 459	186 230		72 004	650	2 631 991	58,2 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten	99,3 %				42,2 %	53,7 %	50,8 %		30,9 %	65,7 %	58,2 %	58,2 %
Asia og Oceania												
Afghanistan					25 288	34	120 000				145 322	3,2 %
Aserbajdsjan					3 083						3 083	0,1 %
Bangladesh		100 014			17 579	2 956		2 881			123 429	2,7 %
Bhutan		2 703			175	4 492		71			7 441	0,2 %
Burma					918						918	0,0 %
Filippinene					4 834	7 053					11 887	0,3 %
India		36 000			11 582	4 439		633			52 654	1,2 %
Indonesia		18 596			8 991	1 212		22			28 820	0,6 %
Kambodsja		3 400			7 107						10 507	0,2 %
Kina		20 344			16 116	4 262		9 095			49 817	1,1 %
Laos		4 797			1 719	17 051					23 567	0,5 %
Malaysia					1 031						1 031	0,0 %
Mongolia		4 971			6 036						11 007	0,2 %
Nepal		93 948			21 775	3 839		4 969	340		124 872	2,8 %
Nord-Korea												0,0 %
Pakistan		54 900			7 101	344		507			62 852	1,4 %
Papua Ny-Guinea					1603,8							
Sri Lanka		50 151			30 578	17 899	2500		3 852		104 980	2,3 %

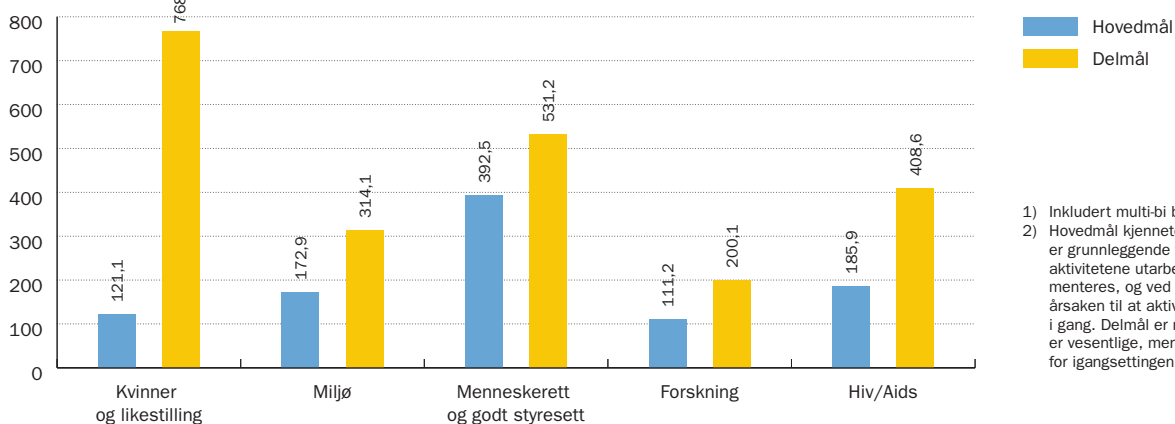
Statistikk Norad 03

	Kap. 150 Bistand til Afrika	Kap. 151 Bistand til Asia	Kap. 152 Bistand til Midtøsten	Kap. 153 Bistand til Mellom-Amerika	Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratutvikling	Kap. 161 Næringsutvikling	Kap. 162 Overgangsbiand (gap)	Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati	Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering	Kap. 166 Tilskudd til lynse tiltak	Totalt	% av total bilateral bistand
Thailand					323						323	0,0 %
Turkmenistan												0,0 %
Vietnam		44 475			13 627	10 319			6 552		74 972	1,7 %
Øst-Timor		43 898			2 038	2 458					48 394	1,1 %
Asia Uspesifisert		25 750			9 678	5 000			36		40 464	0,9 %
Totalt Asia og Oceania		503 947			191 183	81 358	122 500		28 617	340	927 944	20,5 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten		100,0 %			18,3 %	34,3 %	33,4 %		12,3 %	34,3 %	20,5 %	20,5 %
Latin-Amerika												
Belize					521						521	0,0 %
Bolivia					26 554						26 554	0,6 %
Brasil					18 033						18 033	0,4 %
Chile					2 758						2 758	0,1 %
Colombia					17 419						17 419	0,4 %
Costa Rica												0,0 %
Cuba				3 719	6 772	336					10 827	0,2 %
Dominikanske Rep					2 181	125					2 306	0,1 %
Ecuador					16 889						16 889	0,4 %
El Salvador				1 250	4 710						5 960	0,1 %
Guatemala				41 559	37 717			1 199			80 475	1,8 %
Haiti					996						996	0,0 %
Honduras				1 000	8 508						9 508	0,2 %
Jamaica					2 393						2 393	0,1 %
Mexico					221						221	0,0 %
Nicaragua				34 791	39 966	666		1 187			76 609	1,7 %
Paraguay					4 774						4 774	0,1 %
Peru					7 444						7 444	0,2 %
Latin Amerika Uspesifisert				40 593	19 126			3 803			63 521	1,4 %
Totalt Latin-Amerika				122 911	216 981	1 127		6 190			347 209	7,7 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten				97,6 %	20,7 %	0,5 %		2,7 %			7,7 %	7,7 %
Europa												
Albania								22 145	12		22 157	0,5 %
Bosnia-Herzegovina								52 092	53		52 146	1,2 %
Kroatia								9 980			9 980	0,2 %
Makedonia(Fyrom)								679			679	0,0 %
Tidl.Jugoslavia Uspe								7 046			7 046	0,2 %
Europa Uspesifisert												0,0 %
Totalt Europa								91 943	65		92 008	2,0 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten								100,0 %	0,0 %		2,0 %	2,0 %
Midtøsten												
Det palestinske omr.			101 326		37 359	16262			5 121		160 068	3,5 %
Irak							37505				37 505	0,8 %
Iran								70			70	0,0 %
Jordan					820						820	0,0 %
Libanon					5 539						5 539	0,1 %
Yemen					342						342	0,0 %
Midtøsten Uspesifisert					340						340	0,0 %
Totalt Midtøsten			101 326		44 400	16 262	37 505		5 191		204 684	4,5 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten			100,0 %		4,2 %	6,9 %	10,2 %		2,2 %		4,5 %	4,5 %
Globalt uspesifisert	11836	73		3 077	152 788	11 049	20 000		120 951		319 774	7,1 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten	0,7 %	0,0 %		2,4 %	14,6 %	4,7 %	5,5 %		51,9 %		7,1 %	7,1 %
Totalt	1 816 354	504 020	101 326	125 988	1 046 481	237 255	366 235	91 943	233 017	991	4 523 612	100,0 %
% av total bilateral bistand over budsjettposten	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

1) Inkludert multi-bi bistand.

Tabell 12. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til Afrika fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003

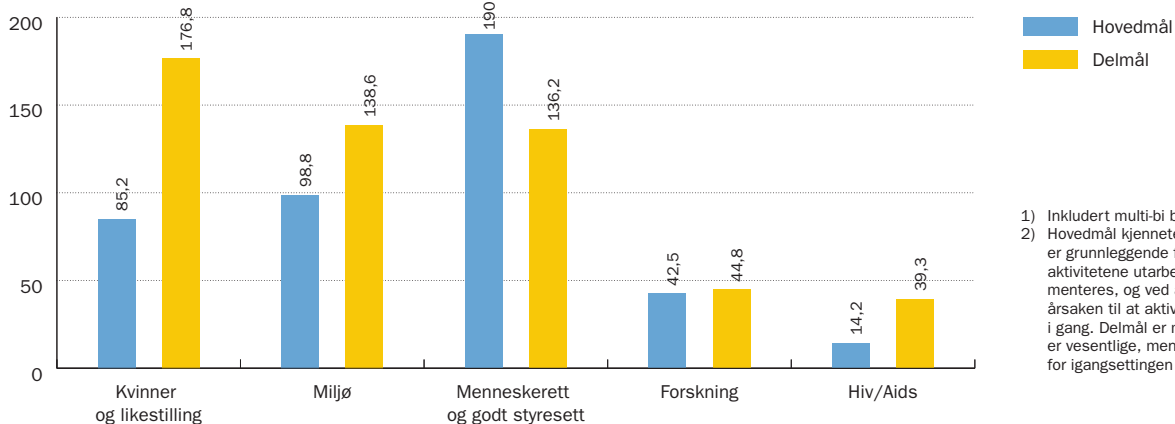
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsetninger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 13. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til Asia og Oceania fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003

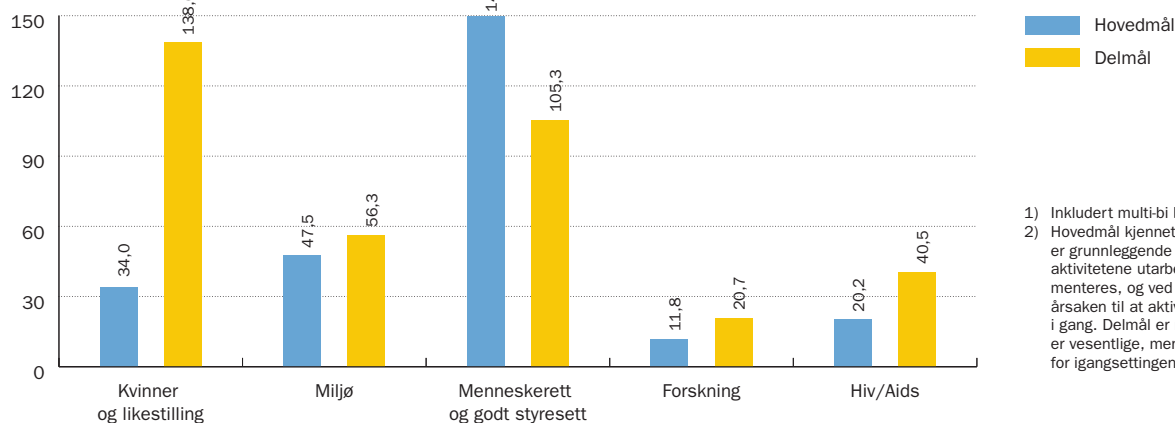
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsetninger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

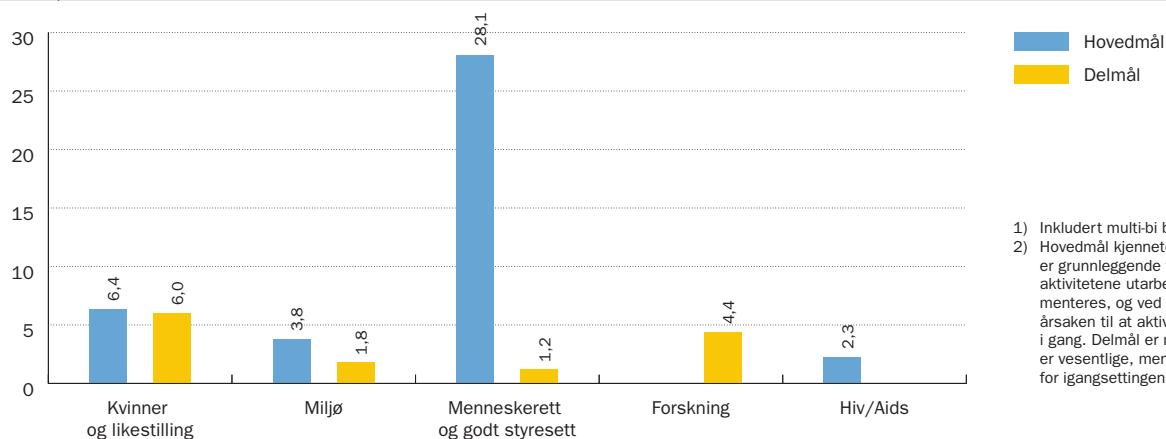
Tabell 14. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til Latin-Amerika fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003

(NOK mill.)

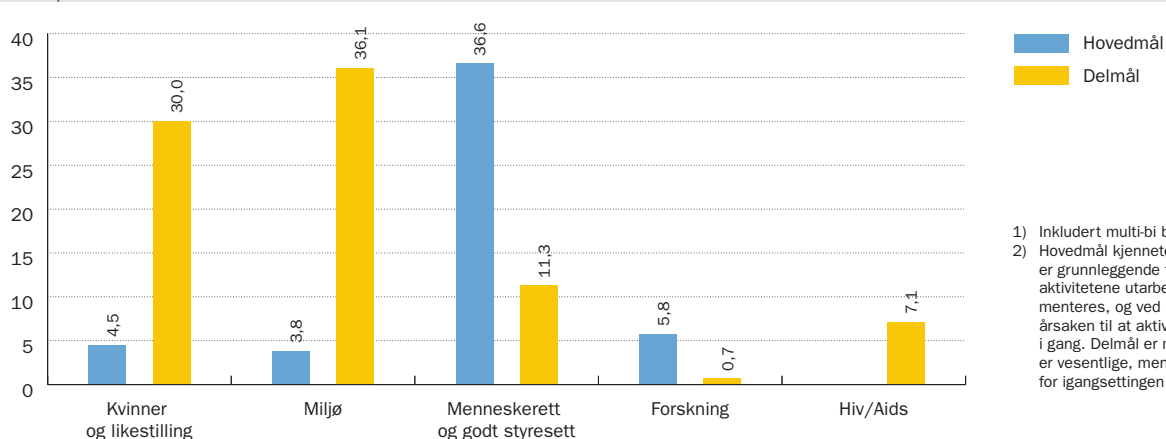
- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsetninger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 15. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til Europa fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003
(NOK mill.)

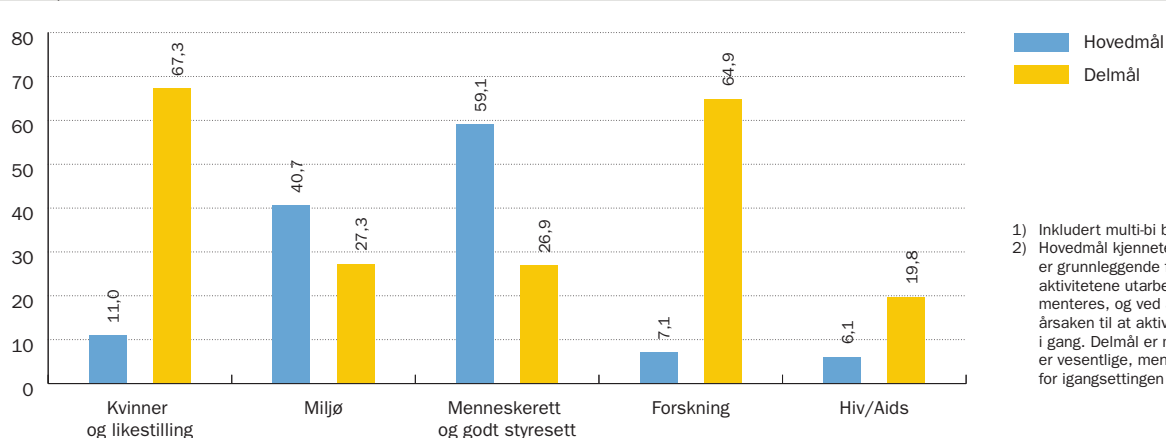
- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsettinger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 16. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til Midtøsten fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003
(NOK mill.)

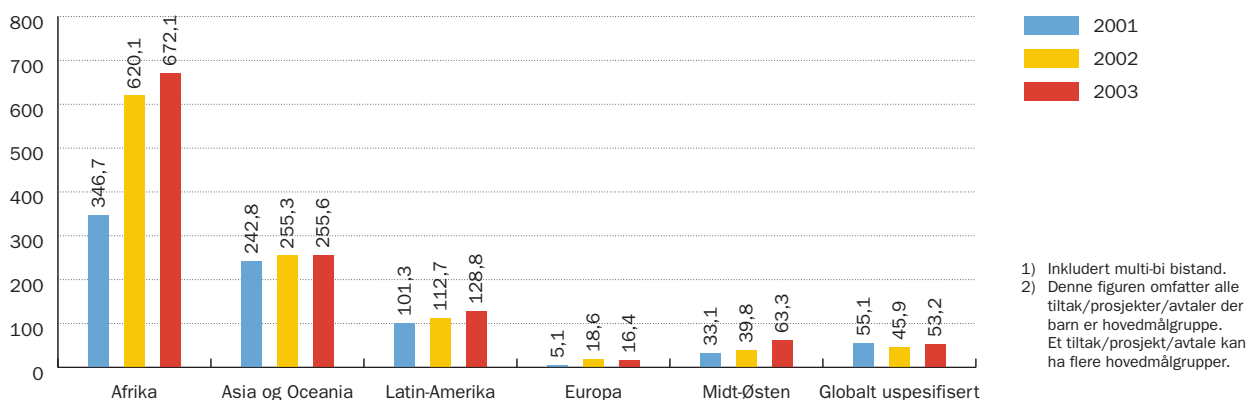
- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsettinger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 17. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad til Globalt uspesifisert fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003
(NOK mill.)

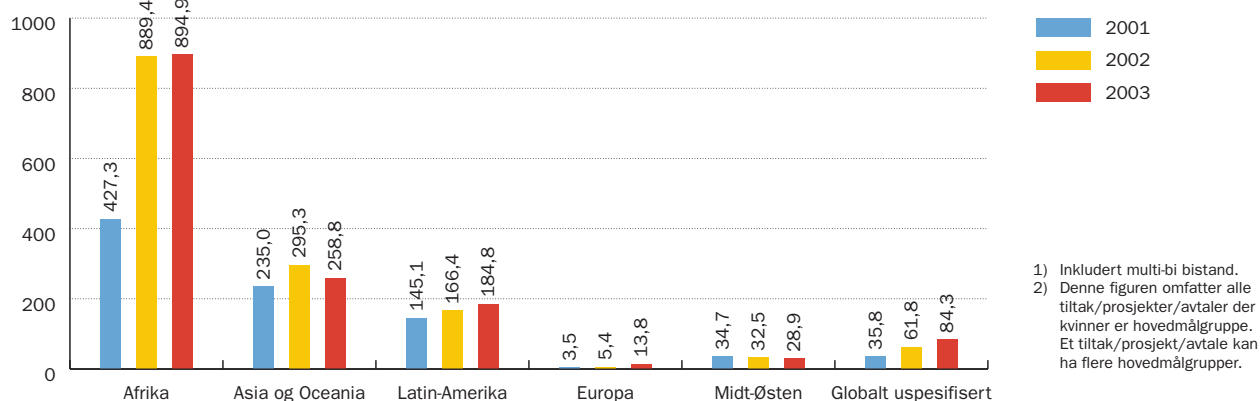

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsettinger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

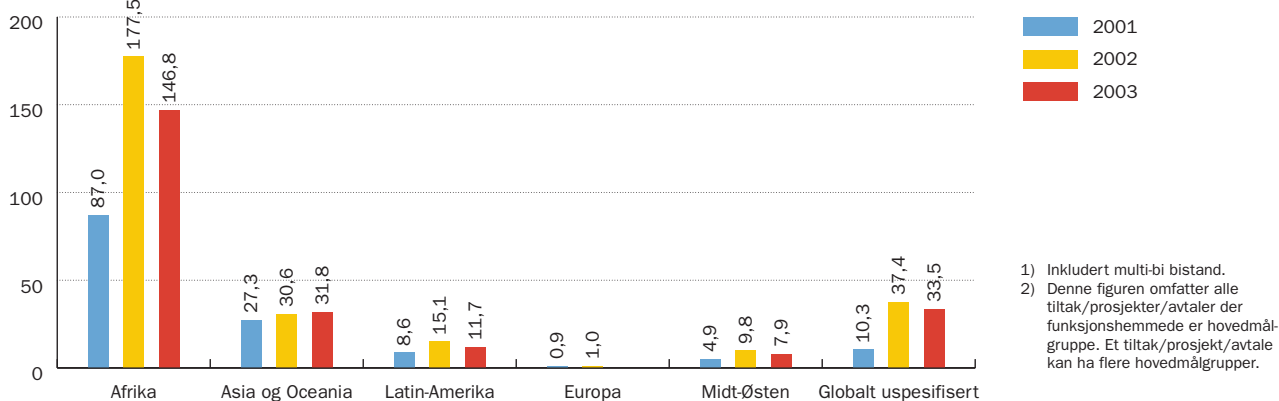
Tabell 18. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad der hovedmålgruppen²⁾ er barn 2001-2003
(NOK mill.)

Tabell 19. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad der hovedmålgruppen²⁾ er kvinner 2001-2003
(NOK mill.)

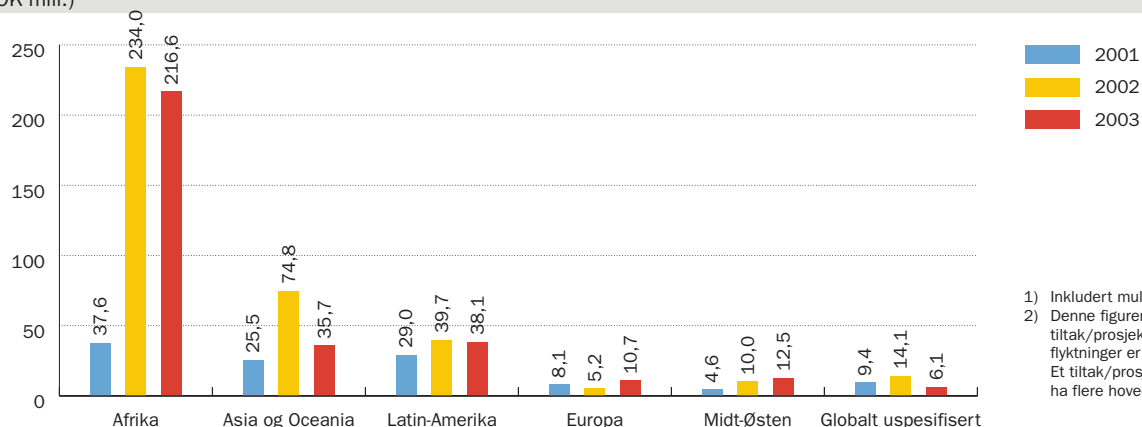

Tabell 20. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad der hovedmålgruppen²⁾ er funksjonshemmede 2001-2003
(NOK mill.)

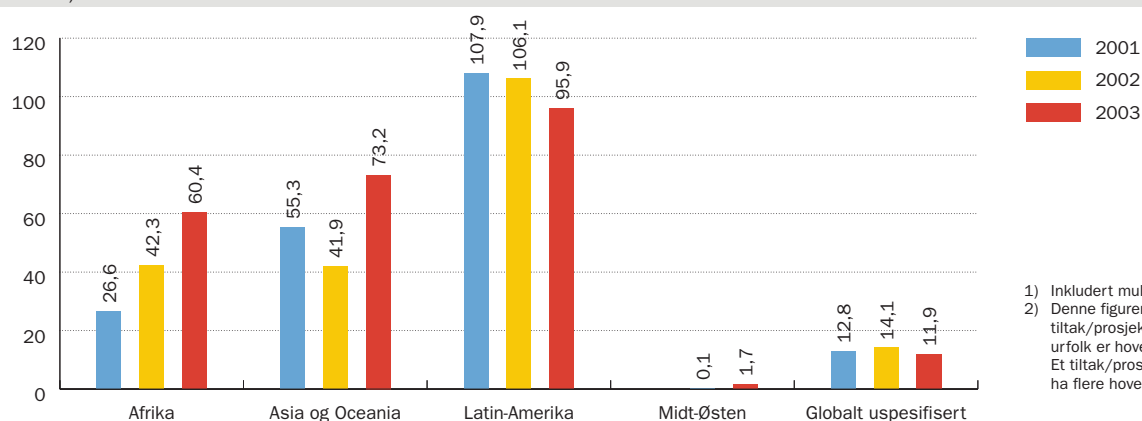

Tabell 21. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad der hovedmålgruppen²⁾ er flyktninger 2001-2003
(NOK mill.)

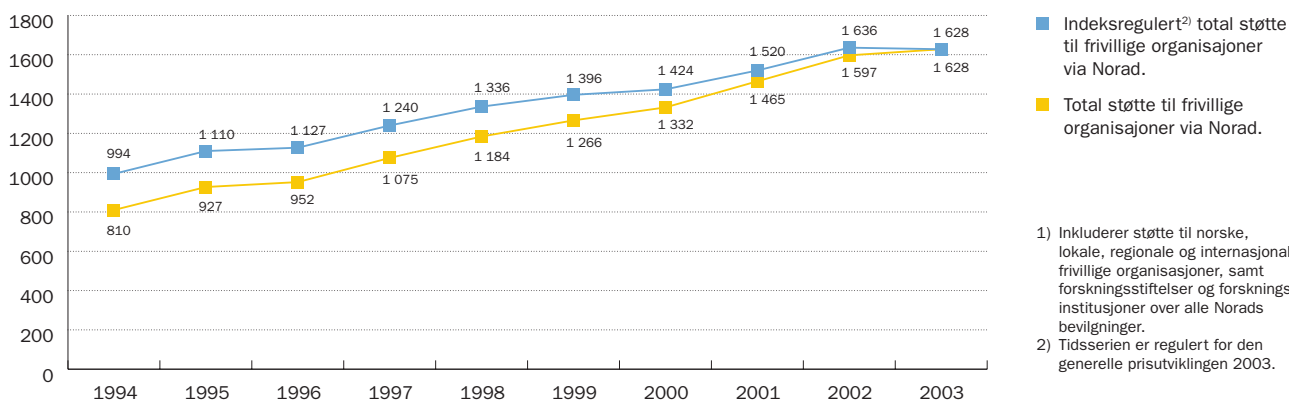
- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Denne figuren omfatter alle tiltak/prosjekter/avtaler der flyktninger er hovedmålgruppe. Et tiltak/prosjekt/avtale kan ha flere hovedmålgrupper.

Tabell 22. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad der hovedmålgruppen²⁾ er urfolk 2001-2003
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Denne figuren omfatter alle tiltak/prosjekter/avtaler der urfolk er hovedmålgruppe. Et tiltak/prosjekt/avtale kan ha flere hovedmålgrupper.

Tabell 23. Norads bilaterale bistand via frivillige organisasjoner¹⁾, 1994-2003
(NOK mill.)

- 1) Inkluderer støtte til norske, lokale, regionale og internasjonale frivillige organisasjoner, samt forskningsstiftelser og forskningsinstitusjoner over alle Norads bevilgninger.
- 2) Tidsserien er regulert for den generelle prisutviklingen 2003.

Tabell 24. De ti største mottakerne av midler fra Norad blant norske frivillige organisasjoner, 2003
(NOK 1000)

		Hvorav rammeavtaler ¹⁾ utgjør:	
Kirkens Nødhjelp	211 265	183 621	87 %
Norsk folkehjelp	154 377	102 500	66 %
Redd Barna	147 693	115 000	78 %
Bistandsnemnda	140 416	137 175	98 %
Norges Roede Kors	57 025	52 000	91 %
CARE Norge	56 384	47 000	83 %
Atlas alliansen	55 834	55 000	99 %
Det norske flyktningeraad	42 747	24 500	57 %
Strømmestiftelsen	42 741	36 500	85 %
Utviklingsfondet	36 015	35 000	97 %
Sum de ti største mottakerne	944 497	788 296	83 %

1) Definisjon på rammeavtale: en langsiktig samarbeidsavtale som omfatter flere tiltak/avtaler.

Tabell 25. Norads bistand via frivillige organisasjoner¹⁾ fordelt på hovedregion og land 2001-2003
(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand via frivillige organisasjoner)

	2001	2002	2003		2001	2002	2003
AFRIKA							
Angola	41 613	47 689	53 562	Pakistan	24 742	17 086	18 331
Botswana	8 053	5 666	4 108	Papua Ny-Guinea	1 265	1 244	1 604
Burkina Faso			1 000	Sri Lanka	36 732	38 236	38 012
Burundi	3 987	6 796	10 918	Thailand	956	131	323
Egypt	1 552	583	194	Vietnam	7 021	14 544	27 703
Ekvatorial Guinea	360			Øst-Timor	7 117	5 835	3 950
Elfenbenskysten	1 411	1 472	792	Sør Asia uspesifisert	998	1 354	1 178
Eritrea	16 099	27 665	16 672	Asia uspesifisert	10 992	11 728	10 605
Etiopia	62 094	76 350	79 148	Sum Asia og Oceania	261 074	277 468	280 531
Gambia	1 817	1 954	1 968	% av total	17,8%	17,4%	17,2%
Ghana	824	760					
Guinea-Bissau	160	201	233	LATIN-AMERIKA			
Kamerun	3 312	2 953	4 060	Argentina	125		
Kapp Verde	67	201	49	Barbados	-67		
Kenya	17 038	16 332	16 887	Belize	284	666	521
Kongo			150	Bolivia	27 907	26 189	26 554
Kongo (Dem Rep)2)	4 909	10 968	18 764	Brasil	19 337	16 474	15 738
Lesotho	2 354	2 432	2 052	Chile	6 056	2 475	2 198
Liberia	3 059	3 319	1 724	Colombia	15 466	16 680	16 419
Madagaskar	10 033	13 370	12 157	Costa Rica	538	353	
Malawi	4 193	22 457	38 126	Cuba	8 468	6 903	6 772
Mali	39 944	35 140	37 780	Dominikanske Rep	1 952	2 410	2 181
Mauretania	3 763	3 856	2 595	Ecuador	23 215	15 641	16 889
Mauritius	115	156		El Salvador	4 829	7 476	4 710
Mosambik	43 827	49 075	54 480	Guatemala	38 312	33 794	37 267
Namibia	9 731	10 568	7 783	Haiti	752	860	996
Niger	9 696	9 753	10 923	Honduras	5 293	5 384	8 508
Nigeria	802	4 613	2 107	Jamaica	2 150	2 306	2 393
Rwanda	9 660	18 731	22 742	Mexico	2 624	2 600	221
Senegal	10 071	9 947	7 846	Nicaragua	57 264	41 679	40 820
Seychellene	120			Paraguay	4 933	2 083	4 691
Sierra Leone	1 623	9 630	8 823	Peru	10 155	8 569	6 588
Somalia	12 691	19 178	20 387	Uruguay	114		
Sudan	33 070	72 413	79 592	Latin-Amerika Uspesifisert	38 167	36 478	44 298
Swaziland	909	1 368	2 732	Sum Latin-Amerika	267 874	229 019	237 764
Sør-Afrika	47 552	40 950	33 716	% av total	18,3%	14,3%	14,6%
Tanzania	24 527	27 197	39 931				
Tchad	882			MIDTØSTEN			
Uganda	39 704	48 411	57 745	Det palestinske omr.	33 578	34 152	33 684
Zambia	58 042	54 544	65 976	Iran		74	70
Zimbabwe	43 051	31 286	24 425	Jordan	924	960	770
Sør for Sahara uspesifisert	16 314	16 205	17 454	Libanon	5 768	5 216	5 539
Afrika uspesifisert	51 351	69 994	84 028	Syria	1 206		
Sum Afrika	640 382	774 183	843 631	Yemen	302	349	342
% av total	43,7%	48,5%	51,8%	Midtøsten Uspes.		340	340
				Sum Midtøsten	41 778	41 091	40 745
				% av total	2,9%	2,6%	2,5%
ASIA OG OCEANIA							
Afghanistan	16 874	37 904	32 687	EUROPA			
Aserbajdsjan	3 443	2 640	3 083	Albania		12 000	7 143
Bangladesh	26 388	27 946	40 257	Bosnia-Herzegovina	9 112	10 342	5 810
Bhutan	881	145	175	Tidl. Jugoslavia Uspe	2 200	2 608	1 684
Burma	361	789	918	Sum Europa	11 312	24 949	14 637
Filippinene	7 051	4 777	4 834	% av total	0,8%	1,6%	0,9%
Fiji-Øyene	174	350					
India	30 348	28 067	24 093	GLOBALT			
Indonesia	7 726	9 062	9 291	Globalt uspesifisert	242 168	250 787	210 882
Kambodsja	18 073	15 435	9 107	Sum Globalt uspesifisert	242 168	250 787	210 882
Kina	20 667	22 208	22 795	% av total	16,5%	15,7%	13,0%
Laos	13 752	7 628	1 719				
Malaysia	1 677	1 348	1 031	TOTALT	1 464 588	1 597 498	1 628 190
Mongolia	5 693	7 319	6 036	% av total	100%	100%	100%
Nepal	18 144	21 689	22 798				

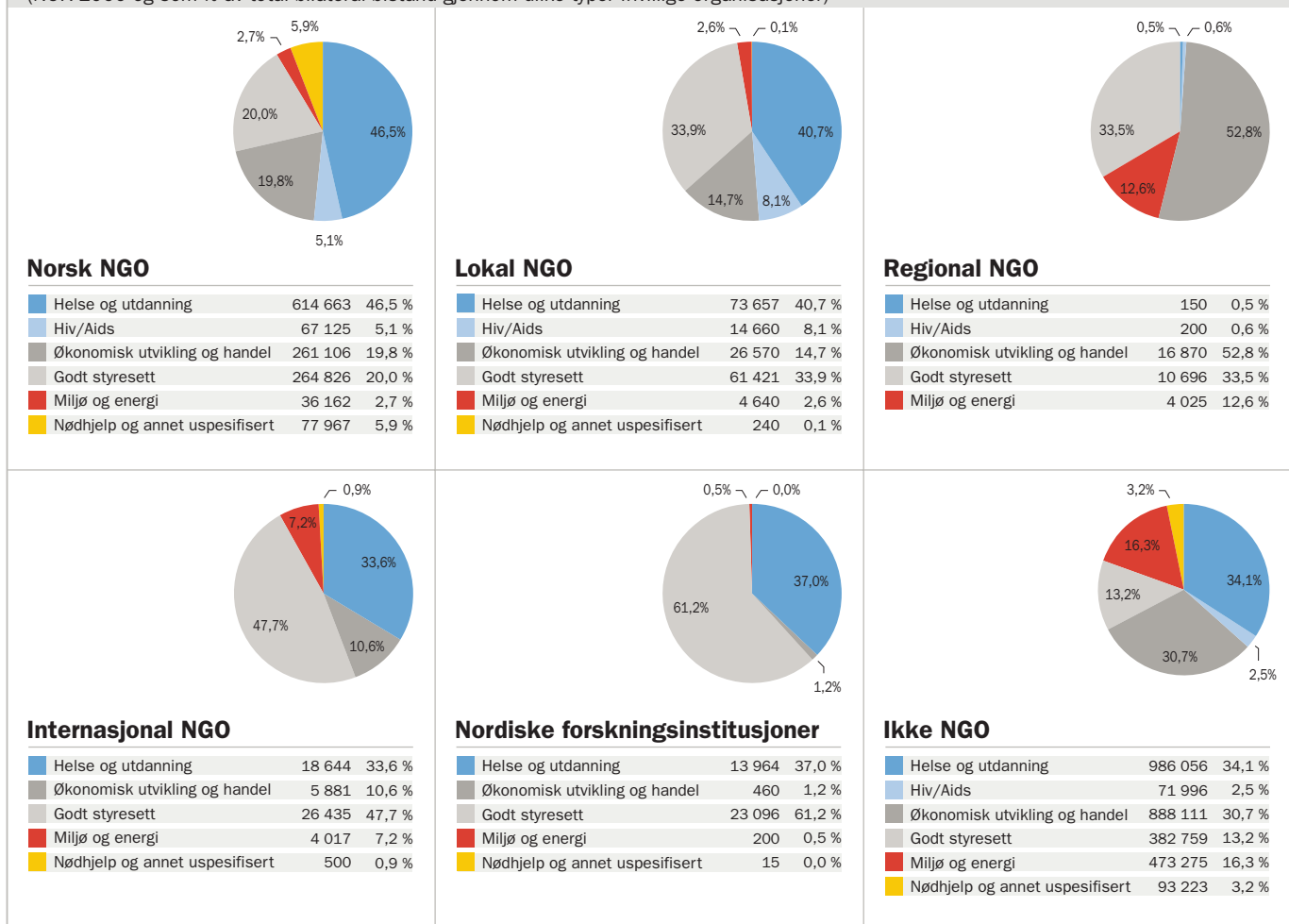
1) Inkluderer støtte til norske, lokale, regionale og internasjonale frivillige organisasjoner, samt forskningsstiftelser og forskningsinstitusjoner over alle NORADs bevilgninger.
2) Tidligere Zaire.

Statistikk Norad 03

Tabell 26. Bistand gjennom Norad fordelt på hovedregioner og type frivillig organisasjon 2003
(NOK 1000 og som % av Norads totale bilateral bistand via frivillige organisasjoner)

	Norsk NGO		Lokal NGO		Regional NGO		Internasjonal NGO		Nordiske forskningsinstitusjoner		Totalt	
	NOK 1000	%	NOK 1000	%	NOK 1000	%	NOK 1000	%	NOK 1000	%	NOK 1000	%
Afrika	710 338	43,6 %	78 115	4,8 %	8 570	0,5 %	25 263	1,6 %	21 344	1,3 %	843 631	51,8 %
Asia og Oceania	189 914	11,7 %	84 897	5,2 %			700	0,0 %	5 020	0,3 %	280 531	17,2 %
Latin Amerika	193 071	11,9 %	17 021	1,0 %	23 222	1,4 %	3 150	0,2 %	1 300	0,1 %	237 764	14,6 %
Midt-Østen	37 023	2,3 %	1 154	0,1 %					2 569	0,2 %	40 745	2,5 %
Europa	14 637	0,9 %									14 637	0,9 %
Globalt uspesifisert	176 866	10,9 %			150	0,0 %	26 364	1,6 %	7 502	0,5 %	210 882	13,0 %
Totalt	1 321 849	81,2 %	181 187	11,1 %	31 942	2,0 %	55 477	3,4 %	37 734	2,3 %	1 628 190	100,0 %

Tabell 27. Bilateral bistand¹⁾ gjennom Norad fordelt på type frivillig organisasjon og resultatområde²⁾ 2003
(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand gjennom ulike typer frivillige organisasjoner)

1) Inkludert multi-bi bistand

2) Definisjon av resultatområder: Inndeling av bilateral bistand på tematiske satsingsområder, basert på mål for norsk utviklingssamarbeid.

Statistikk Norad 03

Tabell 28. De enkelte næringslivsutviklingstiltakene¹⁾ gjennom Norad fordelt på hovedregioner og land i 2003
(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand gjennom Norad via kapittel 161)

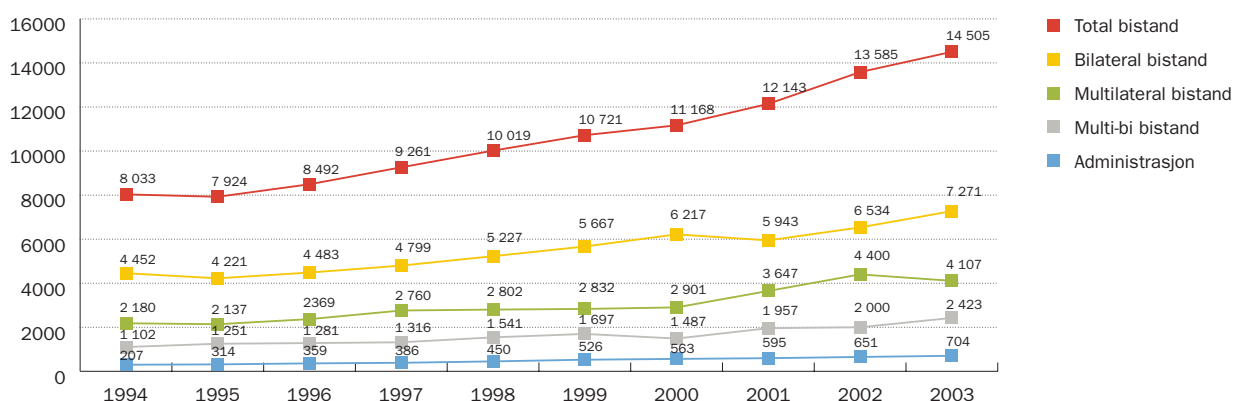
	Post 70 Nærings- og handelstiltak	Post 72 Finansieringsordning for utviklingstiltak	Post 73 Institusjonsutvikling i utviklingsland	Totalt	
Afrika					
Ghana	1 183			1 183	0,5 %
Malawi	380	18 254		18 634	7,9 %
Mosambik	163	59 881		60 044	25,3 %
Namibia		35		35	0,0 %
Nigeria	1 287	396		1 683	0,7 %
Sør-Afrika	4 057			4 057	1,7 %
Tanzania	2 141	4 900		7 041	3,0 %
Uganda	683	22 300		22 983	9,7 %
Zambia	149	8 469		8 619	3,6 %
Afrika Uspesifisert	3 181			3 181	1,3 %
Sum Afrika	13 223	114 236		127 459	53,7 %
Asia					
Afghanistan	34			34	0,0 %
Bangladesh	1 456	1 500		2 956	1,2 %
Bhutan			4 492	4 492	1,9 %
Filippinene	1 299	90	5 664	7 053	3,0 %
India	4 439			4 439	1,9 %
Indonesia	505	707		1 212	0,5 %
Kina	4 262			4 262	1,8 %
Laos	271	16 779		17 051	7,2 %
Nepal	3 839			3 839	1,6 %
Pakistan	344			344	0,1 %
Sri Lanka	6 703	3 868	7 327	17 899	7,5 %
Vietnam	1 048	9 271		10 319	4,3 %
Øst-Timor		287	2 171	2 458	1,0 %
Asia Uspesifisert	5 000			5 000	2,1 %
Sum Asia	29 200	32 503	19 655	81 358	34,3 %
Midtøsten					
Det palestinske omr.		16 262		16 262	6,9 %
Sum Midtøsten		16 262		16 262	6,9 %
Latin-Amerika					
Cuba	336			336	0,1 %
Dominikanske Rep	125			125	0,1 %
Nicaragua	241	425		666	0,3 %
Sum Latin-Amerika	702	425		1 127	0,5 %
Globalt Uspesifisert	11 049			11 049	4,7 %
Totalt	54 175	163 425	19 655	237 255	100,0 %

1) Næringslivsordningene omfatter kapittel 161 (2001:0157).

Statistikk Total 03

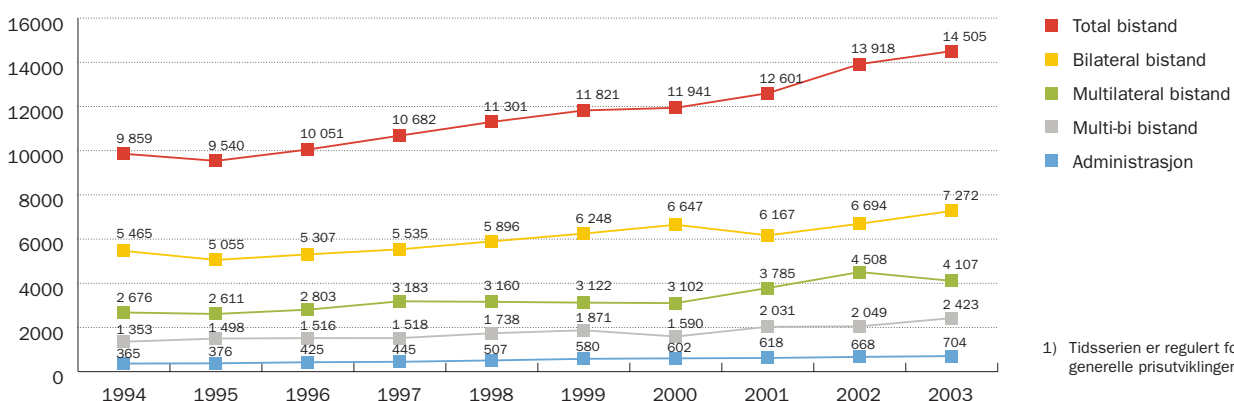
Tabell 1. Total norsk brutto bistand 1994-2003

(NOK mill.)

Tabell 2. Indeksregulert¹⁾ total norsk brutto bistand 1994-2003

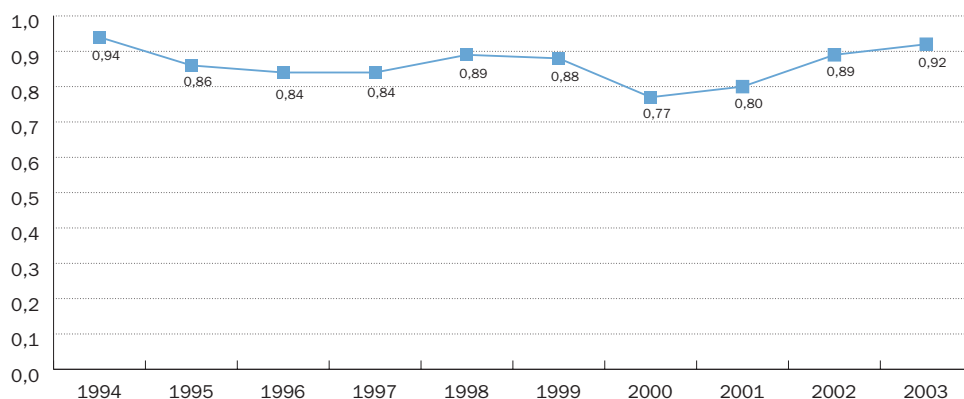
(NOK mill.)

1) Tidsserien er regulert for den generelle prisutviklingen 2003.

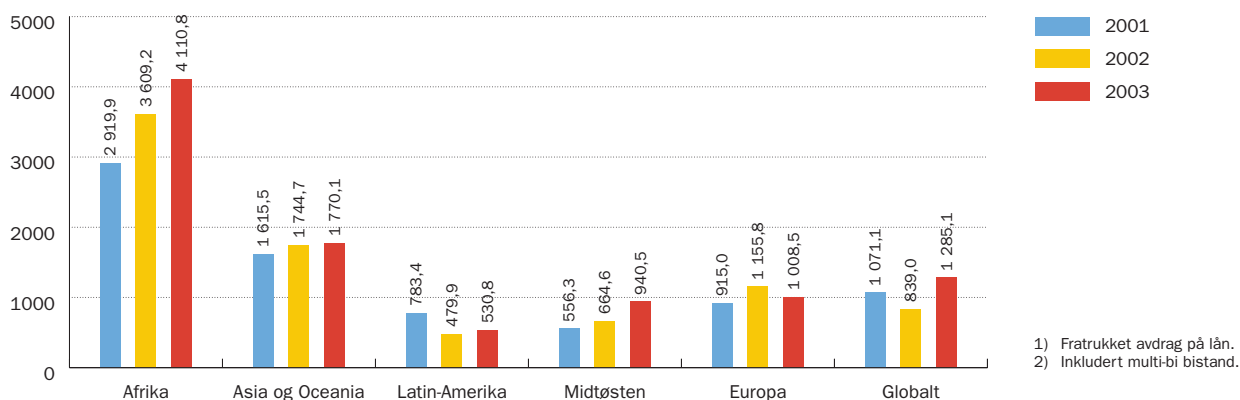
Tabell 3. Total norsk brutto bistand som prosent av bruttonasjonalinntekt 1994-2003

(NOK mill.)

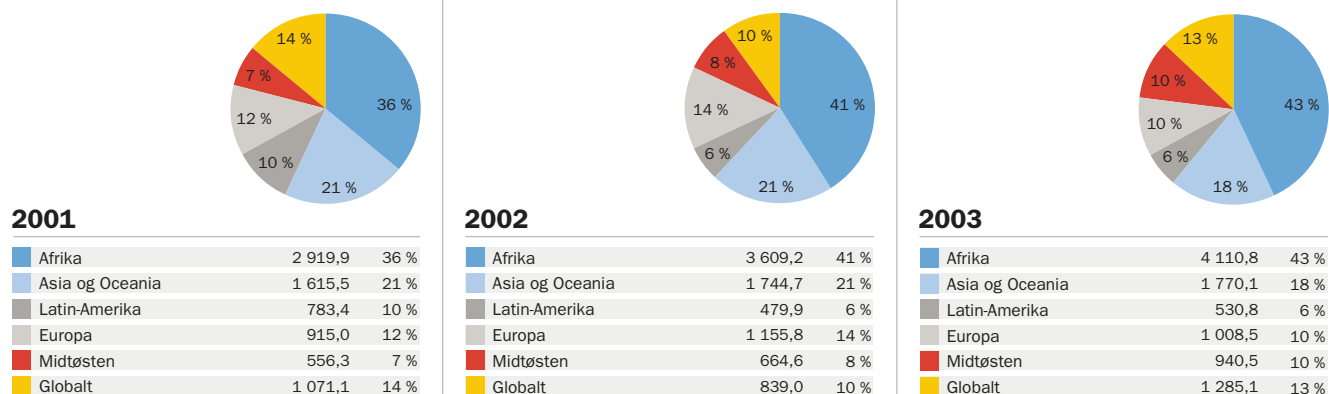

Statistikk Total 03

Tabell 4. Netto¹⁾ bilateral bistand²⁾ fordelt på hovedregioner 2001-2003
(NOK mill.)

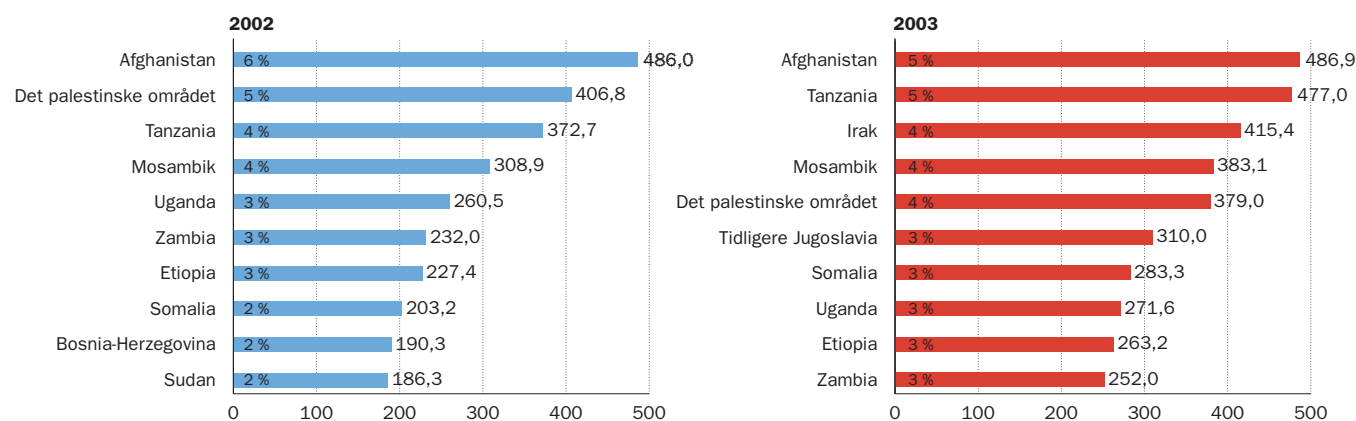

Tabell 5. Netto¹⁾ bilateral bistand²⁾ fordelt på hovedregioner 2001-2003
(NOK mill. og som % av total bilateral bistand)

1) Fratrukket avdrag på lån.
2) Inkludert multi-bi bistand.

Tabell 6. De ti største motakerene av bilateral bistand¹⁾ i 2002 og 2003
(NOK mill. og som % av total bilateral bistand)

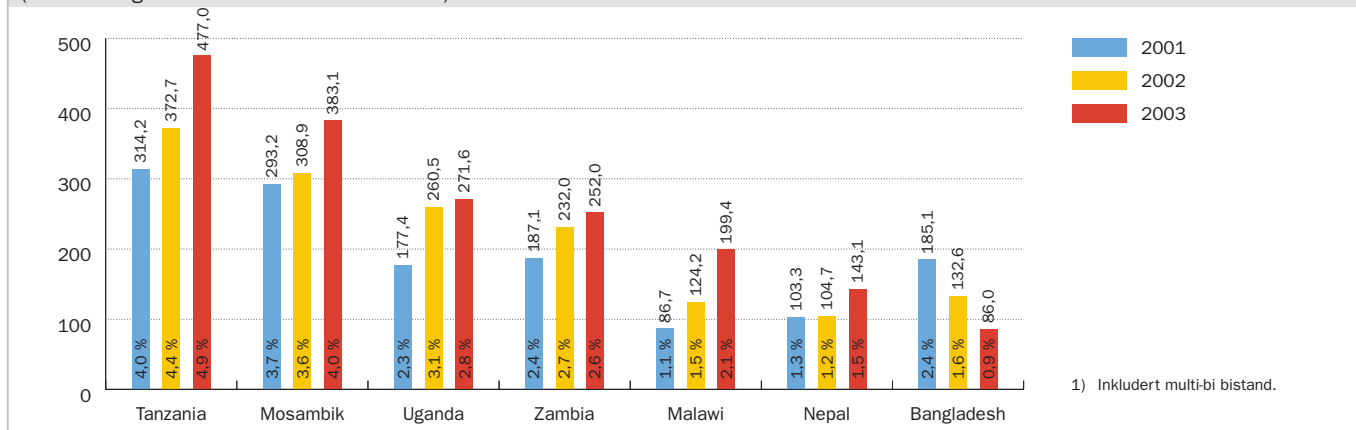

1) Inkludert multi-bi bistand.

Statistikk Total 03

Tabell 7. Bilateral bistand¹⁾ til hovedsamarbeidsland 2001-2003

(NOK mill. og som % av total bilateral bistand)

1) Inkludert multi-bi bistand.

Tabell 8. Netto¹⁾ bilateral bistand²⁾ fordelt på DAC-sektorer og hovedregioner 2003

(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand)

	Afrika	Asia og Oceania	Latin-Amerika	Midtøsten	Europa	Globalt uspesifisert	Totalt	
111 Utdanning	109 886	29 537	18 794	1 432	14 339	35 098	209 087	2,2 %
112 Grunnutdanning	251 600	145 360	27 629	30 265	41	45 827	500 722	5,2 %
113 Videregående utdanning	14 755	5 062	769	747	3 986	75	25 395	0,3 %
114 Universitets- & høyskoleutd.	95 651	10 457	2 653	598	17 288	79 949	206 596	2,1 %
Sum 110 Utdanning	471 893	190 416	49 846	33 042	35 654	160 949	941 800	9,8 %
121 Helse, generell	219 172	17 204	15 981	10 933	27 178	42 402	332 869	3,5 %
122 Primærhelse	91 645	50 378	2 049	15 957	11 368	196 868	368 265	3,8 %
Sum 120 Helse	310 817	67 582	18 030	26 890	38 546	239 270	701 134	7,3 %
130 Befolkningsprog. og reprod. helse	151 664	18 749	12 913	7 842	7 711	55 558	254 436	2,6 %
140 Vannforsyning & sanitær	23 833	22 266	8 832	29 544	36 978	24 359	145 813	1,5 %
150 Off. forvaltning og folkelig deltakelse	505 561	351 966	149 044	94 143	331 472	169 212	1 601 398	16,6 %
160 Annen sosial infrastruktur og tjenester	192 075	132 995	37 593	59 723	103 235	115 366	640 987	6,6 %
210 Transport og lagerhold	120 907	6 924			16 670	822	145 322	1,5 %
220 Kommunikasjon	8 719	6 335	1 181	5	4 903	8 231	29 373	0,3 %
230 Energi	190 021	103 264	58 484	45 273	30 682	12 537	440 261	4,6 %
240 Bank og finansielle tjenester	23 111	14 830	7 339	1 580	2 202	15 012	64 074	0,7 %
250 Næringsliv og andre tjenester	46 745	30 683	19 495		8 933	6 662	112 518	1,2 %
311 Landbruk	133 615	11 930	37 933	3 661	50 161	16 570	253 872	2,6 %
312 Skogbruk	12 631	6 957	1 086		9 192	754	30 620	0,3 %
313 Fiske	70 773	12 263	1 458		27 720	5 020	117 234	1,2 %
321 Industri	20 927	-30 656	1 080		9 005	202	558	0,0 %
322 Mineralressurser og gruvedrift	6 768	1 631	500				8 899	0,1 %
323 Bygg	1 575						1 575	0,0 %
331 Handelspolitikk og reguleringer	3 426	7 007	2 398	605		38 850	52 287	0,5 %
332 Turisme	4 421	495			730		5 646	0,1 %
410 Multisektoriell miljøinnsats	89 663	78 252	13 707		25 358	60 356	267 336	2,8 %
420 Multisektoriell kvinner og utvikling (WID)	28 294	34 734	13 199	2 038	11 646	14 587	104 498	1,1 %
430 Annen multisektoriell innsats	124 491	190 109	25 655	11 536	14 697	221 932	588 421	6,1 %
Sum 400 Multisektor	242 448	303 096	52 561	13 574	51 701	296 875	960 255	10,0 %
500 Varebistand og generell programbistand	293 230	2 162	0	83 000	0	354	378 747	3,9 %
600 Tiltak vedrørende gjeld	157 453						157 453	1,6 %
700 Nødhjelp	1 085 025	494 030	61 607	540 434	242 003	53 690	2 476 790	25,7 %
998 Ualloktert/uspesifisert	33 113	15 130	9 446	1 146	1 029	64 811	124 676	1,3 %
Total	4 110 752	1 770 054	530 827	940 461	1 008 526	1 285 105	9 645 727	100,0 %

1) Fratrukket avdrag på lån

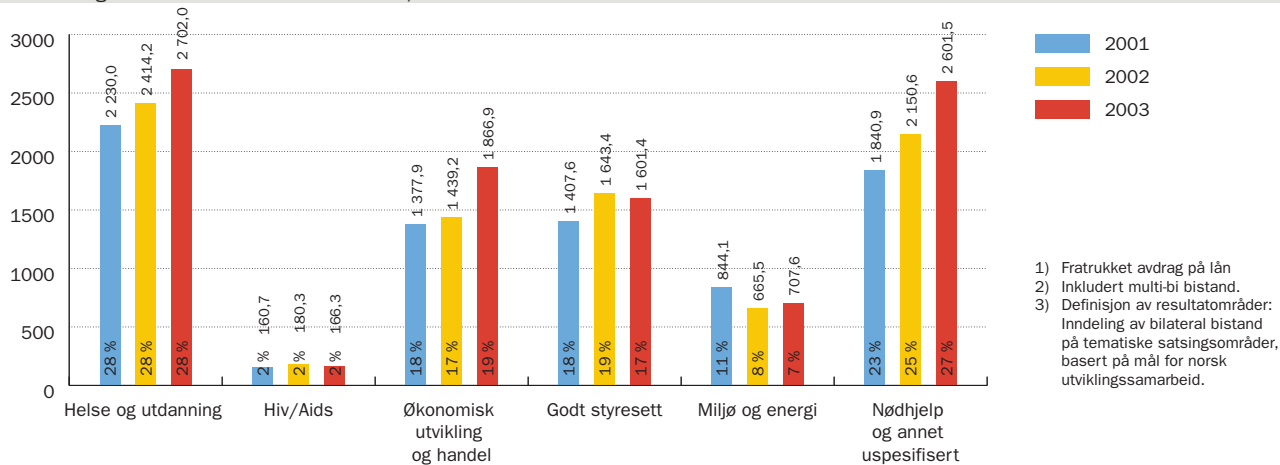
2) Inkludert multi-bi bistand

3) Definisjon DAC-sektor: Betegnelse som har til hensikt å kartlegge hvilket område innen mottakerens økonomiske eller sosiale struktur, bistanden hovedsakelig er ment å støtte.

Statistikk Total 03

Tabell 9. Netto¹⁾ bilateral bistand²⁾ fordelt på resultatområder³⁾ i 2001-2003

(NOK mill. og som % av total bilateral bistand)

Tabell 10. Bistand fordelt på hovedregion og budsjettpost 2003

(NOK 1000 og som % av total bistand)

	Afrika	Asia og Oceania	Latin-Amerika	Midtøsten	Europa	Globalt uspesifisert	Multilateralt	Totalt	% ¹⁾							
Kap. 150																
Bistand til Afrika	1 804 518	43,9%				11 836	0,9%	1 816 354	1,3%							
Kap. 151																
Bistand til Asia		503 947	28,5%			73	0,0%	504 020	4%							
Kap. 152																
Bistand til Midtøsten				151 163	16,1			151 163	1%							
Kap. 153																
Bistand til Mellom-Amerika			122 911	23,2%		3 077	0,2%	125 988	1%							
Kap. 160																
Sivilt samfunn og demokratikutvikling	501 750	12,2%	220 785	12,5%	237 186	44,7%	47 068	5,0%	593	0,1%	285 555	22,2%	3 500	0,1 %	1 296 437	9%
Kap. 161																
Næringsutvikling	161 811	3,9%	35 165	2,0%	76 751	14,5%	16 262	1,7%	31 192	3,1%	12 422	1,0%	333 604	2%		
Kap. 162																
Overgangsbistand (gap)	186 230	4,5%	122 500	6,9%			37 505	4,0%			20 000	1,6%	366 235	3%		
Kap. 163																
Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	623 884	15,2%	258 661	14,6%	59 625	11,2%	353 639	37,6%	468	0,0%	126 862	9,9%	50 099	1,2 %	1 473 238	11%
Kap. 164																
Fred, forskning og demokrati	61 404	1,5%	235 344	13,3%	19 138	3,6%	83 822	8,9%	747 472	74,1%	45 495	3,5%	1 192 675	9%		
Kap. 165																
Forskning, kompetanseheving og evaluering	77 932	1,9%	30 441	1,7%	6 190	1,2%	6 920	0,7%	479	0,0%	209 401	16,3%	331 362	2%		
Kap. 166																
Tilskudd til ymse tiltak	1 000	0,0%	340	0,0%	419	0,1%					42 709	3,3%	16 095	0,4 %	60 563	0%
Kap. 167																
Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	457 477	11,1%	313 720	17,7%	5 273	1,0%	244 082	26,0%	228 323	22,6%			1 248 874	9%		
Kap. 170																
FN-organisasjoner	15 294	0,4%	31 151	1,8%	1 862	0,4%					527 268	41,0%	2 637 118	64,2 %	3 212 694	23%
Kap. 171																
Multilaterale finansinstitusjoner	62 000	1,5%	18 000	1,0%	1 472	0,3%					49 099	3,8%	1 242 112	30,2 %	1 372 683	10%
Kap. 172																
Gjeldsslette	157 453	3,8%											158 167	3,9 %	315 619	2%
Kap. 3161																
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet													-48 693	-3,8%	-48 693	0%
Totalt	4 110 752	100,0%	1 770 054	100,0%	530 827	100,0%	940 461	100,0%	1 008 526	100,0%	1 285 105	100,0%	4 107 091	100,0%	13 752817	100%

1) % av total bistand til gjeldende budsjettpost

Statistikk Total 03

Tabell 11. Bilateral bistand¹⁾ fordelt på hovedregion og land 2001-2003
(NOK 1000)

	2001			2002			2003		
	Norad	UD	Totalt	Norad	UD	Totalt	Norad	UD	Totalt
Afrika									
Algerie		18 969	18 969		25 786	25 786		23 765	23 765
Angola	93 446	63 670	157 116	115 588	61 684	177 272	106 308	65 205	171 514
Benin		916	916		1 049	1 049		1 506	1 506
Botswana	32 382	232	32 614	25 107	234	25 341	10 007	450	10 458
Burkina Faso		2 398	2 398	2 056	875	2 931	1 000	241	1 241
Burundi	3 987	46 873	50 860	36 596	44 650	81 246	27 918	58 065	85 983
Comoros					181	181			
Djibouti		78	78		620	620			
Egypt	7 708	530	8 238	1 348	3 410	4 758	3 817	845	4 662
Ekvatorial Guinea	360		360						
Elfenbenskysten	1 411	716	2 127	1 472	2 573	4 044	842	5 318	6 160
Eritrea	18 149	22 738	40 888	43 184	64 266	107 451	56 193	96 336	152 528
Etiopia	113 104	33 001	146 105	142 126	85 275	227 401	148 366	114 857	263 223
Gambia	1 817	331	2 149	1 954	3 574	5 527	1 968	121	2 089
Ghana	3 187	1 659	4 846	3 479	2 122	5 602	3 646	708	4 354
Guinea		27 164	27 164		4 404	4 404		23 960	23 960
Guinea-Bissau	160		160	201		201	233	121	354
Kamerun	5 362	3 283	8 645	5 719	40 111	45 830	4 109	9 034	13 144
Kapp Verde	1 483		1 483	501		501	49	483	531
Kenya	17 038	19 281	36 319	16 494	7 181	23 674	17 227	55 458	72 685
Kongo		3 015	3 015		2 880	2 880	150	4 746	4 896
Kongo (Dem Rep)	4 909	29 855	34 764	51 468	48 103	99 571	32 964	88 121	121 086
Lesotho	2 354		2 354	2 432	500	2 932	2 052		2 052
Liberia	3 059	2 755	5 814	3 319	12 159	15 479	1 724	61 864	63 587
Madagaskar	34 956	3 019	37 975	42 274	3 273	45 547	35 718	7 868	43 585
Malawi	85 093	1 606	86 699	112 014	12 211	124 225	186 307	13 063	199 370
Mali	60 120	399	60 518	55 453	1 323	56 776	52 069	912	52 981
Marokko		820	820		1 342	1 342		2 532	2 532
Mauretania	3 763		3 763	3 856	387	4 243	2 595	3 205	5 800
Mauritius	115	5 508	5 623	156	2 342	2 498			
Mosambik	286 238	6 985	293 223	302 587	6 278	308 865	378 535	4 525	383 059
Namibia	32 208	1 167	33 375	24 613	2 589	27 202	23 617	3 376	26 993
Niger	9 696	13 955	23 651	9 753	9 183	18 936	10 923	2 290	13 214
Nigeria	5 802	3 930	9 732	12 766	11 847	24 613	9 119	22 381	31 500
Rwanda	9 660	8 621	18 281	38 958	9 664	48 622	39 542	16 845	56 387
Senegal	10 071	26	10 097	9 947	1 156	11 103	7 846	1 113	8 959
Sentr Afrikanske Rep								1 544	1 544
Seychellene	120		120		37	37		62	62
Sierra Leone	1 623	82 303	83 927	26 130	58 247	84 377	26 823	9 847	36 669
Somalia	12 691	98 587	111 278	31 178	172 010	203 188	27 887	255 440	283 326
Sudan	34 270	83 470	117 740	89 863	96 431	186 294	110 207	125 613	235 821
Swaziland	909		909	1 368		1 368	2 732		2 732
Sør-Afrika	129 101	23 649	152 750	117 422	22 204	139 627	105 427	4 926	110 353
Tanzania	305 616	8 545	314 161	354 124	18 586	372 710	380 932	96 023	476 955
Tchad	882		882					362	362
Togo		350	350		1 723	1 723		1 878	1 878
Tunisia		288	288		588	588		488	488
Uganda	162 077	15 341	177 419	230 517	29 966	260 483	247 937	23 710	271 647
Zambia	185 661	1 452	187 113	225 020	6 950	231 970	248 827	3 178	252 006
Zimbabwe	88 662	3 108	91 770	44 272	13 127	57 399	39 755	8 748	48 503
Afrika Uspesifisert	238 428	271 639	510 067	247 691	283 075	530 767	276 622	257 627	534 249
Sum Afrika	2 007 679	912 233	2 919 912	2 433 006	1 176 178	3 609 184	2 631 991	1 478 761	4 110 752
% av total bilateral bistand	52 %	23 %	37 %	57 %	28 %	42 %	58 %	29 %	43 %
Asia og Oceania									
Afghanistan	16 874	340 202	357 076	113 614	372 403	486 017	145 322	341 546	486 868
Armenia		21 876	21 876		26 228	26 228		23 739	23 739
Aserbajdsjan	3 734	20 609	24 344	2 640	25 436	28 075	3 083	35 138	38 221
Bangladesh	181 601	3 466	185 067	125 423	7 211	132 634	123 429	-37 437	85 992
Bhutan	5 676	295	5 971	8 795		8 795	7 441	1 688	9 130
Burma	361	25 158	25 519	789	30 035	30 824	918	35 207	36 124
Fiji-Øyene	174		174	350		350			
Filippinene	11 993	3 029	15 022	6 644	1 196	7 840	11 887	1 345	13 232
Georgia		27 958	27 958		35 450	35 450		35 561	35 561
India	66 372	37 934	104 306	55 826	11 749	67 575	52 654	4 786	57 440
Indonesia	15 496	26 067	41 563	21 531	26 755	48 287	28 820	17 668	46 489
Kambodsja	42 841	7 715	50 556	22 621	2 283	24 904	10 507	7 172	17 679
Kasakhstan		8 497	8 497		14 091	14 091		10 475	10 475
Kina	52 370	34 441	86 811	71 086	26 274	97 360	49 817	34 732	84 548
Kirgisistan		4 539	4 539		10 477	10 477		21 742	21 742
Kiribati		155	155		165	165			
Laos	39 406	3 874	43 280	39 762	5 676	45 438	23 567	5 158	28 726
Malaysia	1 677	2 350	4 026	1 348	1 072	2 420	1 031	8 503	9 535

Statistikk Total 03

	2001			2002			2003		
	Norad	UD	Totalt	Norad	UD	Totalt	Norad	UD	Totalt
Maldive	89	78	167		11 744	11 744		975	975
Mongolia	11 722	39 278	51 000	9 819	11 261	21 080	11 007	6 458	17 465
Nauru							168		168
Nepal	94 208	9 112	103 320	94 032	10 628	104 660	124 872	18 263	143 135
Nord-Korea		31 316	31 316	1 000	27 554	28 554		31 034	31 034
Pakistan	37 023	12 549	49 571	65 817	16 295	82 112	62 852	7 638	70 490
Papua Ny-Guinea	1 265		1 265	1 244		1 244	1 604		1 604
Solomon øyene								74	74
Sri Lanka	119 929	16 773	136 702	110 918	60 478	171 396	104 980	97 139	202 119
Tadsjikistan		7 503	7 503		10 859	10 859		13 093	13 093
Thailand	1 170	11 737	12 907	831	12 144	12 975	323	-10 111	-9 788
Turkmenistan	200	143	343	350	1 240	1 590		984	984
Usbekistan		6 942	6 942		20 669	20 669		8 012	8 012
Vietnam	49 054	2 114	51 168	58 549	4 861	63 410	74 972	6 682	81 654
Øst-Timor	26 667	15 018	41 685	53 543	8 568	62 112	48 394	1 840	50 234
Asia Uspesifisert	38 609	76 310	114 919	24 344	61 033	85 377	40 464	112 837	153 301
Sum Asia og Oceania	818 512	797 037	1 615 549	890 876	853 837	1 744 713	927 944	842 110	1 770 054
% av total bilateral bistand	21 %	20 %	21 %	21 %	20 %	21 %	21 %	16 %	18 %

Latin-Amerika

Argentina	125	249	374		710	710		2 609	2 609
Barbados	-67		-67						
Belize	284		284	770	81	851	521		521
Bolivia	27 907	1 037	28 944	26 189	71	26 260	26 554	270	26 824
Brasil	20 772	628	21 400	19 500	3 248	22 749	18 033	9 456	27 489
Chile	6 346	492	6 838	3 150	577	3 727	2 758	1 754	4 512
Colombia	15 466	50 883	66 349	16 680	44 800	61 481	17 419	48 534	65 953
Costa Rica	3 603	73	3 675	353	3 692	4 045			
Cuba	11 468	4 006	15 474	8 292	1 250	9 542	10 827	1 365	12 191
Dominikanske Rep	2 372	1 378	3 751	2 706	714	3 420	2 306	978	3 284
Ecuador	23 215	2 123	25 338	15 641	2 316	17 957	16 889	2 141	19 031
El Salvador	7 079	16 040	23 120	8 867	4 432	13 299	5 960	2 076	8 036
Guatemala	87 428	2 092	89 519	85 334	6 116	91 451	80 475	7 180	87 655
Haiti	752	17 956	18 707	860	12 462	13 322	996	13 418	14 414
Honduras	16 781	179 518	196 299	6 384	633	7 017	9 508	2 019	11 527
Jamaica	2 150	655	2 805	2 806	1 745	4 551	2 393	1 143	3 536
Mexico	2 624	960	3 584	2 600	490	3 090	221	402	624
Nicaragua	116 326	15 221	131 547	66 522	5 983	72 505	76 609	13 063	89 672
Paraguay	5 783		5 783	4 982	4 982	4 982	4 774		4 774
Peru	11 398	7 939	19 337	9 976	1 466	11 443	7 444	56 420	63 864
Surinam								241	241
Uruguay	114		114						
Venezuela		958	958		490	490		1 116	1 116
Latin-Amerika Uspes.	73 171	46 065	119 237	57 543	49 451	106 995	63 521	19 433	82 954
Sum Latin-Amerika	435 098	348 273	783 371	339 156	140 728	479 884	347 209	183 618	530 827
% av total bilateral bistand	11 %	9 %	10 %	8 %	3 %	6 %	8 %	4 %	6 %

Europa

Albania	135	26 898	27 033	19 933	26 700	46 633	22 157	20 280	42 437
Bosnia-Herzegovina	32 964	118 756	151 719	59 187	131 126	190 313	52 146	100 930	153 075
Tidligere Jugoslavia		321 852	321 852		176 354	176 354		310 027	310 027
Kroatia		162 365	162 365	7 989	97 347	105 336	9 980	90 670	100 650
Makedonia(Fyrom)	12 114	44 773	56 887	769	92 330	93 099	679	81 003	81 682
Moldova		8 780	8 780		8 692	8 692		16 096	16 096
Tyrkia		26 351	26 351		33 405	33 405		51 974	51 974
Europa Uspesifisert	8 901	151 035	159 936	10 621	490 929	501 549	7 046	245 538	252 584
Sum Europa	54 113	860 810	914 923	98 499	1 056 882	1 155 380	92 008	916 519	1 008 526
% av total bilateral bistand	1 %	21 %	12 %	2 %	25 %	14 %	2 %	18 %	10 %

Midtøsten

Det Palestinske Omr.	156 141	180 719	336 860	145 920	260 903	406 823	160 068	218 939	379 007
Irak		95 873	95 873		142 678	142 678	37 505	377 912	415 417
Iran		33 460	33 460	74	42 570	42 644	70	68 577	68 647
Jordan	924	17 409	18 332	960	17 098	18 058	820	10 030	10 850
Libanon	5 768	32 722	38 490	5 216	37 413	42 629	5 539	37 127	42 665
Saudi Arabia		13	13		157	157		373	373
Syria	1 206	6 985	8 191		6 166	6 166		13 981	13 981
Yemen	302	155	458	349	2 467	2 816	342	1 882	2 223
Midtøsten Uspesifisert		24 584	24 584	340	2 254	2 594	340	6 958	7 298
Sum Midtøsten	164 340	391 920	556 261	152 859	511 705	664 565	204 684	735 777	940 461
% av total bilateral bistand	4 %	10 %	7 %	4 %	12 %	8 %	5 %	14 %	10 %

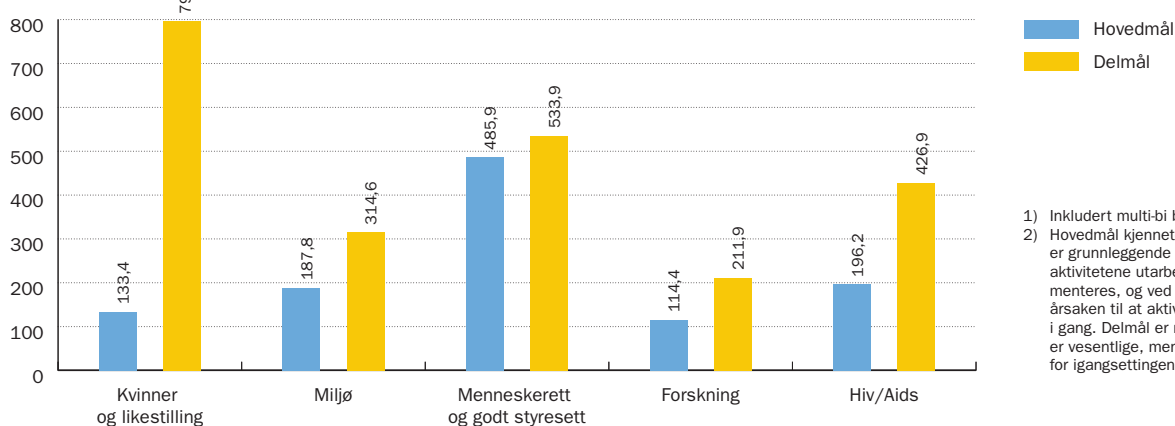
Globalt uspesifisert

Globalt uspesifisert	356 475	714 596	1 071 071	320 878	518 134	839 012	319 775	965 330	1 285 105
% av total bilateral bistand	9 %	18 %	14 %	8 %	12 %	10 %	7 %	19 %	13 %

Totalt	3 836 219	4 024 869	7 861 088	4 235 275	4 257 464	8 492 738	4 523 612	5 122 115	9 645 727
% av total bilateral bistand	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

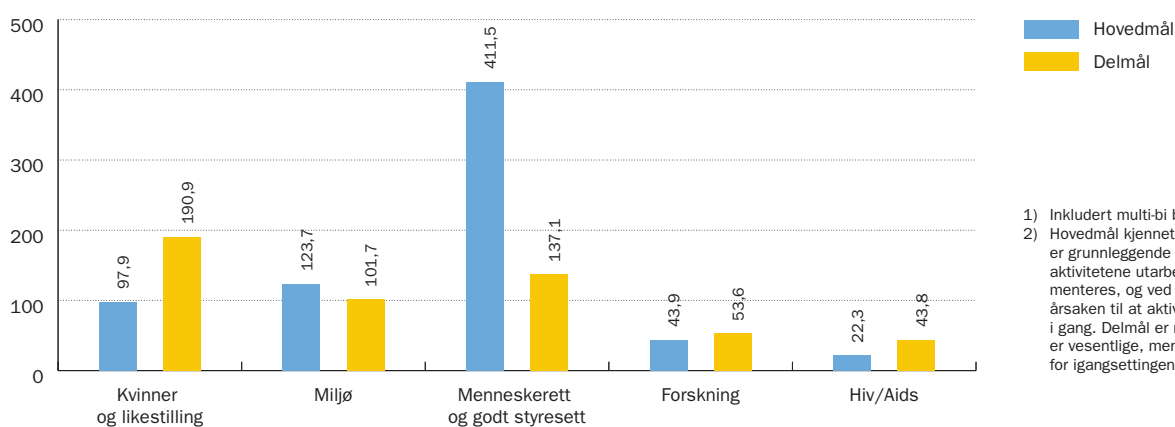
1) Inkludert multi-bi bistand.

Tabell 12. Bilateral bistand¹⁾ til Afrika fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003
(NOK mill.)

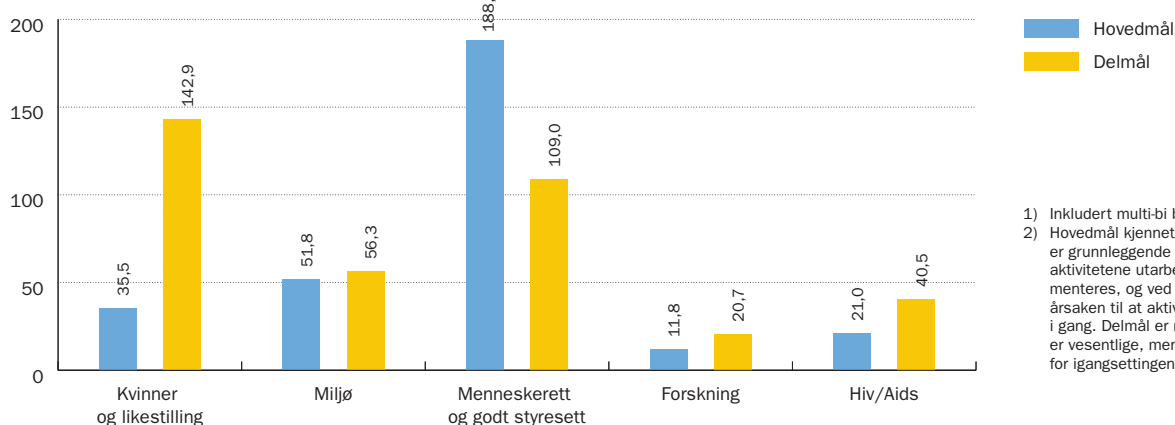
- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsettinger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 13. Bilateral bistand¹⁾ til Asia og Oceania fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsettinger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

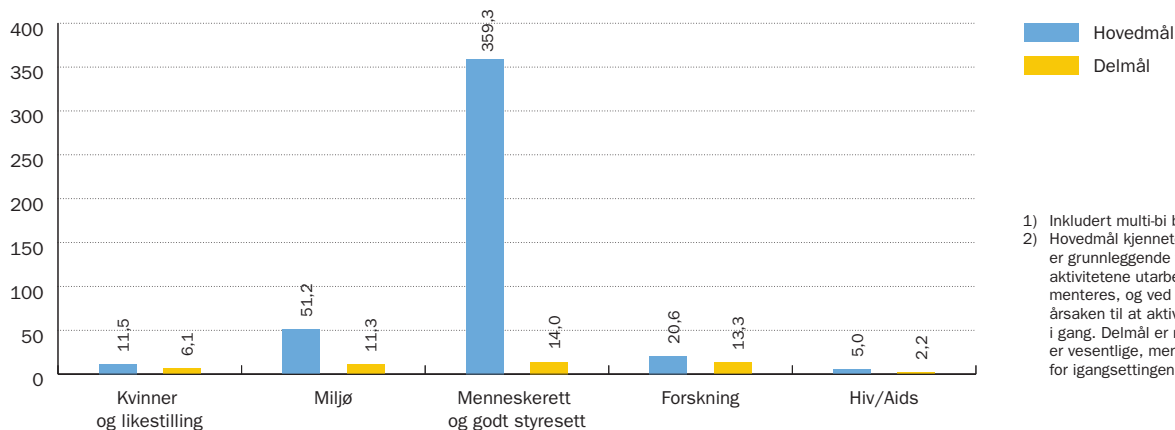
Tabell 14. Bilateral bistand¹⁾ til Latin-Amerika fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsettinger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 15. Bilateral bistand¹⁾ til Europa fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003

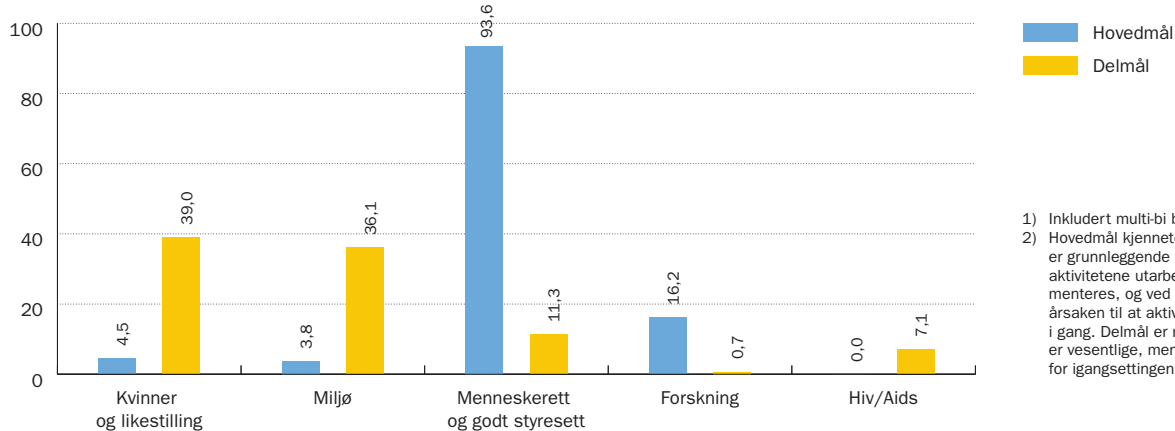
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsetninger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 16. Bilateral bistand¹⁾ til Midtøsten fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003

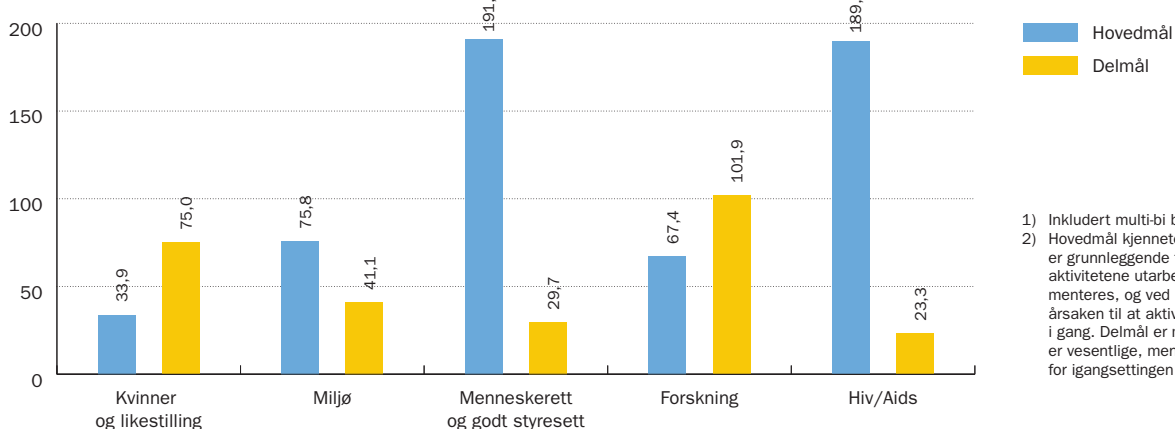
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsetninger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 17. Bilateral bistand¹⁾ til Globalt uspesifisert fordelt på hoved- og delmål²⁾ 2003

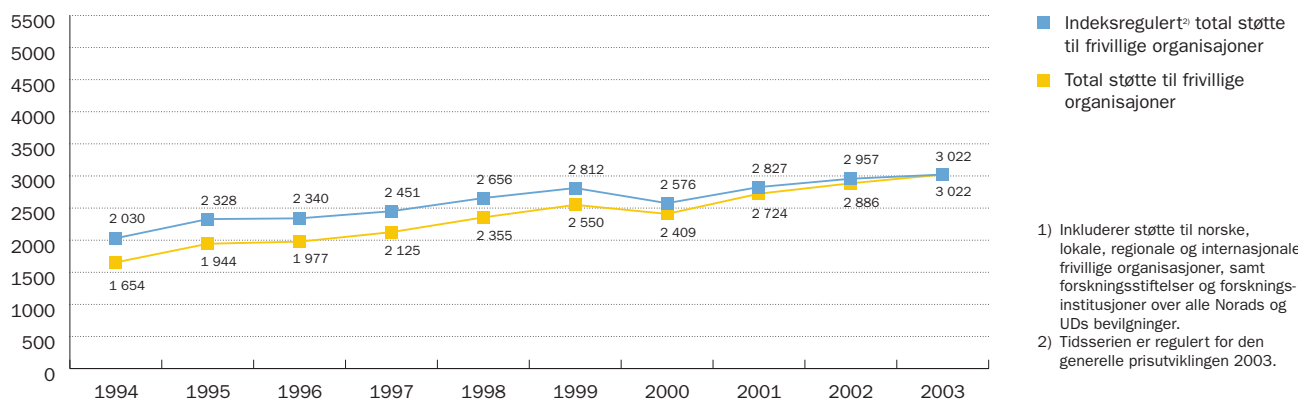
(NOK mill.)

- 1) Inkludert multi-bi bistand.
- 2) Hovedmål kjennetegnes ved at de er grunnleggende for hvordan aktivitetene utarbeides og implementeres, og ved at de er hovedårsaken til at aktiviteten settes i gang. Delmål er målsetninger som er vesentlige, men ikke nødvendige for igangsettingen av en aktivitet.

Tabell 18. Bilateral bistand via frivillige organisasjoner¹⁾, 1994-2003

(NOK mill.)

- 1) Inkluderer støtte til norske, lokale, regionale og internasjonale frivillige organisasjoner, samt forskningsstiftelser og forskningsinstitusjoner over alle Norads og UDs bevilgninger.
2) Tidsserien er regulert for den generelle prisutviklingen 2003.

Tabell 19. De enkelte næringslivsutviklingstiltakene¹⁾ fordelt på hovedregioner og land i 2003

(NOK 1000 og som % av total bilateral bistand via kapittel 161)

	Post 70 Nærings- og handelstiltak	Post 72 Finansierings- ordning for utviklingstiltak	Post 73 Institusjons- utvikling i utviklingsland	Post 75 NORFUND- tapsavsetning	Total	
Afrika						
Angola	1 195			20	1 215	0,4 %
Ghana	1 183				1 183	0,4 %
Kenya				-181	-181	-0,1 %
Malawi	380	18 254			18 634	5,6 %
Mosambik	163	59 881			60 044	18,0 %
Namibia		35			35	0,0 %
Nigeria	1 287	396			1 683	0,5 %
Sør-Afrika	4 057				4 057	1,2 %
Tanzania	2 141	4 900		3 559	10 600	3,2 %
Uganda	683	22 300			22 983	6,9 %
Zambia	265	8 469			8 735	2,6 %
Sør for Sahara Uspesifisert	408				408	0,1 %
Afrika Uspesifisert	3 181			29 235	32 417	9,7 %
Sum Afrika	14 942	114 236		32 634	161 811	48,5 %
Asia						
Afghanistan	34				34	0,0 %
Bangladesh	1 456	1 500		-41 590	-38 634	-11,6 %
Bhutan			4 492		4 492	1,3 %
Filippinene	1 299	90	5 664		7 053	2,1 %
India	4 439			-258	4 180	1,3 %
Indonesia	505	707			1 212	0,4 %
Kina	4 297			4 662	8 959	2,7 %
Laos	271	16 779			17 051	5,1 %
Nepal	3 839			3 000	6 839	2,1 %
Pakistan	344				344	0,1 %
Sri Lanka	6 703	3 868	7 327	1 224	19 122	5,7 %
Thailand				-13 265	-13 265	-4,0 %
Vietnam	1 048	9 271			10 319	3,1 %
Øst-Timor		287	2 171		2 458	0,7 %
Asia uspesifisert	5 000				5 000	1,5 %
Sum Asia	29 235	32 503	19 655	-46 227	35 165	10,5 %
Europa						
Bosnia-Herzegovina				1 396	1 396	0,4 %
Kroatia	99				99	0,0 %
Makedonia(Fyrom)	57				57	0,0 %
Tyrkia				25 000	25 000	7,5 %
Tidl. Jugoslavia uspes.				4 640	4 640	1,4 %
Sum Europa	156			31 036	31 192	9,3 %
Midtøsten						
Det palestinske området		16 262			16 262	4,9 %
Sum Midtøsten		16 262			16 262	4,9 %
Latin-Amerika						
Cuba	336				336	0,1 %
Dominikanske Rep	125				125	0,0 %
Nicaragua	241	425		12 360	13 026	3,9 %
Peru				55 069	55 069	16,5 %
Mellom-Amerika Uspes	1 604			7 293	8 897	2,7 %
Amerika Uspesifisert				-701	-701	-0,2 %
Sum Latin-Amerika	2 306	425		74 020	76 751	23,0 %
Sum Globalt uspesifisert	11 862			560	12 422	3,7 %
Totalt	58 502	163 425	19 655	92 022	333 604	100,0 %

1) Næringslivsordningene omfatter kapittel 161 (2001:0157)

2) Ekskludert administrasjonsutgifter på 37 216 (NOK 1000) til NORFUND.